

ORVOSI KÖNYVTÁRAK MEDICAL LIBRARIES

A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének hivatalos lapja
Official Journal of Hungarian Medical Library Association

2019. 16. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

KÖSZÖNTŐ / EDITORIALS	3
HÍREK / NEWS	4
<i>Szakkönyvtári seregszemle 2019 a KSH Könyvtárban</i>	4
<i>Megjelent Hajnal Ward Judit Tintásüveg című könyve</i>	4
<i>Egy Orvosi Könyvtárakban megjelent cikk az OGYT honlapján</i>	4
MOKSZ / HMLA	5
<i>Bede Józsefné: A MOKSZ 2018. évi Ellenőrző Bizottsági jelentése</i>	5
<i>Vizvári Dóra: MOKSZ Szakmai nap és Tisztújító közgyűlés</i>	9
<i>A MOKSZ 2019. március 21-i közgyűlésén elhangzott vezetőségi beszámolók</i>	13
<i>Dr. Palotai Mária : Rövid (szubjektív) beszámoló az elmúlt négy évről</i>	13
<i>Dr. Virágos Márta: Alelnöki beszámoló</i>	14
<i>Bede Józsefné: Igazi CSAPATMUNKA volt – köszönöm!</i>	16
<i>Bérczy Ildikó: MOKSZ beszámoló</i>	17
<i>Dr. Gracza Tünde: Beszámoló a MOKSZ elnökségi tagjaként végzett munkáról 2015-2019</i>	17
<i>Kárpáti Zoltánné Tölgyesi Ágnes: Orvosi Könyvtárak</i>	19
<i>Bemutakoznak a MOKSZ 2019. március 21-i Közgyűlésén megválasztott új vezetők</i>	22
<i>Szluca Péter, elnök</i>	22
<i>Áncsán Gizella, elnökségi tag</i>	22
<i>Pogányné dr. Rózsa Gabriella (PhD), elnökségi tag</i>	23
<i>Szemenyeiné Rideg Ágnes, elnökségi tag</i>	24
<i>Vizvári Dóra, elnökségi tag</i>	24
KÉPZÉS, TOVÁBBKÉPZÉS / EDUCATION, TRAINING	26
<i>Kárpáti Zoltánné Tölgyesi Ágnes: Ismerkedés az MTMT2-vel</i>	26
TUDOMÁNYMETRIA / SCIENTOMETRICS	27
<i>Horváth Patrik: Minősített szakfolyóiratok : Avagy jó-e „mindent” rangsorolni?</i>	27
BESZÁMOLÓK / REPORTS	30
<i>Vizvári Dóra: Magyar Orvosi Bibliográfia (MOB) Egy évnyi adat elemzésének következtetései</i>	30
REFERÁTUM / REVIEW	42
<i>Kovács B.: Mondj nemet a Gonosznak! Amit a ragadozó folyóiratokról tudni kell</i>	42
EREDETI KÖZLEMÉNYEK / ORIGINAL ARTICLES	46
<i>Pogányné dr. Rózsa G.: A testi és a lelki egészség ápolása az I. világháborúban</i>	46
<i>Pogány György: „Az orvos személyiségében tükröződnie kell a világ szépségének és a beteg értékének”: Magyar Imre professzor, a regény- és esszéíró orvos</i>	56
ÖSSZEFOGLALÓ KÖZLEMÉNYEK / REVIEW ARTICLES	68
<i>Dr. Arany Zsuzsanna: „Tedd, hogy éljek!” Életrajzi jegyzet Kosztolányi utolsó éveiről</i>	68
INNEN-ONNAN / FROM HERE AND THERE	74
<i>Borsos Attila: Időszaki kiadványok repertóriumai</i>	74
ÉVFORDULÓK / ANNIVERSARIES	77
<i>Bíró Beáta: Nem csak kollégák – 35 éve együtt a Tolna Megyei Balassa János Kórház Könyvtára kollégái</i>	77
NÉVJEGY / CARDS	78
<i>Nacska Kálmán</i>	78
NEKROLÓG / NECROLOGY	79
<i>In memoriam Percze Eszter (1940-2019)</i>	79
SZERZŐI ÚTMUTATÓ / INSTRUCTION FOR AUTHORS	80

Kedves Kolléga! Kedves Olvasó!

Sok szép élmény elevenedik fel az Orvosi Könyvtárak legfrissebb számát lapozgatva. Jól sikerült szakmai nap remek előadókkal és előadásokkal, eredményes közgyűlés, a kollégákkal való találkozás, visszaemlékezések, beszélgetések.

A áprilisi MOKSZ közgyűlésen a leköszönő elnökség helyét új elnökség vette át. Itt is szeretnénk megköszönni dr. Palotai Mária elnökünk áldozatos munkáját, és persze a többi vezető tevékenységét, a tagság aktív közreműködését a mögöttünk lévő évek során. A volt és a megválasztott vezetők elvégzett munkájáról és terveiről készült beszámolókat szeretettel ajánlom figyelmükbe.

A szakmánk iránt érdeklődők nem csalódhatnak most sem, hiszen egész csokrot nyújtunk át az orvosi könyvtárosok mindennapjait segítő eszközökből. Ilyen hasznos segítségnek gondoljuk a SEKK által szervezett, a megújult MTMT2 használatával kapcsolatos képzést, a folyóiratok értékelését segítő SJR bemutatását, a mindannyiunk számára nélkülözhetetlen Magyar Orvosi Bibliográfiáról szóló statisztikai összefoglalót, a tudományos publikálásban sok-sok zavart okozó „ragadozó” folyóiratokkal kapcsolatos ismereteket.

A 100 éves évforduló kapcsán most a testi és lelki egészségápolás témakörével segít Pogányné dr. Rózsa Gabriella emlékezni az I. világháború szomorú pillanataira.

A sokoldalú Magyar Imre professzor munkásságát Pogány György mutatja be.

A 100 éve meghalt Csáth Géza unokatestvérének – Kosztolányi Dezsőnek – betegségéről, utolsó éveiről írt összefoglalót dr. Arany Zsuzsanna.

Szeretettel ajánlom figyelmükbe a 35 éve együtt munkálkodó szekszárdi kollégáinkat és szegedi új munkatársunk bemutatkozását is!

Azt kívánom, hogy az előttünk lévő nyár bővelkedjen sok kellemes élményben!

*Dr. Gracza Tünde
szerkesztő*

2019. március 12-én a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár és a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Társadalomtudományi Szekciója közös rendezvényén a *Szakkönyvtári seregszemle 2019-en* vehettek részt az érdeklődők a

KSH-ban. A http://konyvtar.ksh.hu/index.php?s=seregszemle_2019 oldalon elérhető részletes programban érdemes böngészni, mivel valamennyiről videofelvétel készült és a prezentációk is erről a felületről érhetőek el. A négy fő téma – *A tudományos könyvtárak jövőképei*, *Könyvtárak a műszaki és a természettudományi felsőoktatásban*, *Az egészségügyi szakkönyvtárak Magyarországon*, *A jelen és a távlatok: a magyar tudományos könyvtárügy stratégiái* – tizenegy előadást foglaltak magukba. Szakmánkat az alábbi előadások képviselték: *A Zala Megyei Szent Rafael Kórház Egészségügyi Szakkönyvtárának múltja, jelene és jövője* – Barabás-Kovács Viktória (osztályvezető könyvtáros, Zala Megyei Szent Rafael Kórház) és *Szolgáltatásfejlesztés és kutatástámogatás az Egis Műszaki Könyvtárban* – Alexi Anna (könyvtárvezető, Egis Gyógyszergyár Zrt. Műszaki Könyvtár).

Hajnal Ward Judit több cikkét is közölte már az Orvosi Könyvtárak. Most megjelent *Tintasüveg* című kötetét is szeretnénk tisztelt Olvasóink figyelmébe ajánlani. „Hajnal Ward Judit könyve a hazai gyakorlattól eltérő módon nem szépirodalmi műveket kínál biblioterápiás feldolgozásra, hanem fiktív történeteket mutat be. Sok különböző személyiségű és meghatározottságú, sokféle szenvedéllyel, bajjal, kihívással küzdő hétköznapi halandó hétköznapi élethelyzeteit ismerteti. Szenvadás- és felépülés-történeteket olvashatunk. Kóros álmatlanságtól, alkohol- és drogproblémáktól, szorongástól, párkapcsolati problémáktól, az öngyilkossáig vezető pszichiátriai betegségtől szenvedő, vagy a transzgender-identitás és a

homoszexualitás elfogadásának kérdéseivel, internetes zaklatással szembesülő szereplők és élethelyzetek szolgálnak a későbbi biblioterápiás foglalkozásuk nyersanyagául. A könyv olyan nyitott biblioterápia-felfogást tükröz, amely az újdonság erejével hat a szépirodalom-orientált magyar biblioterápiában”. (Forrás: <https://harmattan.hu/konyvek/tintasueg/>)

A Magyar Gyógyszerésztörténeti Társaság honlapjának – melynek tartalmát a Magyar Gyógyszerésztudományi Társasággal közösen szerkesztik – célja a gyógyszerészet és a gyógyszerészi

kultúra szolgálata. Erre az igazán nívós felületre kerülhetett fel az Orvosi Könyvtárak ez évi első számában megjelent Abrudbányay Rédiger Ödön gyógyszerész pécsi éveiről írt dolgozat, melyről az MGYTT elnöke dr. Dobson Szabolcs e szavakkal értesítette szerkesztőségünket: „Tisztelettel és hálásan köszönöm ezt a kiváló tanulmányt, amelyet felteszünk honlapunkra a Cikktárba és a Főoldalra is.”

A MOKSZ 2018. évi Ellenőrző Bizottsági jelentése

Bede Józsefné, EB elnök

E-mail: bede.jozsefne@szszbmk.hu

A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének (MOKSZ) Ellenőrző Bizottsága (EB) a szervezet 2018. évi munkáját, céljainak végrehajtását, gazdasági tevékenységeit, eredményeit az Alapszabályban foglaltaknak megfelelően egész évben figyelemmel kísérte, az ellenőrzéseket végrehajtotta.

Megállapítom, hogy a MOKSZ a munkáját az Alapszabályban foglaltaknak megfelelően végzi és végezte 2018-ban is.

A szervezet alakulása és tevékenységei:

- 2018-ban a MOKSZ 52 tagot tartott számon a 2017-es 56-hoz képest. A csökkenés megszűnés és integráció miatt következett be. Két intézmény – a Bács-Kiskun Megyei Kórház és az MTA KOKI könyvtára – megszűnt. Kettő integráció miatt veszítette el önálló tagságát. A Pető Intézet könyvtára a Semmelweis Egyetemhez, a debreceni kórházi könyvtár pedig a Debreceni Egyetemhez tartozik 2018-tól, de továbbra is MOKSZ könyvtárnak számítanak.
- 2018. május 24-25-én a Semmelweis Egyetem Központi Könyvtára (SEKK) és az ÁEEK Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár szervezésében megrendezésre került a 4. Egészség-Információ-Könyvtár konferencia. A kétnapos program első napján kiemelten az adatvédelemmel (GDPR) foglalkoztunk, de a digitalizálásról, a könyvtáros képzésről és a könyvtárhasználat változásáról is hallgathattunk előadásokat. A második napon az orvosi könyvtárak, ezen belül a kórházi könyvtárak helyzetét taglalták az előadók. Az EMMI-t Rostás Norbert képviselte, *A szakkönyvtárak továbblépési lehetőségei az ágazati irányítás szemszögéből, – különös tekintettel az orvosi könyvtárakra* címmel tartott előadást. A Magyar Kórházszövetség részéről dr. Elek Attila volt jelen. Előadásának címe: *Könyvtár a kórház szélén – Orvosi Szakkönyvtáraink a kórházainkban* volt.

Közben angol nyelvű Workshop-ot tartott az OVID szakembere.

A második nap délutánján került sor a MOKSZ közgyűlésére. Az elnök beszámolt a MOKSZ 2017. évi eseményekről, majd Bede Józsefné tájékoztatta a jelenlévőket az Ellenőrző Bizottság munkájáról.

47 jubiláló kollégát is köszöntöttünk. 2018-ban voltak 5 éve pályán lévő 7 fő, 10 éve 5 fő, 15 éve 8 fő, 20 éve 4 fő, 25 éve 8 fő, 30 éve 3 fő, 35 éve 8 fő, 40 éve 2 fő, 50 éve 2 fő. Akik a rendezvényen személyesen nem tudták átvenni a nekik szánt jelképes ajándékot és emléklapot, azok számára postáztuk azokat.

- 2018. július 4-6. között került megrendezésre a Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) 50. Vándorgyűlése Keszthelyen. Szervezetünket többek között az ÁEEK Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár, a SEKK, a Magyar Honvédség Egészségügyi Központ Védelem-egészségügyi Igazgatóság Védelem-egészségügyi Laboratóriumi Intézet Tudományos Könyvtár, az EGIS Gyógyszertár Zrt. Műszaki Könyvtár, és a Sz-Sz-B-M Kórházak és Egyetemi Oktatókórház Dr. Kállay Rudolf Orvostudományi Szakkönyvtár és Közművelődési Gyűjtemény munkatársai képviselték.
- 2018 őszén az EMMI Kultúráért Felelős Államtitkárság Könyvtári és Levéltári Főosztálya szakmai egyeztető fórumot hívott össze. A Könyvtári Szakértői Bizottság munkájában a MOKSZ-t dr. Gracza Tünde képviselte.
- 2018. október 18-án szakmai nap keretében, a Sziklakórházba látogattunk el. 32 fő vett részt a programon.
- 2018. november 29-én az ÁEEK Szentkirályi utcai épületében a ClinicalKey adatbázist mutatta be az érdeklődőknek Ángyán Katalin – az adatbázis magyarországi képviselője. Továbbképzésünkön 12 kolléga vett részt.
- 2018. december 6-án volt a SEKK és a MOKSZ közös rendezvénye, a már hagyománnyá vált adventi nyugdíjas-találkozó. 23 kollégánk jött el. A beszámolók után – kivel, mi történt az eltelt évek alatt –, a hangulatot a CantoDrum duó karácsonyi dalokból álló műsora tette még kellemesebbé.
- Az Orvosi Könyvtárak folyóiratunk számai továbbra is feltöltésre kerülnek az MTA Könyvtárának Repozitóriumába, de kereshetőek az EPÁ-ban, a HUMANUS és MATARKA adatbázisokban is. A megjelent folyóiratszámokkal kapcsolatban továbbra is csak pozitív visszajelzéseket kapunk.
- Személyes megjelenésű elnökségi ülést 2018-ban egy alkalommal tartottunk (2018. október 18-án). A MOKSZ gazdasági helyzetét, a továbbképzési lehetőségeket, rendezvényeinket, a honlappal kapcsolatos feladatokat, az *Orvosi Könyvtárak* folyóirat jövőjét, és a 2019. évi tisztújítást vitattuk meg.
- Kommunikációs csatornáink:
 - * a MOKSZ önálló honlapja www.moksz.org,
 - * a Facebook oldalunk <https://www.facebook.com/orvosikvtarak/?fref=ts>
 - * és a levelezőrendszerünk moksz.orvosikonyvtarak@gmail.comegyaránt jól működnek. A honlap tartalma rendszeresen frissül.
- Kapcsolatunk a szakmai társszervezetekkel továbbra is kiváló, 2018-ban is rendszeresen részt vettünk az MKE és az Informatikai és Könyvtári Szövetség rendezvényein.
- A MOKSZ adminisztrációs – gazdasági és dokumentációs – tevékenységét dr. Palotai Mária, a könyvelést Fenyvesi Beáta könyvelő látta el 2018-ban. Köszönjük munkájukat!

A gazdasági elszámolás az előző évekhez hasonlóan elektronikus úton történt, pénzügyi ellenőrzés 2018. október 18-án és november 29-én tartottam.

A MOKSZ 2018. ÉVI PÉNZÜGYI ELSZÁMOLÁSA

I. NYITÓ ÉS ZÁRÓ TÉTELEK

NYITÓ TÉTELEK:

2018.01.01.	Bank nyitó egyenleg:	1.381.435,- Ft
2018.01.01.	Pénztár nyitó egyenleg:	-2.269,- Ft

ZÁRÓ TÉTELEK:

2018.12.31.	Bank záró egyenleg:	1.636.829,- Ft
2018.12.31.	Pénztár záró egyenleg:	100.103,- Ft
2018.12.31.	Összes pénzkészlet:	1.736.932,- Ft

II. BEVÉTELEK – KIADÁSOK

BEVÉTELEK:

Tagdíj bevétel:	193.000,- Ft
Támogatások:	1.418.474,- Ft
Kamatbevétel:	2,- Ft
Összes bevétel:	1.611.476,- Ft

KIADÁSOK:

Rendezvény költség:	1.037.966,- Ft
Egyéb működési (könyvelési díj, utazási , belépő) költség:	165.483,- Ft
Bank költség:	50.261,- Ft
Összes kiadás:	1.253.710,- Ft

BEVÉTELEK: 1.611.476,- Ft

KIADÁSOK: 1.253.710,- Ft

357.766,- Ft

III. PÉNZÜGYI ELSZÁMOLÁS

PÉNZKÉSZLET NÖVEKEDÉS (+)

2018.01.01.	Bank nyitó egyenleg:	1.381.435,- Ft
2018.01.01.	Pénztár nyitó egyenleg	-2.269,- Ft
	Bevételek:	1.611.476,- Ft
	Összesen	2.990.642,- Ft

PÉNZKÉSZLET CSÖKKENÉS (-)

Kiadások	1.253.710,-
----------	-------------

ZÁRÓ PÉNZKÉSZLET 2018.12.31. 1.736.932,- Ft

Budapest, 2019. március 21.

Végezetül, mivel a következő ciklusra már nem vállaltam a vezetőségben a munkát, megköszönöm a leköszönő vezetőségnek az együtt töltött éveket a sok-sok közös munkát.

Az új vezetőségnek sikeres tevékeny éveket kívánok!

(Fotó: Brátán Vera)

MOKSZ szakmai nap és tisztújító közgyűlés

Vizvári Dóra

E-mail: vizvari.dora@aeek.hu

2019. március 21.

Ismét eltelt négy év. Még emlékszem, amikor az Arany János utca VIII. emeletén egy, a mostanihoz hasonló rendezvényt tartottunk. 2015. március 27-én délelőtt szakmai előadások, délután pedig a tisztújító közgyűlés szerepelt a programban.

A szervezőknek szép almazöld pólója volt (az enyém még megvan). A szokásos MOKSZ konferenciasorozat új nevet is kapott: *Egészség-Információ-Könyvtár*. A mi könyvtárunk MOKSZ-os élete akkor kezdődött igazán: könyvtárunk vezetője, Palotai Marika lett a MOKSZ új elnöke.

Azóta sok minden történt a mi könyvtárunk életében, és a MOKSZ életében is.

Az Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár ekkor rendezte egyik utolsó eseményét az Arany János utcában. Pár irodaköltözés után 2017 tavaszán visszaköltözhattünk a Szentkirályi utcába. Az ideiglenes helyeink közül a Fogaskerekű utcát szerettük a legjobban. E négy év alatt sajnos egyre kevesebben lettünk, végül 2017. év végén Palotai Marika is nyugdíjba vonult.

A MOKSZ életében is nagy változások történtek: lett új, önálló honlapunk saját domain névvel. Folytattuk az adventi nyugdíjas-találkozó hagyományát. Megújult az *Orvosi Könyvtárak* c. folyóirat. Minden évben rendeztünk konferenciát, továbbképzést, és többször volt múzeum-, ill. könyvtárlátogatás is. A fotókon végig lehet követni az év eseményeit. Az *Orvosi Könyvtárak* megtalálható a weboldalunkon, ahogy a konferenciákon elhangzott előadások diái is.

2018 végén került először szóba, hogy adott esetben a Szentkirályi utcában is lehetne rendezvényt tartani. Majd még beszéljünk róla! Beszéltünk. 2019 januárjában el is dőlt, nálunk, a Szentkirályi utcában legyen a tisztújító közgyűlés, illetve, hogy a vidékről ideutazó kollégák ne csak egy szavazás miatt jöjjenek, szakmai napot is terveztünk.

A Szentkirályi utcában lévő könyvtárterem patinás, nosztalgiával tölt el szinte mindenkit. 1953 előtt pl. színházterem volt, majd könyvtár lett, és hosszú idő után ismét ide jöhettek látogatóba az orvosi könyvtárosok.

Alig két éve vehettük újra birtokba a termet. Pont két évvel ezelőtt még 1200 doboz és pár könyvespolc töltötte meg. Egy év alatt sikerült minden dobozt kipakolni, a bennük lévő köteteket (kb. 50 ezer kötet) leltározni, raktári rendbe sorolni, amennyi szükséges volt, annyit selejtezni. Sajnos újabb polcok hiányában kb. 200 doboz megmaradt, de a bennük lévő folyóiratok így is hozzáférhetőek számunkra. Azóta is igyekszünk racionalizálni, egy

új, naprakész rendszert kialakítani a kb. 20-30 éves raktározási rendből kiindulva – még van dolgunk... Viszont a terem ismét könyvtárteremmé válhatott. Erre a rendezvényre készülve megmozgattuk a rendelkezésre álló apparátust: kivetítőt és projektort szereztünk, terítőket kértünk kölcsön, rendet tettünk, feldíszítettük a polcokat, alapos takarításon esett át a terem. Büszkéek voltunk a munkánkra.

Úgy terveztük, hogy 30-40 résztvevő lesz. Ehhez képest 54-en írtak alá a regisztrációban. Meglepő és megtisztelő egyszerre ez a létszám.

Szakmai nap

A bevezető köszöntő után három előadás következett.

1. Pogányné dr. Rózsa Gabriella a Magyar Honvédség Egészségügyi Központjában működő könyvtár vezetője. Előadásának címe: *Honvédkórház 1899–2019. 120 év a katonaegészségügy szolgálatában.*

Az utóbbi időkben gyakran látni Gabit a budapesti, és az országos levéltárban, egy komoly történeti kutatás van folyamatban. E munkásságának egy részletét hallhattuk tőle előadásában.

Nagyon komplett előadás volt, csak úgy elrepült a 30 perc. Nem is gondoltam volna, hogy milyen érdekes is lehet a magyar honvédség története, és ezzel összefüggésben a honvédkórház története. Diái tele voltak képekkel, a magyar hadtörténet, és ezzel párhuzamosan a katonai orvoslás, bővelkedett eseményekben és kiemelkedő személyiségekben. Engem különösen a Dr. Radó Györgyről elhangzottak fogtak meg. Ő volt az, aki az 1956-os forradalom idején a Honvédkórház vezetője volt. 38 évesen elismerésre méltó vezetői és emberi nagyságról tett bizonyosságot.

2. Alexi Anna az Egis Gyógyszergyár könyvtárát vezeti. Előadásának címe: *Automatizált cikk-kérés az Egis Gyógyszergyár integrált könyvtári rendszerében.*

Volt szerencsém pár éve meglátogatni az Egis könyvtárát, már akkor is nagyon szórakoztató anekdotákat hallhattunk tőle a *Vállalati könyvtárosok műhelybeszélgetésén* a könyvtár bejáratának áthelyezéséről, a könyvtár épülete mellett lévő ipari mérlegről, illetve az irattári szkennerekbe kerülő iratokról.

A mostani rendezvényünk előtt egy héttel, 2019. március 12-én Anna előadást tartott a *Szakkönyvtári seregszemlén* is, ahol a könyvtárukat mutatta be. Előadásában megemlítette, hogy a cikk-kérések kezeléséről majd részletesebben is beszél a MOKSZ rendezvényén. Egykori könyvtárközisként nagyon érdekelt, hogyan is működik máshol a cikk-kérések kezelése, beszerzés és adminisztrálás.

Nem csalódtam. Nem győztem meglepődni az okosabbnál okosabb megoldásokon, megállapításokon.

Anna kiemelte, hogy szerencsés volt, hogy most alakították ki az integrált könyvtári rendszerüket, így sok tapasztalatot vehettek át a többi könyvtártól. Tanulni tudtak mások hibáiból, jó és utólag rossznak bizonyult megoldásaikból. Kiváló mintapéldáját láthattuk igények és lehetőségek testreszabásának, ahogy túl tudtak lépni az időnként rigorózus

könyvtári szokásokon, és számukra az elsődleges szempontként a felhasználók igényeinek kielégítése.

3. Vizvári Dóra az Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár vezetője. Ez én volnék. Előadásom címe: *Az orvosi könyvtárak külföldön. – Nemzetközi kitekintés.*

Előadásomban egy tavalyi EAHIL levelezés témáját gondoltam tovább. Arra kerestem választ, hogy mit is csinálnak az orvosi könyvtárosok más országokban. Kutatni kezdtem abban a témában, hogy merre is halad az orvosi könyvtáros szakma. Milyen új területeken jelenik meg, milyen új feladatokkal szembesül a 21. század információs környezetében? Az előadás prezentációja Prezi-vel készült. Már megtekinthető az alábbi címen:

<https://prezi.com/e4kwi988sg21/orszagos-egeszsegtudomanyi-szakkonyvtar/>

Amint engedélyt kapunk az előadóktól, felkerülnek az előadások diái a MOKSZ oldalára is. Szünetben kávéval, teával és frissítőkkal vártuk a résztvevőket. Ez volt egyben az ebédszünet is, a szendvicsekkel, süteménnyel, gyümölccsel teli asztalok mellett élénk beszélgetés folyt, nehéz volt ismét beinvitálni a kollégákat a terembe.

Közyűlés

A délutáni program igen sűrűnek bizonyult, legalábbis a napirendi pontokat tekintve. A közgyűlésen elsősorban a tagkönyvtárak képviselői voltak jelen, illetve meghívott vendégként további érdeklődők is maradtak a teremben. Palotai Mária elnökasszony összefoglalta az elmúlt négy év sikereit, eredményeit. A hivatalos elnöki beszámoló a 2018-as évről olvasható a MOKSZ oldalán. Megköszönte minden kollégájának a munkáját, sok sikert kívánt a jövőre nézve.

Bede Gyöngyvér az ellenőrző bizottság vezetőjeként, már szigorú számadással mutatta be a tavalyi év költségvetését. E téren is sikeres évet zárt a MOKSZ.

További vezetőségi tagok is beszámoltak, megismerhettük az új jelölteket is. Majd következett a szavazás, amely titkos volt, végül Marika kihirdette az eredményeket.

A MOKSZ következő négy évére az elnökség tagjai:

Elnök: Szluka Péter (SE – Központi Könyvtár)

Elnökségi tagok:

- Áncsán Gizella (SE – ETK Könyvtár)
- Dr. Gracza Tünde (PTE EK TK Pekár Mihály Orvosi és Élettudományi Szakkönyvtár)
- Kárpátiné Tölgyesi Ágnes (Békés Megyei Központi Kórház Orvosi Könyvtára)
- Pogányné dr. Rózsa Gabriella (PhD)(MH EK VEIG TKLI Tudományos Könyvtár)
- Szemenyeiné Rideg Ágnes (Fejér Megyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház – Orvosi Könyvtár)
- Vizvári Dóra (ÁEEK Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár)

Eseménydús 4 év volt. Most újabb 4 év kezdődik.

Ahogy a rendezvény utóélete alakul, úgy tűnik, sikeres napot zárhattunk. Több résztvevő is köszönetet mondott, örültek hogy itt lehettek, hogy együtt lehettünk. Sok régi ismerős, sok új ismerős, illetve sok olyan ismerős, akinek eddig csak az e-mail címét ismertük. Azt hiszem ez a MOKSZ egyik kiemelt feladata: támogatni az összefogást, egymás segítségét a kérésekben, szakmai kérdésekben. Hangsúlyozni, hogy van segítség, nincs senki egyedül.

Saját kollégáim is jól érezték magukat, a sok munka ellenére, lelkesen jöttünk be másnap a munkahelyünkre. El is határoztuk, amennyire lehetőségeink engedik, fogunk még ilyen szakmai napot tartani.

Forrás: <https://oeszk.wordpress.com/2019/03/26/szakmai-nap-es-tisztujito-kozgyules/>

MOKSZ SZAKMAI NAP és TISZTÚJÍTÓ KÖZGYŰLÉS

2019. március 21. (csütörtök)

ÁEEK Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár
1088 Budapest, Szentkirályi u. 21.,
földszinti olvasóterem

10:00–10:15 MEGNYITÓ

10:15–10:45 POGÁNYNÉ

DR. RÓZSA GABRIELLA (MH EK)

Honvédkórház 1899–2019. 120 év
a katonaegészségügy szolgálatában
(30 perc)

10:45–11:10 ALEXI ANNA (EGIS):

Automatizált cikk-kérés az Egis
Gyógyszergyár integrált könyvtári
rendszerében (25 perc)

11:10–11:20 VIZVÁRI DÓRA (ÁEEK):

Az orvosi könyvtárak külföldön.
Nemzetközi kitekintés (10 perc)

11:20–11:30 Kérdések & válaszok

11:30–11:50 Kávészünet

12:00– KÖZGYŰLÉS

2019. 03. 21.

SZAKMAI NAP & TISZTÚJÍTÓ KÖZGYŰLÉS

Fotó: Brátán Vera

A MOKSZ 2019. március 21-i közgyűlésén elhangzott vezetőségi beszámoló

Dr. Palotai Mária, elnök : Rövid (szubjektív) beszámoló az elmúlt négy évről

Az éves elnöki beszámolóim a MOKSZ honlapján elérhetőek. Ott részletesen el lehet olvasni az elmúlt négy év adatait, tényeit.

A most következő rövid beszámolóban a számomra jelentős eseményeket, híreket emelem ki.

Az eltelt időszakból több mindenre is büszke vagyok. A vezetőség tagjainak köszönhetően több területen sikereket értünk el.

A legtöbb dicséretet a folyóiratunkért szoktam kapni. Az *Orvosi Könyvtárak* tartalma minőségi és mennyiségi változáson ment át. A negyedévente megjelenő periodikum a szakma hírei mellett nívós eredeti és összefoglaló közleményeket, beszámolókat ad közre. Rendszeresen jelentek meg a tematikus számok és minden jelentős évfordulóról megemlékeztünk. A folyóiratszámok DOI számot kapnak, feltöltésre kerülnek a REAL J-be. Folyóiratunk elérhetővé vált az EPÁ-ban is.

Új kommunikációs csatornákon jelentünk meg.

Önálló e-mail címünk lett (mokszt.orvosikonyvtarak@gmail.com). Jelentős fegyverténynek tartom, hogy megvalósult az önálló MOKSZ honlap is <http://mokszt.org>, ahol többek között, az *Orvosi Könyvtárakat*, a szervezetünk friss híreit, hasznos és fontos információkat érhetnek el a MOKSZ tagkönyvtárai.

A facebookon is jelen vagyunk már.

Stratégiai koncepciónk is megszületett a 2016-2020-as évekre.

2016-ban megünnepeltük a 20. születésnapunkat!

Négy alkalommal rendeztük meg az Egészség-Információ-Könyvtár konferenciát, az első három rendezvény egynapos volt, míg tavaly már kétnapos. A közgyűlések keretében továbbra is köszöntöttük az évfordulós kollégákat.

A konferenciák mellett rendszeresen szerveztünk továbbképzéseket olyan témákban, mely a legtöbb könyvtárat, könyvtárosokat érdekelt (például: MTMT, bibliometria, open access, stb.).

A nyugdíjas találkozókat áttettük az adventi időszakra és a régi kollégákkal nagyon jó hangulatú összejöveteleken beszélgethettünk.

Nagy érdeklődés övezte a múzeumi látogatásokat: a Mentőmúzeumot, a Semmelweis Orvostörténeti Könyvtárat és Múzeumot, valamint a Sziklakórházat látogattuk meg.

Köszönet illeti a Semmelweis Egyetem Központi Könyvtára vezetőjét, Szluka Pétert és munkatársait, akik többek között a rendezvények szervezésében oroszlánrészt vállaltak.

Köszönöm a saját közvetlen munkatársaimnak a rengeteg segítséget, mert egyedül nem ment volna.

Megválasztásamkor a legfontosabb feladatomban azt tartottam, hogy megállítsam vagy legalább lassítsam a könyvtárak megszüntetési gyakorlatát. Nem jártam sikerrel. Ezt kudarként élem meg. Hiába tartottunk a témában több előadást, jelentettünk meg folyóirat-cikkeket, valamint a Kórházszövetség segítségét is kértük. Az utódomnak átadom a stafétát és kérem, ne adja fel a harcot, hanem folytassa!

Dr. Virágos Márta, alelnök: Alelnöki beszámoló

Az elnökség programjában az egyik legfontosabb feladatok között szerepelt az új könyvtári rendeletekhez igazodó stratégiai terv kidolgozása. Első lépésként az orvosi könyvtárakra vonatkozó SWOT analízis elkészítését tűzte ki az elnökség. Néhány pont az egyes elemekből:

Erősségek:

A MOKSZ országos egyesület és központi érdekképviselői szervként működik;

Tagkönyvtáraiban képzett szakemberek dolgoznak;

Évente több továbbképzést, bemutatót szervez a hagyományos éves szakmai konferencia mellett;

Magas színvonalú folyóiratot szerkeszt és jelentet meg;

Önálló webcímmel rendelkező naprakész honlapot működtet.

Gyengeségek:

Gyenge kapcsolat a Magyar Kórházszövetséggel;

Naprakész felmérés hiánya a tagkönyvtárak helyzetéről, igényeiről.

Veszélyek:

Gyenge érdekérvényesítő jogkör;

Forráshiány miatt könyvtárbezárások, szűkös szakirodalom beszerzés és elavult infrastruktúra;

A könyvtáros szakma anyagi és erkölcsi megbecsülésének hiánya;

Lehetőségek:

A kórházak információ menedzsmentjében való aktív részvétel;

Konzorciumok létrehozása a megfelelő adatbázisok hozzáféréseinek biztosítására.

A MOKSZ Stratégiai koncepciója 2016-2020

A Stratégia fő elemei:

A kérdéses időszak meghatározó egészségügyi, társadalmi és szakmai trendjei

A MOKSZ meghatározó alapértékei: tudás, innováció/fejlődés és együttműködés/partnerség

Megfogalmazott stratégiai célok, kiemelt feladatok:

- A gyűjtemények átértelmezése és fenntarthatóságuk biztosítása
- Tartalmakhoz való hozzáférés
- Az egészségtudatos magatartást növelő, közösségi tevékenységeket elősegítő szolgáltatások kialakítása
- Szervezetfejlesztés, emberi erőforrás menedzsment

A stratégia elnökségi elfogadása után elküldésre került a megfelelő szakmai testületekhez.

A stratégia teljes szövege a MOKSZ honlapjáról elérhető: <http://www.moksz.org>

2017 májusában az EMMI Közgyűjteményi Főosztálya levelet intézett a könyvtári szakmai szervezetekhez egy munkaanyag elkészítése céljából. A munkaanyag célja: a nyilvános könyvtárak minőségi kritériumait meghatározó/előíró jogszabály előkészítése a Kult.tv. 100 §. (3) bekezdés m) pont alapján, miszerint felhatalmazást kap a miniszter, hogy rendeletben szabályozza a különböző típusú könyvtárak működését, továbbá a városi könyvtárak és a települési nyilvános könyvtárak szakmai követelményeit.

Ennek érdekében azt várta el a szervezetektől a főhatóság, hogy a Könyvtári Intézet koordinálásával 2017. június végéig készüljön el egy koncepció arról, hogy a szabályozásnak mely területekre kellene kiterjednie. A feladat tehát arra irányult, hogy a munkabizottság a szabályozandó kérdésköröket vegye számba (pl. alapterület, honlap, szolgáltatások, internet használat, a fiatalok védelme, közösségi funkciók, stb.). Az is részben elvárás volt, hogy a szabályozáshoz jól használható indikátorok is kerüljenek megnevezésre. A munkabizottság bizonyos előzményekre támaszkodhatott, ugyanis a KSZR szolgáltatóhelyek részére már készült ajánlás az IKSZ keretén belül. A Könyvtári Intézet már az indulásnál megfogalmazott néhány javaslatot. Az egyik rögtön a szabályozandó könyvtárak körét szűkítette volna olyan formán, hogy az első körben a kritériumok csak a Nyilvános Könyvtári Jegyzéken szereplő vagy arra felkerülni szándékozó könyvtárak halmazán belül a települési könyvtárakra vonatkozzanak a jogszabályi rangú minőségi kritériumok. A második javaslat arra vonatkozott, hogy két kategóriában lenne célszerű elvárásokat felállítani, éspedig „Feltételek” és „Elérendő ellátottsági szint”.

A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége Beke Gabriella és Virágos Márta alelnököket delegálta a munkacsoportba. A munkacsoport által készített vélemény megjelent az Orvosi Könyvtárak 2017. 4-es számában.

A vélemény rövid összefoglalója: A nyilvános könyvtárak jegyzékén az orvosi könyvtárak 14%-a szerepel, de nagyon sokan részben nyilvánosnak (31%) tekintik magukat, ami azt jelenti, hogy számos szolgáltatást nyújtanak saját felhasználói körön kívülieknek.

A szervezet által összefogott könyvtárak messze nem alkotnak homogén közösséget.

Elfogadjuk az érvelést, de mindenképpen fontosnak tartjuk, hogy a közeli jövőben – bármilyen nehéz feladatnak tűnik – meghatározásra kerüljenek az egyes könyvtártípusokra vonatkozó szakmai irányelvek és mutatók természetesen a szakma aktívabb bevonásával.

Alelnökként azokon a fórumokon és testületekben képviseltem a MOKSZ elveit és érdekeit, amelyekben az egész könyvtáros szakma reprezentálva volt: EMMI Munkabizottság, OKK.

Bede Józsefné: Igazi CSAPATMUNKA volt – köszönöm!

31 éve dolgozom a Szabolcs-Szatmár-Bereg-Megyei Kórházak és Egyetemi Oktatókórház nyíregyházi telephelyén. Először a közművelődési, 1999-től az Orvostudományi Szakkönyvtárban dolgoztam. 2012. szeptemberében megbízást majd kinevezést kaptam a már egyesített állományú Dr. Kállay Rudolf Orvostudományi Szakkönyvtár és Közművelődési Gyűjtemény vezetésére.

Az Orvosi Könyvtárak 2015/2. számában megfogalmazott célokat megvalósítottam, hiszen újabb bizalmat kaptam a sikeres pályázat kapcsán, s így második vezetői ciklusomat kezdtem el 2018-ban a könyvtárban.

Mit fogadtam? – *a kor szellemének megfelelően – a tudásháttér biztosítása, a kórházunk munkatársai pedig a feszített munkatempót kívánó világban, kilépve a „mókuskerékből” megmutathassák magukat „kicsit másképp”.*

Tudásháttér biztosítása... A kórházi dolgozók és „nyilvános könyvtárként” az un. „külső” olvasóink visszajelzése alapján elmondhatom, hogy meg vannak elégedve könyvtárunk szolgáltatásaival. Köszönhetjük ezt a kórházunk jelenlegi vezetésének, hiszen tudják – maguk is gyógyító tevékenységet végezve – a legfrissebb szakirodalom fontos a betegellátásban. Van magyar és külföldi nyomtatott folyóirat előfizetésünk, két adatbázis előfizetésünk és a könyvbeszerzésre is kapunk némi költségvetést.

a kórházunk munkatársai ... megmutathassák magukat „kicsit másképp”... a sok kiállításunk, rendezvényünk, – melyekről tájékoztattam is a szakmát az Orvosi Könyvtárak folyóiratunk hasábjain – magukért beszélnek.

A MOKSZ vezetőségében négy éve dolgozom. Fő feladatom a pénzügyi elszámolás nyomon követése, mint az Ellenőrzési Bizottság elnöke, de minden szakmai tapasztalatommal, tudásommal segítem a szövetség életét. Meggyőződésemm, hogy csakis összefogással lehet bármit elérni. A kórházi könyvtárak esetében különösen igaz ez, hiszen a könyvtárosok helyzetének stabilizálását, javítását, egy törvényjavaslat elfogadtatását csakis a hatékony összefogás és a MOKSZ vezetőinek határozott fellépése vezetheti sikerre.

Az elmúlt négy év alatt ennek a vezetőségi határozottságnak és elszántságnak köszönhetően a MOKSZ taglétszám emelkedett, megkapta a legtöbb orvosi könyvtáros a kulturális bérpótlékot, a kórházi könyvtárak megszüntetése – ha nem is állt meg – de lelassult, a MOKSZ honlap, a levelezőrendszer, a közösségi oldal mind-mind segíti a szervezeti életet és a kapcsolattartást, az éves konferenciáink ahol megvalósult a továbbképzés és a személyes találkozás,... hogy csak néhány nagy eredményt felsoroljak.

Köszönöm, hogy ennek az elkötelezett, hittel teli vezetői CSAPAT-nak a tagja lehettem négy évig. A következő ciklusra már nem vállalom vezetői tisztséget, – készülök a 40 éves közalkalmazotti munkaviszonnyal nyugdíjba, tele tervekkel és persze feladatokkal J – de a MOKSZ munkáját természetesen továbbra is segítem.

Az új vezetőségi tagoknak gratulálok, munkájukhoz sok sikert kívánok!

Bérczy Ildikó: MOKSZ beszámoló

A MOKSZ elnökségen belül az én feladatomban lett a jubiláló könyvtárosok köszöntésének előkészítése.

Ehhez, mint tudjátok is, a rendelkezésünkre álló adatok alapján minden évben, e-mailben megkerestem a könyvtárvezetőket, hogy frissítsék nyilvántartásunkat, ellenőrizték, hogy helyesek-e az adataink: a könyvtárosok neve, könyvtárosi munkaviszonyuk kezdete – függetlenül attól, hogy az az egészségügyhöz, ill. a jelenlegi munkahelyéhez köthető-e – és jelezzék az esetleges személyi változásokat: nyugdíjazás, kilépés, új kolléga érkezése.

Sajnos minden évben voltak téves, vagy késve leadott adatok, ami miatt egy-egy kolléga csalódottan vette észre, hogy kimaradt az évfordulósok közül, de az Elnökség mindig igyekezett pótolni az esetlegesen elmaradt köszöntéseket.

Ha a száraz statisztikai adatokat nézzük, feltűnik, hogy vannak 40-45 éve a pályán lévő kollégáink (sőt, 2016-ban még 55 éves évfordulót is ünnepelhettünk!) ami vigasztalhat minket, a sok nehézség ellenére vannak még kitartó, bizakodó kollégáink.

Mostanra már kialakult egy biztos adatbázis, amit már „csak” frissíteni kell, remélem, további közreműködésekkel ez is sikerülni fog!

Dr. Gracza Tünde: Beszámoló a MOKSZ elnökségi tagjaként végzett munkáról 2015-2019

2015. márciusa óta a MOKSZ vezetőségi tagjaként veszek részt a MOKSZ munkájában.

Feladataim:

- a MOKSZ hivatalos lapjának – Orvosi Könyvtárak – szerkesztése,
- a MOKSZ facebook oldalának folyamatos frissítése,
- a 2018. októberétől az Emberi Erőforrások Minisztériuma Könyvtári és Levéltári Főosztálya által létrehozott Könyvtári Szakértői Bizottságban a MOKSZ képviselője.

Alábbi beszámoló csupán vázlatosan tartalmazza azon területeket, melyeket vállalt feladataim kapcsán sikerült megvalósítani. A folyóiratról bővebben szerkesztőtársam Kárpáti Zoltánné Tölgyesi Ágnes beszámolójában olvashatnak a tisztelt érdeklődők.

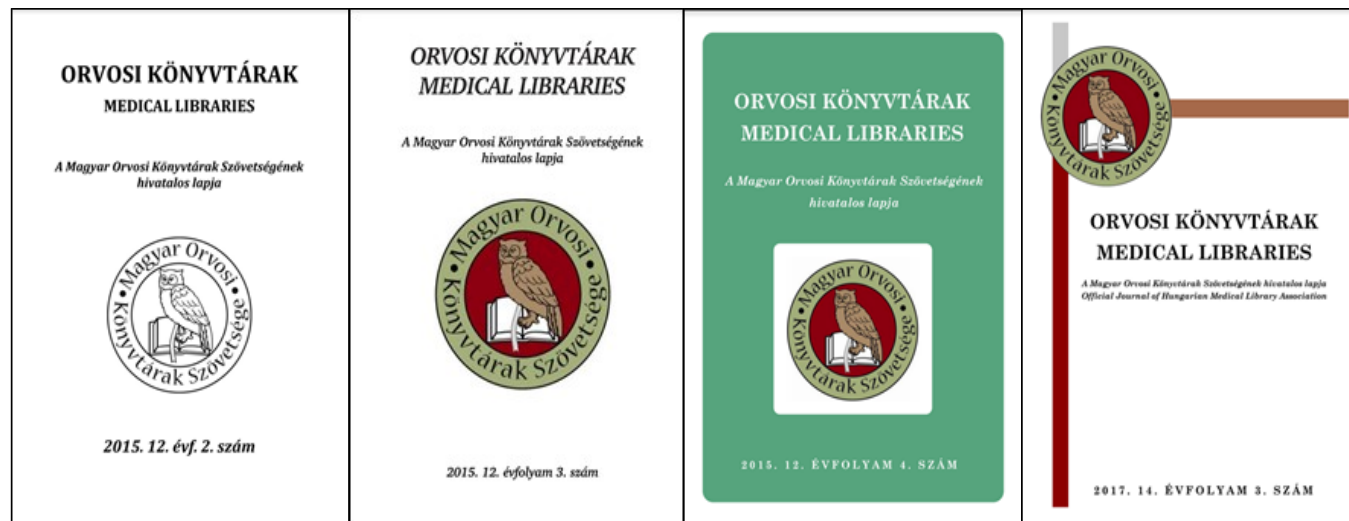
1. Az Orvosi Könyvtárakról

„A MOKSZ... 2004-től kibocsátott hírlevele 2009 óta az Orvosi Könyvtárak címet viseli, és az elmúlt években lektorált szakfolyóirattá vált...” (Rózsa Dávid: Szakkönyvtár a holnap hátán. 3. rész: Az egészségügyi, az akadémiai kutatóintézeti és az egyéb szakkönyvtárak Magyarországon. In: Könyvtári figyelő. 2017. 63. 169-180.)

Milyen változásokkal sikerült az idézett elismerést kivívnunk?

a) Formátum

Az Orvosi Könyvtárak több formai változáson esett át az elmúlt években. A jelenlegi címlap tervezése során a MOKSZ logójában szereplő színeket alkalmaztuk. A szürke a barna és a bordó vonalak túlnyúlnak a tükör keretein, mellyel azt szeretnénk volna kifejezni, hogy nem csak mindent megteszünk a folyóirat tartalmának folyamatos javításáért, hanem, hogy ez a tartalom „feszégeti” az orvosi könyvtárak határait is.

b) DOI

A 2016. 1. számtól DOI azonosítót kaptunk, mely a biztosítéka az MTA REAL adatbázisában elhelyezett online verzióhoz történő hozzáférésnek.

c) Rovatok

A megszokott *Köszöntő*, *Hírek*, *MOKSZ*, *Eredeti közlemények*, *Névjegy*, *Szerzői útmutató* mellé a harmadik számtól új rovatokat hoztunk létre. Pl. *Ötlethörze*, *Köztünk élnek*, *Elődeink*, *Évfordulók*, *Lélekhúrok*, stb.

d) Szerkesztők

2015. június 1-től Dr. Gracza Tünde és Kárpáti Zoltánné Tölgyesi Ágnes szerkesztői feladatokat látott el, Dr. Palotai Mária a lektorálásban vett részt.

2016. évben Bérczy Ildikó segítette munkánkat.

2017. júniusától Pogányné dr. Rózsa Gabriella vállalt szerkesztői feladatokat. (Jelenleg is hárman szerkesztjük a folyóiratot.) Jelentős változtatásokat hajtottunk végre az alábbi területeken: formátum, tartalom, szerkesztés menete.

e) Megjelenés

Negyedévente jelenik meg a folyóirat a MOKSZ honlapján – <http://www.moksz.org/kiadvanyok/> – elektronikusan, továbbá 50 nyomtatott példányban is.

f) MATARKA

Valamennyi számunk tartalma feldolgozásra kerül/ került, kereshetővé vált, elektronikusan (pdf-ben) hozzáférhető. <https://matarka.hu/>

g) EPA

Vizvári Dóra ötletére valamennyi számunk online változata bekerült az Elektronikus Periodika Adatbázisba. <https://epa.oszk.hu/html/vgi/kardexlap.phtml?id=3173>

h) Visszajelzések

Tisztelt Olvasóinktól folyamatos pozitív visszajelzéseket kapunk, melyeket ezúton is szeretnénk megköszönni!

2. A MOKSZ facebook oldala elérhető: <https://www.facebook.com/orvosikvtarak/>

Az oldalon rendszeresen elhelyezett híryanagoknak köszönhetően a látogatottság az elmúlt években megháromszorozódott!

3. A Könyvtári Szakértői Bizottság (KSZB) 2018. november 15-én kezdte el működését.

Az EMMI a KSZB létrehozásával a szakmai javaslatok egyeztetésére alkalmas fórumot kívánt teremteni, melyek a könyvtári szakterületet érintő aktuális kérdések megoldását szolgálják. A KSZB által eddig felvetett kérdések:

- az ágazati stratégia elkészítése
- könyvtárosok előmeneteli rendszere
- könyvtárosok képzése.

Köszönöm az orvosi könyvtáros Kollégák megtisztelő bizalmát, hogy a következő évekre is a MOKSZ elnökségi tagjai közé választott bennünket. Kárpáti Zoltánné Tölgyesi Ágnessel ismét az *Orvosi Könyvtárak*-kal kapcsolatos szerkesztői feladatokat fogjuk ellátni.

Kárpáti Zoltánné Tölgyesi Ágnes: Orvosi Könyvtárak

2015-ben már megjelent az *Orvosi Könyvtárak (OK)* első száma, amikor a márciusi vezetőségválasztó közgyűlésen felkérést kaptunk a lap további szerkesztésére.

Nagy lendülettel láttunk munkához, az első saját szerkesztésű számban még meghagyva a folyóirat addigi szerkezetét: a 4 ismert rovatban összesen 11 írás jelent meg.

A 2015. 3. szám azonban már jelentős változásokat mutatott: a rovatok száma tízre nőtt, ebből hét teljesen új tartalommal. Új rovatot nyitottunk például a beszámolóknak, az elismeréseknek, a fontos szakmai eseményeknek, az évfordulóknak, melyben országos jubileumok mellett lehetőséget kaptak a bemutatkozásra évfordulós intézményeink, könyvtáraink. Már ebben a számban megjelent két vadonatúj gondolatot tükröző rovat: az Ötlebörze és a Köztünk élnek. Előbbit túlélőcsomagnak neveztük el és szántuk olyan könyvtárainknak, ahol a rovatban felsorakoztatott ötletek segítséget jelenthettek az életben maradáshoz, vagyis a könyvtár bezárásának elkerüléséhez. A Köztünk élnek rovatban olyan egyéniségeket terveztünk bemutatni, akikkel napjainkban is van szerencsénk beszélgetni, így sok értékes „útmutatást” hagyhatnak ránk. Örömmel számolhatunk be arról, hogy a rovat első riportalánya, a beszélgetésünkkel 90. születésnapját ünneplő – az orvosi könyvtárakat mintegy második otthonának tekintő – prof. dr. Pintér Miklós, a Békés Megyei Központi Kórház nyugalmazott laborvezető főorvosa jó egészségben, 94 évesen ma is köztünk él!

A következő két évben az új rovatokat egyre növekvő számú szerző töltötte meg gazdag tartalommal. 2016. évi 3. számunk tartotta a rekordot a maga 26 szerzőjével, amelyet 2017. utolsó, 4. számában döntöttük meg, itt 29 szerző írásait közölhattük. Aki valamelyest járatos az újságszerkesztésben, pontosan tudja, hogy az egyik legnagyobb kihívást a szerzők megnyerése jelenti ebben a szakmában. Potenciális szerzőink folyamatos idő- vagy önbizalomhiánnyal küzdenek – mi, szerkesztők pedig velük, hogy meggyőzzük őket és végül megszülessenek az írások, mindannyiunk örömeire és hasznára. Az elmúlt 4 évben szerkesztett 16 folyóiratszámunkban 22 eredeti és 26 összefoglaló közlemény jelent meg – a többi, nem kevésbé értékes írás mellett – rengeteg fontos, érdekes, értékes információval gazdagította folyóiratunkat. Szerkesztőkként hisszük, hogy a jó példa követendő/követhető és egyre többen ragadnak tollat!

Büszkén nyugtázhatjuk, hogy időről időre „nagy nevek”, szaktekintélyek tisztelik meg az *OK*-t írásaikkal. Kapronczay Katalin orvostörténésznek öt közleménye jelent meg lapunkban az elmúlt négy évben, Gazda István tudománytörténész három cikket juttatott el hozzánk, prof. dr. Dési Illés, aki sajnos már nincs köztünk, kétszer írt lapunk számára értékes közleményt, Kolocz Dóra muzeológus pedig ötször jelent meg szerzőként az *OK* lapjain.

Szerkesztőként óhatatlanul is vannak kedvenc írásaink, melyek témájuk, stílusuk miatt vezetik a toplistát. Számomra ilyen volt például dr. Weninger Csaba Karinthy betegségét, agyműtétének helyszínét bemutató írása, dr. Katona József és Czigler Klára közös közleménye az első vöröskeresztes ejtóernyős nőkről, dr. Felszeghi Sára Arany János betegségéről szóló cikke, vagy Csiszerné Hegyi Judit tudósítása a Tábitha Gyermekehospice Házról. A legutóbbi, 2019. évi 1. számunkban is olvasható néhány „csemege”, például prof. dr. Lénárd László írása a szerelem és a szeretet élettani hatásairól és agyi mechanizmusáról, vagy prof. dr. Szabó László érdekes összefoglalója az ajzószerekről, de ide sorolom Pogány György valamennyi, itt megjelent publikációját is. A teljesség igénye nélkül felsorolt szaktekintélyek „gourmet” írásai különleges csemegét jelenthetnek az *OK* olvasóinak.

A szakmai információkat befogadó rovataink mellett igyekeztünk szövetségünk tagjait „emberközelbe” hozni közösségünk számára. Dicséretet érdemelnek azok a bátrak, akik

vállalták a megmutatkozást és bepillantást engedtek magánéletükbe, beszéltek életükről – a munkán túl is. 2017. évi első számunkban jelent meg először Lélek-húrok című rovatunk, első bátor vendége Brátán Veronika, az ÁEEK Egészségügyi Szakkönyvtárában dolgozó kolléganőnk volt, aki már sokszor varázsolta széppé hangjával ünnepi eseményeinket. A riport elkészítése közben gyönyörű titkokra derült fény, hiszen – tanult szakmai és sok egyéb érdekesség mellett – profi énekest ismerhettünk meg személyében. Bár végtelenül szerény egyénisége sokáig tiltakozott, mégis úgy gondoltuk, igazán kár lett volna kihagyni ezt a beszélgetést Vele, hiszen a Lélekhúrok rovatunk éppen a Hozzá hasonlók bemutatására született. Köszönet Törőcsik Katalin és Regele Tímea kolléganőinknek is, hogy bepillantást engedtek nekünk izgalmas hétköznapijaikba.

A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének tagkönyvtáraitól eseményekről, kiállításokról, ünnepekről érkező hírek folyamatosan „táplálják” Események, Kiállítások, Innen-onnan rovatainkat. Elődeink rovatunk értékét hivatásunk itt bemutatott „nagy nevei” adják, akiknek munkásságát nem csak illik, de kötelességünk is megörökíteni.

Szomorú szívvel szerkesztjük be időről időre azt a rovatunkat, amely állandóan az idő könyörtelen múlására figyelmeztet minket. Nekrológ rovatunkban csak az elmúlt négy évben tíz kitűnő kollégánktól kellett búcsút vennünk.

Tudjuk, hogy egy folyóirathoz a „belépőt” a címlap jelenti. Mint egész hivatásunkban, itt is fontosnak tartjuk az igényességet, azt, hogy az értékes tartalmat ízléses külsőbe csomagoljuk. Az elmúlt négy évben háromszori változtatás után a 2017. évi 3. számunknál formálódott meg a most is látható külső. Egyszerű, letisztult, nem hivalkodó, könnyen áttekinthető, informatív – szóval illik hozzánk, könyvtárosokhoz :)

Szerkesztőbizottságunk a 2015-ös induláskor két tagból állt: Dr. Gracza Tünde és Kárpáti Zoltánné Tölgyesi Ágnes személyében, Dr. Palotai Mária minden megjelent számunkhoz beköszöntőt írt és segített a lektorálásban, ahogy Bérczi Ildikó is részt vett néhány számunk „csiszolásában”.

2017 júniusától Pogányné Dr. Rózsa Gabriella csatlakozott szerkesztőségünkhöz értékes munkájával, azóta négyen őrizzük éberén folyóiratunk színvonalát.

Az Orvosi Könyvtárak alapvetően online-folyóirat, de nyugdíjas kollégáink iránti tiszteletünk jeléül 50 példány nyomtatott formában is megjelenik, melyet postán juttatunk el számukra.

Bemutakoznak a MOKSZ 2019. március 21-i közgyűlésén megválasztott új vezetők

Szluca Péter, elnök

A Gábor Dénes főiskolán végeztem informatikusként, majd a Budapesti Műszaki Egyetemen villamosmérnöki diplomát szereztem.

2000 óta dolgozom a Semmelweis Egyetem Központi Könyvtárában, informatikusként, 2003-tól informatikai vezetőként, majd 2015 óta a könyvtár igazgatójaként.

Főbb szakterületeim a bibliometria, a felsőoktatási rangsorok, valamint az Open Access és Open Science témakörei. Az évek során több szak- és munkabizottság munkájában vettem részt az MTMT, repozitórium és plágiumkereső rendszerekhez kapcsolódóan. Az EISZ programtanácsának tagja vagyok.

Nős vagyok, két kisfiú büszke apukája.

Az orvosi könyvtárak szerepköre óriási változásokon megy át, a hagyományos könyvtári funkciók háttérbe szorulnak, ez különösképpen igaz a kórházi könyvtárakra.

Szeretném segíteni az orvosi könyvtárak, hangsúlyosan a kórházi könyvtárak átalakulási folyamatát, módszertani segítséget adni, lehetőségeket keresni, hogy megfelelő szolgáltatásokat nyújtva növelni tudják szükségességüket fenntartójuk számára.

Elnökségi tagok

Áncsán Gizella

Debrecen-Nyíregyháza közötti kis településen, Újfehértón születtem és ott végeztem középiskolai tanulmányaimat is. Első munkahelyem a Debreceni Egyetem Kenézy Gyula Kórház Központi Laboratóriuma volt. Szerettem ott dolgozni, érdekelt a labormunka, azonban az élet úgy hozta, hogy felköltöztem Budapestre.

A fővárosban új területen kezdtem dolgozni, az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtárban, ahol 6 évet töltöttem (abban az időben még a Múzeum utcai Károlyi Palotában működött).

1992 májusában léptem be a Semmelweis Egyetem Központi Könyvtárába, kezdetben feldolgozó és olvasószolgálati feladatokat láttam el, később módszertani munkatársként a kari/tanszéki könyvtárak szakmai felügyelete, koordinálása tartozott munkakörömhöz. Mindeközben 2002-ben elvégeztem a könyvtár szakot az ELTE Tanárképző Főiskolai Karán. 2010-2016 között elláttam az egyetemi intézményi MTMT adminisztrátori feladatokat is. 2015-től vagyok az SE Egészségtudományi Kar Könyvtárának vezetője.

Kilenc munkatárssal, összehangolt munkával működtetjük a könyvtárat és a jegyzetboltot, s naprakész információval /szakirodalommal látjuk el a hallgatókat / oktatókat / ku-

tatókat. Aktívan részt veszünk a *szakdolgozat módszertan* tantárgy „könyvtári” részének oktatásában. Harmadéveseknek tartunk elméleti és gyakorlati órákat szakirodalom-kutatás, forráshasználat, EndNote használat témakörben. Mi végezzük a kar tudományos produktumainak gyűjtését, MTMT-be való rögzítését, az adatbázis naprakész szinten tartását is.

Mindannyian tudjuk, hogy a kari könyvtárak elsődleges feladata a kar oktatóinak és hallgatóinak „szolgálat”, mindemellett nyitnunk kell és meg kell felelnünk a kihívásoknak, a megváltozott olvasói igényeknek is.

A MOKSZ Elnökségében a jubilálásokkal kapcsolatos feladatkört, adatbegyűjtést, összesítést fogom végezni. Korábban is részt vettem a Szövetség munkájában, bízom benne, hogy mostani tevékenységemmel is hasznos tagja lehetek.

Pogányné dr. Rózsa Gabriella (PhD)

Budapesten születtem 1971-ben; az ELTÉ-n szereztem okleveles könyvtáros (1996) és okleveles német nyelvtanár (1998) végzettséget, illetve irodalomtudományi (könyvtártudományi) tudományos fokozatot (2005).

Csaknem húszéves könyvtár szakos felsőoktatási tapasztalattal a hátam mögött 2015. február 1-jétől vagyok a Magyar Honvédség Egészségügyi Központ Védelem-egészségügyi Igazgatóság Tudományos Kutató és Laboratóriumi Intézet Tudományos Könyvtárának vezetője. A könyvtár szakos képzés számos tantárgyának (katalogizálás, tartalmi feltárás, könyvtártörténet, könyvtári menedzsment, stb.) tanítása után kórházi és honvédségi könyvtárosként a gyakorlati tevékenység mellett kutatásaim során a könyvtártudomány, a katonai-egészségügy története és a (katonai) művelődéstörténet érintkezési területében kalandozom.

A „Honvédkórház könyvtára” már régóta a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége tagkönyvtára, így számomra nem is lehetett kérdés, hogy szakmai kapcsolatrendszerünk e fontos elemével, természetes szövetségesünkkel továbbra is szoros együttműködésben maradjunk. Örömmel kapcsolódtam be az Orvosi Könyvtárak szerkesztési munkálataiba, mindig izgalommal várom a jövőben is a negyedévente vissza-visszatérő olvasási kampányt, az új számok gondozását.

Nagy megtiszteltetés számomra, hogy márciusban a MOKSZ egyik vezetőségi tagjául választott és a feladatok felosztása során érdeklődéssel, várakozásteljesen választottam a szervezet irattára kérdésének rendezését. A MOKSZ több, mint két évtizedes működése során jelentős mennyiségű iratanyagot halmozott fel, melynek biztos megőrzése nem csupán jogi kötelezettség, hanem az orvosi könyvtárak ügyének múltja, jelene és jövője iránti felelősség is. A napi rutinhoz köthető kisebb vezetőségi tagi feladataim mellett szívesen látok neki az iratok rendezésének, jegyzékbe foglalásának, a MOKSZ története megírásának és az irategyüttes átadásának közgyűjtemény (levéltár) számára.

Kedves Tagtársaimnak köszönöm a bizalmat, igyekszem hasznára válni a Szövetségnek.

Szemenyei Róza

35 éve vagyok könyvtáros. Az érettségivel együtt könyvtárkezelői végzettséget is szereztem. Így "dolgozó életemet" egyből könyvtárosként kezdtem egy közművelődési könyvtárban. Jelenlegi munkahelyemen 33 éve dolgozom. Munka mellett végeztem el a főiskolát. A könyvtár vezetését 1997-ben vettem át.

Könyvtárunk – Fejér Megyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház - Orvosi Könyvtár – a kezdetektől tagja a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének, mert fontosnak tartom a közös gondolkodást, az együttműködést. Különösen mivel úgy érzem a kórházi könyvtárak mostohagyerek. Remélem, hogy a MOKSZ tagkönyvtáraknak együtt sikerül kiharcolnia a központi támogatást, mellyel azoknak a kórházi könyvtáraknak is lesz esélye gyűjteményük fejlesztésére, ahol most nincs erre lehetőség.

Egy éve veszek részt a MOKSZ elnökség munkájában, amikor is "beugróként" kerültem a nyugdíjba vonuló Beke Gabi helyére.

Ezúton szeretném megköszönni a kollégáknak a bizalmat, hogy továbbra is az elnökség tagja lehetek.

Az új ciklusban az Ellenőrző Bizottság elnöki feladatait kaptam, melyet legjobb tudásom szerint igyekszem ellátni.

Remélem, hogy a korábbi elnökség által megkezdett törekvést folytatva, az elkövetkező négy évben sikeresek leszünk a orvosi/egészségügyi könyvtárak helyzetének megszilárdításában.

Vizvári Dóra

A mai napig senki se érti, hogy miért jelentkeztem kb. 20 évvel ezelőtt könyvtár szakos főiskolai képzésre, de végül felvettek Szegedre (akkor még Juhász Gyula Tanárképző Főiskola volt), könyvtár-informatika szakpárra. Egyetlen nem bölcsész voltam az évfolyamban, az informatika tanszéktől azonban búcsút vettem, történelem szakos tanár lett a másik végzettségem. A régi-könyves képzést azonban nem fejeztem be. Bizonyára mindennek oka van.

Alapvetően nem tartom magam bölcsésznek, de megtaláltam a helyem a könyvtárban: a rendszerek, a rendszerezés a véremben lehet. Az informatika sem véletlen, azóta is szeretem a számokat, a kütyüket és a számítógépet, mint eszközt.

2003 óta dolgozom könyvtárban, Szegeden a Somogyi Könyvtárban kezdtem, 2004-ben pedig visszaköltöztem Budapestre, ahol a tanulmányaimból ismerős Medinfo-ban kaptam állást. Ez sem lehetett véletlen, az egész családom egészségügyis. Már itt dolgoztam, amikor elvégeztem – szintén Szegeden – az egyetemi könyvtáros képzést. Ez már nem volt véletlen.

Első önálló feladatköröm a könyvtárközi kölcsönzés volt, melyet megtartottam egészen 2018-ig. Ez egy nagyon hálás szerepkör, tele van sikerélménnyel. Szinte napi szinten épültek ki kapcsolatok, majd a MOKSZ rendezvényein szép lassan arcok is kerültek az e-mailcímek mellé. A könyvtárközi a források megismerésében is jó tanulótér volt: folyóiratokat ismertem meg, azokhoz való hozzáféréseket, és ha már rendszer és számítógép mánia, akkor ez különösen jól jött a szak-adatbázisok kezelésében.

2018-ban átvettem a könyvtárunk vezetését Palotai Marikától. Nagyon sok minden feladatba bevont korábban is, így hálás vagyok neki, amiért így előre megtanulhattam a vezetői tennivalók nagy részét.

Szeretek megoldásokat találni, segíteni, és a megszerzett tudást átadni. Ez utóbbit tekintem az egyik legfőbb motivációmnak: megtanulni valami újat, amit így át tudok adni másoknak is. A MOKSZ-on belül is ezen szeretnék munkálkodni. Emellett folytatni szeretném a weboldal működtetését, információkkal való megtöltését. Ez egy elég összetett és kreativitásra ösztönző feladat.

Az utóbbi két évben kutatási területem is lett, bár még csak hobbi szinten: az orvosi könyvtáros szakma jövőjét, lehetséges fejlődési irányait szeretném feltérképezni. A XXI. század technikai és információtudományi változása komoly fordulóponthoz juttatta el ezt a szakterületet, meg kell találnunk új helyünket ebben a környezetben, amelyben van helye a könyvtáros kompetenciáknak, de változni kell, sokat.

Munka-mentes hobbijaimban is szerepet kapnak a kütyük. Nagy olvasó vagyok, nagyon hosszú várólistám van az e-könyv olvasómon és a Goodreads-en. Ami igazán ki tud kapcsolni, az viszont a mozgás. Átvitt értelemben triatlonozok: szoktam úszni, futni futópadon és biciklivel munkába járni. Újonnan feltámadt kedvteléselem a társasjáték. Offline.

A MOKSZ közgyűlés pillanatai *(fotó: Brátán Vera)*

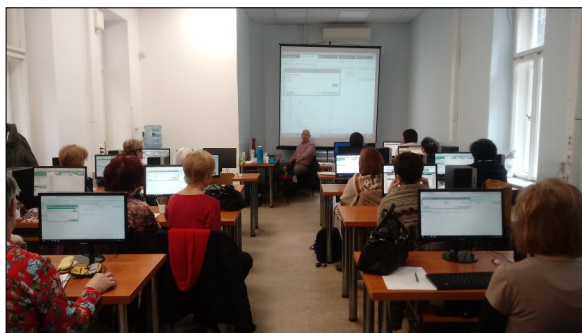
Ismerkedés az MTMT2-vel

Kárpáti Zoltánné Tölgyesi Ágnes

E-mail: tolgyag@bmkk.eu

2019. február 25-én a MOKSZ szervezésében bemutatásra került a Magyar Tudományos Művek Tárának (MTMT1) továbbfejlesztett változata, az MTMT2. A Semmelweis Egyetem Központi Könyvtárának egyik oktatótermében az orvosi könyvtári szövetség könyvtáraiból ezúttal 19 könyvtáros vett részt a képzéssel egybekötött előadáson.

Wolf György, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ oktatási csoportvezetője részletesen bemutatta az új platformot, kitért a jogelőd – az MTMT1 – és az új verzió közti különbségekre, majd gyakorlati példákkal segített megérteni a használat során tapasztalható változások hasznosságát. Az előadáson többnyire olyan könyvtárakból érkeztek a kollégák, akik már intézményi adminisztrátorok, de részt vett néhány olyan könyvtáros is, aki most ismerkedik az MTMT-vel és a jövőben szeretné adminisztrátorként segíteni az intézményében tudományos közleményeket írók munkáját bejuttatni a „publikációs vérkeringésbe”. A már admin státuszban MTMT-t használók között megoszlott a vélemény arról, hogy az új verzió mennyiben teszi egyszerűbbé a használatot, vagy néhol esetleg nehezkesebben kezelhető lett a platform.

A MOKSZ tagkönyvtárai hasznosnak tartják, így a továbbiakban is igénylik az MTMT használatával kapcsolatos képzést, hiszen a jártasság megszerzésével egy keresett és hasznos szolgáltatással bővíthető könyvtáraink tevékenysége.

A Semmelweis Egyetem ezért újabb két időpontot ajánlott fel – ezúttal két különböző szintű – képzés számára:

2019. május 9. (csütörtök) 13.00-15:30 **KEZDŐ** MTMT2 felhasználók számára

2019. május 15. (szerda) 13.00-15:30 **HALADÓ** MTMT2 felhasználók számára

Előadó/oktató: **Molnár-Taga Márta**, a SOTE 4-es adminisztrátora

Helyszín:

1088 Budapest, Mikszáth Kálmán tér 5.

Semmelweis Egyetem Központi Könyvtár első emeleti számítógépterem

Mivel a két képzésre lapzártánk után kerül sor, az ezekről szóló beszámolóinkat következő, 2019. 3. lapszámunkban tesszük közzé.

Fotó: Kárpáti Zoltánné Tölgyesi Ágnes

Minősített szakfolyóiratok : Avagy jó-e „mindent” rangsorolni?

Horváth Patrik

Pécsi Tudományegyetem, Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont,

Pekár Mihály Orvosi és Élettudományi Szakkönyvtár

E-mail: horvath.patrik@lib.pte.hu

Biztosan sokakban felmerült már a címben feltett kérdés, amelyen jómagam is elgondolkodtam már. A rangsorolásnak megvannak a maga előnyei, és persze hátrányai is. Merre billen a mérleg nyelve? Érdemes-e rangsorolni a tudományos szakfolyóiratokat?

Mielőtt taglalnánk a rangsorolás előnyeit és hátrányait, lássuk pontosan miről is van szó. Létezik egy weblap – Scimago Journal & Country Rank (<https://www.scimagojr.com/>) –, amely a különböző tudományok szakfolyóiratait, valamint azon országokat állítja hierarchikus sorrendbe, ahol ezen szakfolyóiratok megjelennek. Az oldal támogatója és üzemeltetője az Elsevier B. V.

Maga a honlap a folyóiratokban, a cikkek végén található hivatkozások – melyek akárhány más folyóíratra is utalhatnak – felhasználásával egy komplikált algoritmus alapján szolgáltatja az adatait. A képletben használt változók jelentése:

- SJR_i – Az i folyóirat SJR szerinti értéke. (Scimago Journal Rank of the Journal i .)
- C_{ji} – A j folyóiratban megtalálható, az i folyóíratra vonatkozó idézetek száma. (Citation from journal j to journal i .)
- C_j – A j folyóiratban megtalálható hivatkozások száma. Number of References of journal j .)
- d – Állandó érték: 0,85. (Constant, normally 0.85.)
- e – Állandó érték: 0,10. (Constant, normally 0.10.)
- N – A szakfolyóiratok száma. (Number of Journals.)
- Art_j – A j folyóiratban szereplő cikkek száma. (Number of Articles of journal j .)

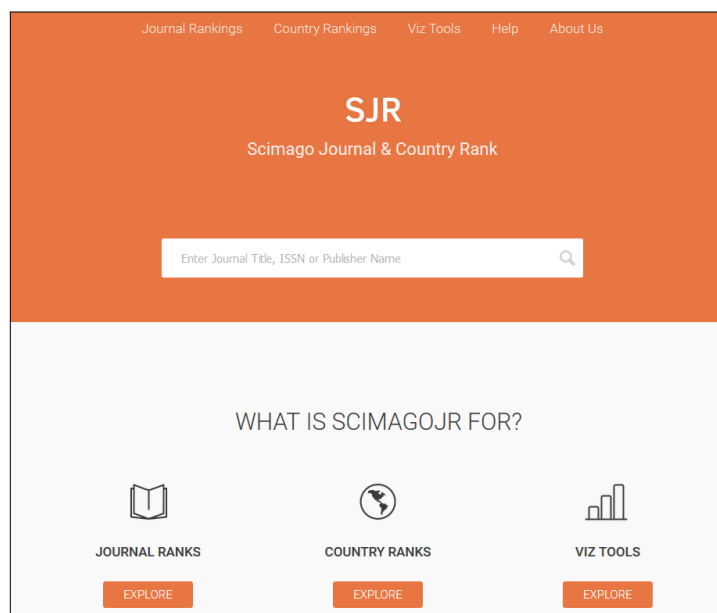
$$SJR_i = \frac{(1-d-e)}{N} + e \cdot \frac{Art_i}{\sum_{j=1}^N Art_j} + d \cdot \frac{\sum_{j=1}^N \frac{C_{ji} \cdot SJR_j}{C_j} \cdot \frac{1 - \left(\sum_{k \in \{Dangling-nodes\}} SJR_k \right)}{\sum_{h=1}^N \sum_{k=1}^N \frac{C_{kh} \cdot SJR_k}{C_k}}}{\sum_{k \in \{Dangling-nodes\}} SJR_k} + d \cdot \left[\frac{\sum_{k \in \{Dangling-nodes\}} SJR_k}{\sum_{j=1}^N Art_j} \right] \cdot \frac{Art_i}{\sum_{j=1}^N Art_j}$$

$$SJRQ_i = \frac{SJR_i}{Art_i}$$

Az algoritmusban használt képlet

A bonyolult képlet alapján megszületik a számunkra talán izgalmasabb végeredmény: a „presztízs”, avagy az érték.

A „Scimago” honlap kezdőlapján egyből választási lehetőséggel találjuk szemben magunkat aszerint, hogy folyóiratokra, országokra, avagy egy külső, de ugyanazon szolgáltató által üzemeltetett honlapon az intézményekre vonatkozó adatokra vagyunk kíváncsiak. (Ez utóbbiról most nem szeretnék írni.)

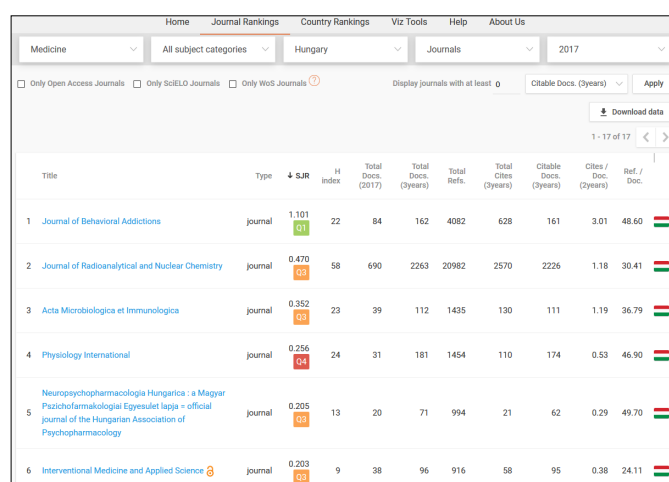

Kezdjük az országok szerinti keresést! Egy egyszerű, felhasználóbarát honlapon kaphatunk információt minden országról különböző választási lehetőségek alapján. Kereshetünk dokumentumokra, idézhető dokumentumokra, az idézések számára, az egy-egy dokumentumra történő átlagos idézések számára, illetve H-index szerint. A H-index jelentése: az egyes országokban megjelentetett – SJR-ben szereplő – h db cikkre történő h számú hivatkozás. Ezen lista szerint Magyarország az adatbázisban szereplő „dokumentumok” (az 1996-2017 között megjelentetett szakcikkek) száma szerint a 40. helyen áll Egyiptom és Ukrajna között, de H-index szerinti kereséssel máris Dél-Afrika és Mexikó között találjuk a kicsit jobb, 34. helyen.

Ha a szakfolyóiratokkal kapcsolatos információkat szeretnénk megtudni, összesen 34.171 tétel közül választhatunk a következő szempontok alapján: SJR pontszám, H-index, dokumentumok száma az előző, illetve az előző 3 évben, idézések száma az elmúlt 3 évből és az egy dokumentumra jutó referálások száma. A kapott értékek tovább szűkíthetők – akár régióra vagy szakterületre. Ebből hamar kiderül például, hogy az első helyen a CA - A Cancer Journal for Clinicians című folyóirat vezet majdnem kétszer annyi ponttal (61.786), mint a második helyen lévő Nature Reviews Genetics (34.896). Ebből a listából érdekességképpen még annyit említenék meg, hogy a „legjobb” magyarországi folyóirat az Akadémiai Kiadó által közreadott Journal of Behavioral Addictions. Ez a folyóirat világszinten, a 3843. helyen szerepel, ám ha ezt a listát csak Kelet-Európára szűkítjük, akkor máris a sokkal barátságosabb 8. helyen találjuk meg.

Az egyszerűség kedvéért tételezzük fel, hogy nem történt tévedés, és Magyarország legelőkelőbb folyóirata tényleg a Journal of Behavioral Addictions. A rangsorolás legnagyobb előnye, hogy egyből megtudhatjuk melyik folyóirat a „legjobb” és melyik „presztízse” kisebb.

Azonban ez akár hátrány is lehet. Vegyünk egy konkrét példát: írtunk egy cikket, amit publikálni szeretnénk. Biztosra vehető, hogy nem a lista aljáról felfele haladva fogunk alkalmas folyóiratot választani. Ennek következményeképpen a talán kevésbé „értékes” lapok máris rosszabb pozícióból indulnak a ranglétrán való feljebb jutáshoz. Ez a pozícióból fakadó eltérés azt is eredményezheti, hogy míg a „jobb” újságok szabadon válogathatnak, hogy kinek, melyik cikkét fogják publikálni, addig a kisebb értékekkel rendelkező lapok feljebb jutásához ez a válogatási lehetőség nem mindig adódik meg.

Title	Type	4 SJR	H Index	Total Docs (2017)	Total Docs (3years)	Total Refs.	Total Cites (3years)	Citable Docs (3years)	Cites / Doc (2years)	Ref. / Doc.
1 Journal of Behavioral Addictions	journal	1.101	22	84	162	4082	628	161	3.01	48.60
2 Journal of Radioanalytical and Nuclear Chemistry	journal	0.470	58	690	2263	20982	2570	2226	1.18	30.41
3 Acta Microbiologica et Immunologica	journal	0.352	23	39	112	1435	130	111	1.19	36.79
4 Physiology International	journal	0.256	24	31	181	1454	110	174	0.53	46.90
5 Neuropsychopharmacologia Hungarica - a Magyar Pszichofarmakológiai Társaság hivatalos lapja = official journal of the Hungarian Association of Psychopharmacology	journal	0.205	13	20	71	994	21	62	0.29	49.70
6 Interventional Medicine and Applied Science	journal	0.203	9	38	96	916	58	95	0.38	24.11

Véleményem szerint, ahogyan minden érdemnek két oldala van, így minden érvelésnek megvan a maga pozitív, és negatív oldala is. Így hát a nagy kérdésre a válasz, miszerint „Vajon jó-e mindent rangsorolni?”, egy teljesen szubjektív válasz fog születni... Maga a Scimago Journal Ranking egy kétségtelenül hasznos honlap, melyen sok információt, adatot megtalálhatunk. Érdeemes böngészni a találatok között, ezzel segítve a magunk és mások munkáját.

Felhasznált források:

- [1] Soós Sándor: Az impaktfaktor után – mi történik a hazai tudományos kibocsátással a Scimago Journal Rank bevezetésével? Hatások az „impaktfaktoros” publikációk körében. In: Magyar Tudomány. 2017. 5. 583-593.
<http://www.matud.iif.hu/2017/05/11.html> [2019.03.18.]
- [2] Cockerill, M.: SCImago – a new source of journal metrics offering a wealth of free data on open access journals. In: Biomed Central: Research is progress blog.
<https://blogs.biomedcentral.com/bmcblog/2008/01/10/scimago-a-new-source-of-journal-metrics-offering-a-wealth-of-free-data-on-open-access-journals/> [2019.03.18.]
- [3] Cornillier, F.; Charles, V.: Measuring the attractiveness of academic journals. A direct influence aggregation model. Operations Research Letters. 2015. 43. 172–176.
- [4] Serenko, A.; Dohan, M.: Comparing the expert survey and citation impact journal ranking methods. Example from the field of Artificial Intelligence. Journal of Informetrics. 2011. 5. 629–648.
- [5] Serenko, A.; Jiao, C.: Investigating Information Systems Research in Canada. Canadian Journal of Administrative Sciences. 2012. 29. 3–24.

Magyar Orvosi Bibliográfia (MOB) Egy évnyi adat elemzésének következtetései

Vizvári Dóra

ÁEEK Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár

E-mail: vizvari.dora@aek.hu

A MOB 1957 óta – az első 40 évben nyomtatott formában, évente több alkalommal – jelent meg. 1990 óta – máig – adatbázisban kereshetőek a magyarországi, orvosi folyóiratokban megjelent tudományos közlemények adatai. A Magyar Nemzeti Bibliográfia részeként tartják számon, azonban csak folyóirat-cikkekre koncentrálnak. Bibliográfia, azaz hétköznapi értelemben egy olyan adat-gyűjtemény, amelyből megtudható, hogy ki, milyen folyóiratban, mikor, milyen témában és milyen címen írt közleményt.

Jelentjük, a MOB él és virul. Nálunk, ahol készül, ismerjük a hiányosságait, de ismerjük a körülményeket és a történetét is.

Amennyire tőlünk telik igyekszünk haladni a korrallal. Folyamatosan vizsgáljuk a lehetőséget, a tudományos környezetet, figyeljük az adatbázis kihasználtságát, és sokat dilemázzunk is. Én biztosan. Mégpedig a következő ideák mentén:

- ? Legyen a MOB tudományos! Hol húzzuk meg a magyar tudományos élet kritériumainak a határát?
- ? Legyen teljes! Hogyan támogassuk a tudományosságot, ha sok ismeretterjesztő-jellegű, sok támogatott közlemény, sok szerző feltüntetése nélkül megjelenő cikk is akad a magyar orvosi folyóiratokban?
- ? Készítsük azon elvek szerint, ahogy eddig? Változik az információtudomány, változnak a publikációs szokások, változnak az információkeresés szokásai, ahogy minden más is!

Ötletekből nincs hiány, amit viszont be kell látnunk, azok a saját korlátaink. Annak is leginkább két sarokpontja: az informatikai fejlesztés nehézségei és a humánerőforrás korlátai.

Ezért mégis hozunk egy döntést, mert hozni kell. Amin tudunk, és értelmét látjuk MOST, azon változtatunk. Ennek megfelelően a MOB 2018/1-es számától bevezettünk pár újdon-ságot. Ez az összefoglaló azért készült, hogy ezekről hírt adjunk.

Általános információk

2018-ban az 1. táblázatban feltüntetett MOB-számok jelentek meg.

Ez a MOB-ban „négy szám jelent meg” kifejezés, inkább már csak hagyomány. Amikor még papír alapon adtuk ki, akkor ez azt jelentette, hogy eleinte 6, majd 4 füzet jelent meg egy évben. 2006-tól már nem jelent meg papír alapon, de helyette volt CD-s verzió, amely negyedévente került kiküldésre.

*De már ez is a múlté. A **CD verzió megszüntetése** mellett döntöttük (2018/1-es számtól). Az új számítógépekbe, akár laptop, akár PC, lassan már nem kerül CD olvasó. A mobiltelefonok korszakában pláne nem érdemes CD-ben gondolkodni. Ha valahol nem lenne Internet, akkor talán nem a MOB hozzáféréseinek a hiánya lenne a legnagyobb gond. Az archiválás szervereken történik. Az idők során már túl nagy különbségek mutatkoztak a két verzió között. A költséghatékonyságot is figyelembe véve, kimondható volt, hogy már nem nincs értelme. Ami maradt az az online, mindenki számára szabadon elérhető adatbázis.*

*2018-ban **36 ezer felhasználó** fordult meg a MOB oldalán. Ez a web-használati statisztikánk 80%-a. A felhasználók 208 ezer munkamenete alapján úgy tűnik, hogy mindenki több időt töltött az oldalon, mint egyetlen keresés. Ezek a számok számunkra azt mondják, hogy van rá kereslet, érdemes csinálni.*

2017/4	2018. február 28.	856 rekord
2018/1	2018 június eleje	1089 rekord
2018/2	2018 szeptember 5.	1201 rekord
2018/3	2018. november 20.	1111 rekord
2018/4	2019. január 31.	1281 rekord

1. táblázat: 2018-as évhez köthető MOB füzetszámok adatai

2018-óta a cikkek adatait folyamatosan, **hetente töltjük fel** az online MOB adatbázisba, az évi 4 MOB-számból annyi maradt, hogy évente négyszer kerülnek nagyobb ívű, átfogó ellenőrzésre a bekerült tételek. Arra törekszünk, hogy „füzetenként” kb. 1.000 közlemény adatait tehessük közzé.

Az elemzésbe felvettük az 2018/4-es számot is, ugyan nem 2018-ban lett publikálva, de a 2018-as évhez tartozik.

Újdonságok

A MOB 2018/1-es számától több újítást is bevezettünk.

- Konferenciákon elhangzott előadások:** korábbi években csak annyit lehetett megtudni, hogy egy különszámban vagy szupplementumban mely konferencián elhangzott előadások absztraktjait lehetne megtalálni. 2018/1-es számtól már felvesszük az elhangzott előadások címeit és szerzőit is. Ez magyarázza a megugrást a rekordok számát tekintve, most már egyértelműen több cikk lesz a MOB-ban, mint számonként 1000 közlemény.
- Szerzői kulcsszavak:** A MOB absztrakt mezőjébe felvesszük a cikkek nyomtatott verzióiban megtalálható, a szerzők által megadott kulcsszavakat. Ezzel lehetőséget biztosítva a pontosabb keresésre, és hogy szűkebb, vagy éppen bővebb találati listákat kaphassunk.
- Conflict of interest:** támogatás, érdekeltség, érdekellentét feltüntetése, amennyiben ez a tény a folyóiratban is szerepel. Szintén az absztrakt végére került ez az információ.

4. **DOI:** 2019/1-es számtól a DOI számokat vesszük fel, a megjegyzés rovatba kerülnek. Így a DOI-k sajnos nem működnek linkként, de mégis információt adhatunk a közlemény digitális azonosítójáról. Böngészőbe másolva a DOI számot eljutunk a közleményhez a kiadó weboldalán, esetleg repozitóriumba, szabad hozzáférés esetén a cikk teljes szövege is megtalálható.

Közlemények száma

2018-ban **5.530** közlemény került be a MOB-ba.

- 2016-es megjelenési dátumú közlemények: **82**
- 2017-es megjelenési dátumú közlemények: **4.855**
- 2018-as megjelenési dátumú közlemények: **593**

Csúszások sajnos előfordulnak. Ez nagyrészt annak köszönhető, hogy maguk a folyóiratok is késve jelentetik meg a lapszámaikat. Ehhez még hozzáadódik a postázási idő, illetve korlátaink egyik fő sarokpontja: a létszámhiány. A gyakori megjelenésű, azaz periodicitásában jelentősebb lapok (pl. Orvosi Hetilap) az adatbázisba kerülés terén előnyt élveznek.

Válogatási szempontok

Továbbra is **tudományos**, orvosi bibliográfiát szeretnénk előállítani. Ezért a lapokban megjelenő közlemények között szelektálunk.

- Könyvajánlók, felhívások, szerkesztőségi hozzászólások, levelezések nem kerülnek be a MOB-ba.
- A szerző beazonosíthatósága is szempont a döntésnél: újságírók által írt, illetve a csak monogrammal megjelenő közleményeket szintén nem vesszük fel a MOB-ba.

Igyekszünk hangsúlyt fektetni a **folyóiratok megfelelő kiválasztására** is.

- Egyes lapok tudományos szempontból nem értékelhetőek, hiszen céljuk éppen a lakosság tájékoztatása.
- A magazin jelleg is kizáró tényező lehet.
- Olyan folyóiratokat is figyelünk, amelyek alapvetően határterületnek számítanak, ezekből csak az egészségügyi vonatkozású közleményeket vesszük fel a MOB-ba.

2018-ban a MOB-ra figyelendő folyóiratok listája megtalálható az 1. sz. mellékletben.

Folyóiratok

2018-ban **110 féle folyóiratból** került közlemény az adatbázisba. A legtöbb cikket adó folyóiratok címét a 2. táblázatban tüntettük fel. (Ezeknél a számoknál természetesen a periodicitást is figyelembe kell venni, és ennek megfelelően értékelni.)

A 3. táblázatban szereplő folyóiratok 2017-ben nem szerepeltek az adatbázisban, de 2018-ban már igen. Ezek újonnan megjelent kiadványok, vagy hosszabb kimaradás után újra

megjelenő kiadványok. Ennek fordítottjaként olyan lapok is vannak, ld. 4. táblázat, amelyek 2018-ban már nem kerültek be a MOB-ba.

		közlemények száma
1.	Orvosképzés (évente 2 szám)	916
2.	Orvosi Hetilap (évente 52 szám)	350
3.	Cardiologia Hungarica (évente 5 szám)	279
4.	Acta Pharmaceutica Hungarica (évente 4 szám)	275
5.	Szemészet (évente 4 szám)	162
6.	Bőrgyógyászati és Venerológiai Szemle (évente 6 szám)	156
7.	Hypertonia és Nephrologia (évente 6 szám)	131
8.	Gyermekegyógyászat (évente 6 szám)	125
9.	Immunológiai Szemle (évente 4 szám)	113
10.	Idősgyógyászat (évente 2 szám)	106

2. táblázat A legtöbb cikkel MOB-ba kerülő folyóirat 2018-ban (TOP 10)

+	Egészségtudományi Közlemények
+	Fájdalom – Pain
+	Hypertonia Magazin
+	Idősgyógyászat
+	Implantológia
+	Kórház
+	Magyar Radiológia
+	Orvosképzés
+	Statisztikai Szemle

3. táblázat: 2018-ban újonnan megjelenő kiadványok

-	Biomechanica Hungarica
-	Demográfia
-	Epinfo
-	Honvédorvos
-	Korányi Bulletin
-	Labinfó
-	Magyar Mentésügy
-	Onkológia
-	Psychiatric Times
-	Simile
-	Terápia Natura

4. táblázat: Folyóiratok, melyek 2018-ban már nem kerültek be a MOB-ba

Szerzők

2018-ban 9.215 szerzői nevet vettünk fel. Ezek a szerzők CSAK 5.530 db cikket írtak. A nemzetközi tudományosságban épp ennek az ellenkezője figyelhető meg: egyre jellemzőbbek a sokszerzős cikkek. A MOB-ba kerülő közlemények nem ilyenek, itt átlagosan csak 3 szerzője van egy publikációnak. Sőt, az is kiderült, hogy jellemzően **egyszerzősek a közlemények**. A legtöbb név eddig egy 60 szerzős cikk esetében volt, de ez nem jellemző.

	közlemények száma	
1 szerző	2.402	43 %
2-5 szerző	2.252	41 %
6-10 szerző	719	13 %
11-20 szerző	123	2 %
20 szerzőnél több	7	0,1 %

5. táblázat: 2018-ban a MOB-ba kerülő közlemények szerzőinek száma

Öt fajta **szerzői típust** különböztetünk meg a MOB-ban: [elsődleges szerző], [szerző], [rőla szől], [testület], [rendezvény neve]. Természetesen a legtöbb név elsődleges szerző, vagy szerző. Azonban meg kell jegyezni, hogy a MOB-ban nincs 'authority rekord'-kezelés. Így a különböző személyeket takaró, de azonos alakú nevek nincsenek szétválasztva (Kiss István 30 cikket írt). A különböző formában megjelenő nevek külön szerzőnek számítanak pl.

Bagdy Gy. [elsődl. szerző]

Bagdy Gy. [szerző]

Bagdy György [szerző]

Ha már publikációk számáról van szó, a **legtöbb cikket** dr. Merkely Béla írta, összesen 84 közlemény található 2018-ban a neve mellett. Ebből egyetlen egyet publikált első szerzőként.

Tárgyszavak, kulcsszavak

	közlemények száma
TERÁPIA	187
GYÓGYSZERES TERÁPIA	185
KONGRESSZUSOK	173
ÁLLATKÍSÉRLETEK	162
GYERMEK	157
DIAGNÓZIS	149
ORVOSOK	131
IDŐSKORÚ	123
PREVENCIÓ	112
KÉRDŐÍVES VIZSGÁLATOK	101

6. táblázat: tárgyszavak rangsora a 2018-ban MOB-ba kerülő közleményeknél (TOP 10)

A tárgyszavak gyakoriságát is meg lehet számolni. Sajnos ez a lista csak kissé fedi egy-egy téma népszerűségét, hiszen pl. a STATISZTIKA tárgyszó minden cikk mellé odakerül, amely statisztikai adatokat tartalmaz.

A közlemények átlagosan **2-4 tárgyszót kapnak**, azok hálózatos, azaz összefüggésbeli elemzése adná az igazán látványos ábrát. Ez egy jövőbeli kutatás része lehet, ahogy a társ-szerzőség kérdése is, azonban ezek elkészítésére sajnos most nincs kellő erőforrás.

Szerzői kulcsszavak

Ahogy a bevezetőben is említettem, 2018/1-es MOB számtól rendelkezésünkre állnak a szerzői kulcsszavak is az adatbázisban (eddig 921 publikációnál).

Előnyük: Az egy-egy adott témakörre való keresést szűkíthetik, pontosíthatják ezek a plusz téma-információk.

Nehézség: A MOB-ban való keresésnél még csonkolással sem kapunk találatot a szóközöket tartalmazó kulcsszavas keresés esetén. A tárgyszavaknál ez nem probléma, az adatbázis indexelve van erre az adatmezőre.

A szerzői kulcsszavakat a szerzők „találják ki”. Ezért érdemes ezeket óvatosan kezelni. A szerzők maguk jól ismerik a cikkük témaköreit, mégis fontos kulcsszavakat kihagyhatnak, vagy ugyanazon téma hasonló kifejezéseit, szinonimáit is felsorolhatják.

Remélhetőleg a szerkesztők a kulcsszavakat is ellenőrzik. Mi magunk a MOB-ban, mint kiegészítő információt tüntetjük fel, ahogy azok a forrásban találhatóak.

Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy a szerzők 2-4 kifejezéssel jellemezik a cikkeik tartalmát. Azonban olyan is van, aki 7-12 szóval tudta csak leírni a közleményét. Akad olyan eset, ahol egy egész mondat a „kulcsszó”.

A számok azt mutatják, hogy a szerzők nem igyekeztek egységes, valamely indexrendszer szerint kiválasztani a kulcsszavaikat. 921 cikkhez közel 3000 féle kulcsszót adtak meg. A konzekvensen használt kifejezések közül pár: szívelégtelenség, pitvarfibrilláció, életminőség, prevenció, szívtranszplantáció, echokardiográfia, prognózis, kemoterápia.

További adatok

Evidence-based Medicine

Korábban is szerepelt olyan adat a MOB-ban, amely az Irányelveket, azaz az Evidence-based Medicine, vagy más szóval a tényeken alapuló orvoslás forrás-típusainak a megtalálását segítette. Ezek a kategóriák a tárgyszavak között találhatóak:

- AJÁNLÁSOK
- ÁLLÁSFOGLALÁS
- IRÁNYELVEK
- KLINIKAI VIZSGÁLATOK
- KÖVETÉSES VIZSGÁLATOK

- MÓDSZERTANI LEVÉL
- PROTOKOLL
- RANDOMIZÁLT KONTROLLÁLT TANULMÁNYOK
- SYNOPSISOK

Tehát az összetett kereséssel „szűrhetjük” ezen információk szerint a találati listánkat.

További összefoglaló tárgyszó, amellyel az EBM közlemények megtalálhatóak:

ORVOSTUDOMÁNY, BIZONYÍTÉKOKRA ALAPOZOTT

A 2019/1-es MOB számmal bevezetjük az ÖSSZEFOGLALÓ KÖZLEMÉNY tárgyszót is. A metaanalízisek kapcsán még várakozó állásponton vagyunk.

A 2018-ban a MOB-ba bekerült irányelvek adatai a **2. sz. mellékletben** megtalálhatóak.

Nekrológok

Sajnos sok orvostól készült nekrológ 2018-ban is. Ez az információ ismét egy speciális tárgyszóval hívható elő: NEKROLÓG. A nevek listája a **3. sz. mellékletben** található.

Jövőkép

Mi magunk is érezzük, hogy a MOB igen komoly fejlesztésekre szorulna. Az adatbázis 30 évvel ezelőtt azért indult, hogy segítse a Magyar Orvosi Bibliográfia nyomdai munkálatait. Az új MOB szám közleményeit csak lehívták az adatbázisból, azokból kiadvány készült, nyomdába került.

30 évvel ezelőtt ezen folyamathoz szükséges adatelemekre tervezték az adatbázist. 10 évvel később szoftverváltás történt, de az adatszerkezet csak minimálisan változott. Mára már nagyon elavult. Meglévő adatok kereshetősége limitált. Új adatokra lenne szükségünk, mert a közleményeket magukat is új és új adatokkal lehet ellátni.

Egy belső tanulmányban felmértük, hogy jelenleg, 2019-ben, hányféle adatot tudunk elképzelni egy MOB-ban megtalálható közleményhez. Ha csak bibliográfiai adatbázisban gondolkozunk, akkor cikkenként 29-féle adat-kategóriát tudtunk felsorolni. (Jelenleg 15-féle rögzíthető egy-egy cikkhez).

A tervezésben nem állunk meg itt. A MOB-ot szívesen körülvennének további, modulárisan egymás mellett épülő adat-gyűjteményekkel is.

- I. FOLYÓIRAT ADATBÁZIS: az orvostudomány folyóiratairól részletes adat-halmaz, kiadók, periodicitás, elérhetőség, lelőhelyjegyzék
- II. TÁRGYSZAVAK ADATBÁZISA: magyarra fordított MeSH
- III. SZERZŐI NÉVTÉR: szerzők azonosítása, affiliációs adatokkal, szerzői azonosítókkal való ellátása
- IV. KONFERENCIAKÖZLEMÉNYEK ADATBÁZISA
- V. IRODALOMJEGYZÉK ADATBÁZISA (hivatkozott cikkek)

Csak az orvostudomány területét igyekeznénk feltérképezni. Ez a terv további adattípusokat kívánna meg, így összesen kb. 76-féle adatról beszélünk.

Ahogy haladunk előre az időben, úgy egy másik szempont is előtérbe kerül: az együttműködés. Nem szükséges mindent nekünk megcsinálni. Tartalomjegyzék-adatbázis már van (MATARKA), magyar szerzői névtér alakulóban, folyóiratok adatbázisa is van/volt (ODR/NPA), konferencia-naptár szintén létezik az interneten. A hivatkozások pedig idővel a DOI-val is érkezhettek. Az Országos Könyvtári Platform létrejötte esetén, vagy az MTMT-vel együttműködésben is alakulhat a MOB jövője. A szemantikus web könyvtári megjelenése szintén új szempontokat vethet majd fel.

De ez így már az álmodozások kora. Amit jelenleg megtehetünk, azt megteesszük: új adatok, új közlemény-típusok, új tárgyszavak bevezetésével. Az igazi fejlesztések megvalósításához szükséges tervek külön tanulmányt tölthetnének meg, de a minimális igények röviden is leírhatók: „pénz, paripa, posztó”.

1. sz. mellékelt: A MOB-ra figyelt folyóiratok listája 2018-ban

1. Acta Medicinae et Sociologica
2. Acta Microbiologica et Immunologica Hungarica
3. Acta Pharmaceutica Hungarica
4. Amega
5. Aneszteziológia és Intenzív Terápia
6. Ápolásügy
7. Balneológia, Gyógyfürdőügy, Gyógyidegenforgalom
8. Biomechanica Hungarica
9. Bőrgyógyászati és Venerológiai Szemle
10. Cardiologia Hungarica
11. Central European Journal of Gastroenterology and Hepatology
12. Central European Journal of Occupational and Environmental Medicine
13. Dental Hírek
14. Diabetes
15. Diabetologia Hungarica
16. Egészség-akadémia
17. Egészségfejlesztés
18. Egészségtudomány
19. Élelmiszervizsgálati Közlemények
20. Érbetegségek
21. Esély
22. European Journal of Microbiology and Immunology
23. Fájdalom – Pain
24. Fizioterápia
25. Focus Medicinae
26. Foglalkozás-Egészségügy
27. Fogorvosi Szemle
28. Gerincgyógyászati Szemle
29. Granum
30. Gyermekgyógyászat

31. Gyermekgyógyászati Továbbképző Szemle
32. Gyermekorvos Továbbképzés
33. Gyógyszereink
34. Gyógyszerészek Lapja
35. Gyógyszerészet
36. Gyógyszerészi Hírlap
37. Gyógyszertári Practicum Novum
38. Házi orvos Továbbképző Szemle
39. Hematológia – Transzfuziológia
40. Hírvivő
41. Hypertonia Magazin
42. Hypertonia és Nephrologia
43. Ideggyógyászati Szemle
44. Idősgyógyászat
45. IME
46. Immunológiai Szemle
47. Implantológia
48. Interventional Medicine and Applied Science
49. Journal of Behavioral Addictions
50. Kardiológus
51. Kardiovaszkuláris Prevenció és Rehabilitáció
52. Klinikai Onkológia
53. Kórház
54. Lege Artis Medicinae
55. Magyar Andrológia
56. Magyar Belorvosi Archívum
57. Magyar Családorvosok Lapja
58. Magyar Fogorvos
59. Magyar Gerontológia
60. Magyar Nőorvosok Lapja
61. Magyar Onkológia
62. Magyar Pszichológiai Szemle
63. Magyar Reumatológia
64. Magyar Sebészet
65. Magyar Traumatológia, Ortopédia, Kézsebészet és Plasztikai Sebészet
66. Magyar Tudomány
67. Magyar Urológia
68. Marketingpirula
69. Medical Tribune
70. Medicina & Practicum
71. Medicina Thoracalis
72. Medicus Universalis
73. Mentálhigiéné és Pszichoszomatika
74. Metabolizmus
75. Mucoviscidosis Hungarica
76. Népegészségügy
77. Neuropsychopharmacologia Hungarica
78. Nőgyógyászati és Szülészeti Továbbképző Szemle
79. Nőgyógyászati Onkológia

80. Nővér
81. Onkológia & Hematológia
82. Orvosi Hetilap
83. Orvosi Könyvtárak
84. Orvosképzés
85. Orvosok lapja
86. Orvostovábbképző Szemle
87. Osteologiai Közlemények
88. Otorhinolaryngologia Hungarica
89. Patika Magazin
90. Patika Tükör
91. Pharmorient
92. Physiology International
93. Pirulatrend
94. Praxismenedzsment
95. Psychiatria Hungarica
96. Psychiatric & Neurology Times
97. Pszichológia & practicum
98. Pszichoterápia
99. Rehabilitáció
100. Sportorvosi Szemle
101. Statisztikai Szemle
102. Studium & Practicum
103. Szemészet
104. Új Diéta
105. Védőnő
106. Vesevilág

2. sz. melléklet: A MOB-ba bekerült irányelvek 2018-ban

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma szakmai irányelve a perifériás verőér megbetegedések ellátásáról

Érbetegségek 2017. 24 évf. 2. sz.

Baleseti agysérültek ellátásának irányelvei – 2017

Ideggyógyászati Szemle 2017. 70 évf. 7. sz.

Az egészségügyi technológiaértékelés módszertanáról és ennek keretében költséghatékony-
sági elemzések készítéséről : Emberi Erőforrások Minisztériuma Egészségügyért Felelős
Államtitkárság Egészségügyi Szakmai Kollégium Egészségügyi szakmai irányelv

Gyógyszereink 2017. 67 évf. 1. sz.

Egészségügyi szakmai irányelv - A krónikus tüdőbetegség (chronic obstructive pulmonary
disease - COPD) diagnosztikájáról, kezeléséről és gondozásáról

Medicina Thoracalis 2017. 70 évf. 3. sz.

A bipoláris affektív betegségek diagnosztikájáról és terápiájáról

Psychiatria Hungarica 2017. 32 évf. 2. sz.

Egészségügyi szakmai irányelv az akut ischaemiás stroke diagnosztikájáról és kezeléséről :
a Magyar Stroke Társaság és az Egészségügyi Szakmai Kollégium Neurológiai Tagozata
által összeállított irányelv : 2017. szeptember 9.

Clinical Neuroscience Proceedings 2017. 1 évf. 2. sz.

Egészségügyi szakmai irányelv a nem traumás intracerebrális vérzések diagnosztikájáról és kezeléséről : a Magyar Stroke Társaság és az Egészségügyi Szakmai Kollégium Neurológiai Tagozata által összeállított irányelv : 2017. október 5.

Clinical Neuroscience Proceedings 2017. 1 évf. 2. sz.

Egészségügyi szakmai irányelv az akut ischaemiás stroke/TIA szekunder prevenciójáról : a Magyar Stroke Társaság és az Egészségügyi Szakmai Kollégium Neurológiai Tagozata által összeállított irányelv : 2017. október 5.

Clinical Neuroscience Proceedings 2017. 1 évf. 2. sz.

Egészségügyi szakmai irányelv a stroke-betegek táplálásterápiájáról : az Egészségügyi Szakmai Kollégium Neurológiai Tagozata által összeállított irányelv : 2017. július 26.

Clinical Neuroscience Proceedings 2017. 1 évf. 2. sz.

Az optimális betegkiválasztást támogató képalkotó diagnosztika alapelvei akut ischaemiás stroke-ban : 2017. január 31.

Clinical Neuroscience Proceedings 2017. 1 évf. 2. sz.

Biohasznos készítmények : az Európai Klinikai Onkológiai Társaság állásfoglalása a gyakorló onkológusok szemszögéből

Gyógyszerészet 2017. 61 évf. 12. sz.

Újonnan diagnosztizált és relabáló epitheliális patetézisek-karcinóma: ESMO klinikai gyakorlati irányelvek a diagnózisra, kezelésre és utánkövetésre

Gyógyszerészet 2017. 61 évf. 12. sz.

ESMO klinikai gyakorlati útmutató: vesesejtes rák diagnózisához, kezeléséhez, utánkövetéséhez

Klinikai Onkológia 2017. 4 évf. 3. sz.

Nyelőcsőrák: ESMO diagnosztikai, kezelési és utánkövetési klinikai gyakorlati irányelvek

Klinikai Onkológia 2017. 4 évf. 4. sz.

A hepatitis C-vírus-fertőzés szűrése, diagnosztikája, antivirális terápiája, kezelés utáni gondozása : Magyar konszenzusajánlás : érvényes: 2017. szeptember 22-től

Orvosi Hetilap 2018. 159 évf. 1. sz.

A hepatitis B- és D-vírus-fertőzés diagnosztikája, antivirális kezelése : Magyar konszenzusajánlás : érvényes: 2017. szeptember 22-től.

Orvosi Hetilap 2018. 159 évf. 1. sz.

3. sz. melléklet: Azok a személyek, akikről 2018-ban MOB-ba felvett nekrológ készült

2016:

- Dr. Salamon Béláné (1918-2016)
- Dr. Szilágyi István (1936-2016)
- Vén Péter (1948-2016)

2017:

- Árky Nándor (1929-2017)
- Dévény Anna (1935-2017)
- Dr. Ackermann Alajos (1935-2017)
- Dr. Andits Miklós (1939-2017)
- Dr. Bartus Józsefné (1937-2017)
- Dr. Berényi Zoltán (1950-2017)
- Dr. Fröhlich Lóránt (1929-2017)
- Dr. Fülep Márta (1935-2017)
- Dr. Gelencsér József (1930-2017)
- Dr. Hagyárossy Gizella (1946-2017)
- Dr. Hartai Istvánné (1934-2017)
- Dr. Insperger Antal (1946-2017)
- Dr. Kettinger Tibor (1930-2017)
- Dr. Konrád Katalin (1945-2017)
- Dr. Lantos József (1936-2017)
- Dr. Mieczyński Ernő (1957-2017)
- Dr. Németh József (1937-2017)
- Dr. Németh László (1928-2017)
- Dr. Örley Judit (1935-2017)
- Dr. Pászti Ildikó Mária (1947-2017)
- Dr. Pokorny Gyula (1943-2017)
- Dr. Sági Erzsébet (1931-2017)
- Dr. Siket Ferenc (1952-2017)
- Dr. Szeverényi Mihály (1946-2017)
- Dr. Szilágyi Erzsébet (1946-2017)
- Dr. Thurzó László (1946-2017)
- Dr. Till Attila (1957-2017)
- Dr. Uhl Károly (1927-2017)
- Dr. Varga-Dudás Pál (1952-2017)
- Dr. Vízkelety Tibor (1929-2017)
- Dr. Zimonyi János (1932-2017)
- Dr. Zoboki Zsolt (1970-2017)
- Erős István (1940-2017)
- Gaszner Péter (1939-2017)
- Gyarmati Jenő (1943-2017)
- Gyimesi András (1950-2017)
- Jósfa Lóránd (1942-2017)
- Károvi János (1942-2017)
- Klaniczay Sára (1930-2017)
- Lencz László (1926-2017)
- Luxné Dr. Gecső Éva (1957-2017)
- Magyar Kálmán (1933-2017)
- Peter Gaszner (1939-2017)
- Prof. Dr. Rácz Károly (1950-2017)
- Prof. Dr. Riskó Tibor (1923-2017)
- Prof. Dr. Székely Lajos (1923-2017)
- Prof. Dr. Thurzó László (1946-2017)
- Prof. Dr. Treit Sándor (1921-2017)
- Prof. emeritus Dr. Erős István (1940-2017)
- Prof. Dr. Carl Schirren (1923-2017)
- Reinhold Schwarz (1929-2017)
- Szántó Imre (1930-2017)

2018:

- Donáth Tibor (1926-2018)
- Dr. Nagy Béláné Sz. Miklós Amália (1936-2018)
- Dr. Szirmai Imre (1942-2018)
- Prof. Dr. Kiss István (1952-2018)
- Prof. Dr. Szatmári András (1954-2018)

Dátum adatok nélkül:

- Dr. Boda Andor
- Dr. Dancz Gábor
- Dr. Forgács Iván professor emeritus
- Dr. Galgóczy József
- Dr. Gedeon András
- Dr. Karsai Kornélia (dr. Kuthy Imréné)
- Dr. Kautzky László
- Dr. Kovács László professor
- Dr. Nelhübel Ágoston
- Dr. Németh Éva
- Dr. Stéger Gabriella
- Dr. Szántó Imre
- Dr. Tallay Irén
- Prof. Dr. Besznyák István
- Prof. Dr. Czuriga István
- Prof. Dr. Szemere Pál
- Professzor Dr. Stefania Jablonska
- Rákossné Butt Katalin
- Simon György
- Stark András

Mondj nemet a Gonosznak! Amit a ragadozó folyóiratokról tudni kell

Kovács Beatrix

ÁEEK Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár

E-mail: kovacs.beatrix@aeek.hu

Bevezetés

A predátor/ragadozó/parazita folyóiratok komoly problémát jelentenek minden tudományterületen, különösen az orvostudomány területén, ahol a különböző folyóiratokból gyűjtött bizonyítékok hatást gyakorolnak a kezelésekre. A nyílt hozzáférési modellek célja kezdetben nemes volt, de később olyan parazita kiadók jöttek létre, amelyek hamis folyóiratokat adtak ki, utánozva a hiteleseket. Ezek a kiadók viszont veszélyeztetik a tudomány hitelességét, mivel megkerülik a szakértői értékelést, a szerzőket a gyors megjelentetéssel csábítják, nem tartják fontosnak a kutatások módszertanát és gyakran hamis vagy ismétlődő anyagokat tesznek közzé. A fiatal kutatók gyakran áldozattá válnak azzal, hogy értékes munkájukat egy ragadozó folyóiratnak nyújtják be, és így önkéntelenül járulnak hozzá ahhoz, hogy fontos munkájuk elismerés helyett lekicsinylésben részesüljön. Ezek a kiadók elsősorban a szerzőktől származó közlési díjakból tartják fenn magukat.

A ragadozó folyóiratok típusai

Jeffrey Beall, a Denveri Egyetem könyvtárosa használta először a „ragadozó folyóiratok” kifejezést. Ő állította össze és tartotta fenn azon folyóiratok jegyzékét, amelyek potenciálisan vagy valószínűleg ragadozók lehetnek. Ez az úgynevezett Beall lista.

Az ilyen típusú folyóiratok besorolása a Iowa State University szerint a következő:

1. „Adathalász: Ígéretekkel csalogat, majd nagy költségeket számít fel a cikk „elfogadása” után. A kiadási díjakat nem szokás nyilvánossá tenni, az elfogadás után az adathalászok fizetséget is igényelhetnek, bár nem írtak alá szerződést.
2. Csaló vagy eltérítő: Egy jól ismert folyóiratként vagy jól ismert márkához vagy társasághoz kapcsolódó kiadványként jelenik meg. Gyakran ezek a folyóiratok egy létező folyóiratcím egy-egy szavához kapcsolódnak, mint például az „Advances”, „Review” vagy „Reports”, vagy olyan webhelyeket hoznak létre, amelyek látszólag egy másik kiadványhoz kapcsolódnak.
3. Trójai faló: Törvényesnek látszó honlapja van, gyakran lenyűgöző publikációs listákkal, de a közelebbi vizsgálat során kiderül, hogy semmi sem az, aminek látszik. A folyóiratok semmitmondóak vagy rosszabbak, ellopott vagy plagizált cikkekkel vannak tele.

4. Egyszarvú: Túl jó, hogy igaz legyen! Ezek a kiadók olyan legitim vállalkozások lehetnek, amelyek nem nyújtanak jó termékeket vagy szolgáltatást. Közös probléma lehet, hogy nincs archiválási politikájuk (azaz a kiadvány bármikor eltűnhet); hiányzó vagy rosszul meghatározott szakértői értékelési kritériumot adnak meg; lehetségesek a kiadási etikai jogsértések (<http://web.iastate.edu/about/>). ”

Indiai forгатóкőnyv

India a 13. helyen áll a minőségi tudományos folyóiratok kiadásában, ugyanakkor fő támogatója a ragadozó folyóiratoknak. Egy tanulmány bebizonyította, hogy a jól rangsorolt magán vagy állami és központi egyetemeken is hozzájárulnak a ragadozó kiadványokhoz, mivel ezekben az oktatási intézményekben végzett kutatások nem kritikusan ellenőrzöttek. Nagy aggodalomra ad okot az, hogy a parazita folyóiratok mintegy 11%-a állami fenntartású intézményből származik. A ragadozó folyóiratokban megjelent publikációk 35%-a indiai szerző műve. Indiában a kutatók 57%-a nem tud a predátor folyóiratokról, ugyanakkor 40%-uk felismeri ezeket. Csak 20% ismeri el, hogy publikált ilyen folyóiratban. Bár a szerzők tudatában vannak ezek létezésének, de nem akarják elismerni ezt.

Hogyan azonosíthatók a ragadozó folyóiratok?

1. Nem megfelelően vagy hamisan feltüntetett a szerkesztőbizottság a folyóirat honlapján.
2. Gyakran magas publikációs díjakat kérnek.
3. Gyakran azt állítják, hogy a „Google Scholar”, a „Scopus” stb. indexelésével nagy az impakt faktoruk. Gyakran ez az első szám, mégis nagy impakt faktorral rendelkeznek.
4. Publikációk megjelentetése néhány napon belül történik.
5. Nem lektoráltak.
6. Soha nem kérnek hibajavítást, még akkor sem, ha súlyos nyelvtani hiba történt.
7. Gyakran csábító, hogy díjmentes folyóiratban ingyenesen lehet publikálni.
8. A folyóirat rövidítése gyakran hasonlít egy elismert folyóirathoz, pl. „Nature X” vagy „Nature”
9. Felkéri Önt, hogy publikáljon, mintha a terület szakembere lenne, még akkor is, ha Ön laikus.
10. Soha nem idézték a folyóiratot más jó folyóiratokban.
11. Nincs tudományos szigor vagy átláthatóság.
12. Nincs információ arról, hogy a folyóirat tartalmát digitálisan megőrzik-e, és ha igen, hogyan.
13. Nincs visszavonási politika.
14. A nyílt hozzáférésű folyóiratok megtartják a publikált kutatások szerzői jogát, vagy nem említik a szerzői jogot.

15. A kapcsolattartó e-mail címe nem hivatali és nem is a folyóirathoz kapcsolódik (pl. @gmail.com vagy @yahoo.com).

Kiket céloznak meg?

Sok intézmény inkább a mennyiséget értékeli, mint a minőséget. Munkahelyi jelentkezéskor az alapján értékelik a jelentkezőt, hogy hány megjelent publikációja van. Az interjúvalók csak a folyóirat impakt faktorát vagy a hivatkozásait veszik figyelembe. Ez arra készteti a fiatal kutatókat, hogy gyorsan végezzék el a kutatást és azonnal tegyék közzé. Csak a számok az érdekesek. Azok, akik nem érdekeltek a kutatásban, néha hátráltatva vannak az előléptetésükben, annak ellenére, hogy jó ismeretekkel rendelkeznek, ezért bármilyen folyóiratban közzétesznek bármit anélkül, hogy sok időt pazarolnának rá. A fiatal kutatók, az orvostanhallgatók és a gyorsan publikálni vágyók vannak veszélynek kitéve.

Mi a probléma a parazita folyóiratokkal?

A 20. század a bizonyítékokon alapuló orvoslás ideje. Komplex diagnózisunk és esetünk kezelése érdekében gyakran figyeljük és követjük a publikált szakirodalmat. A hamis bizonyítékok követése árthat a betegeknek. A nagyközönség is olvashatja a hamis információkat a ragadozó folyóiratokból, és félrekezelheti magát. Másrészről az a forgatókönyv is előfordulhat, hogy egy fiatal tudós igazán kemény munkát végzett és írt egy tanulmányt. Ismeretek hiányában tévedésből ragadozó folyóiratnak átadta szerzői jogát, majd nem vonhatja vissza. A kemény munka nem lesz elismerve. Miután a szerzői jogát átadta, mégis a szerzőnek kell hatalmas összeget fizetnie, sőt a folyóirat szerkesztője hirtelen, minden ok nélkül növelheti az árat. Ha egy kutató publikációs jegyzékében egyetlen ragadozó kiadvány is található, az alááshatja a többi valós munkáját, azt sejtetve, hogy nem jóhiszeműen publikál hamis folyóiratban.

Hogyan védekezhetünk a ragadozókkal szemben?

Gyakran nehéz azonosítani ezeket a folyóiratokat. Beall listája útmutató volt ehhez, de néhány nyilvánosságra nem hozható ok miatt leállt. A „Retraction Watch” webhely is képes azonosítani a gyanús tevékenységet. Ettől eltekintve mindig jobb, ha egy vezető szakértő ellenőrzi a folyóirat hitelességét. Tanácsos ellenőrizni a szerkesztőbizottságot és annak hivatalos címét. Ahogyan a szerkesztők minősítését és azt is, hogy jogosultak-e a tevékenységre. Az érdeklődő e-mailben kérheti a szerkesztőt, hogy több információt adjon meg a folyóiratról. Elolvashatja a folyóirat cikkeit és megítélheti azok minőségét, fókuszálva a fent említett azonosítási pontokra. Ne adjon át szerzői jogot, mielőtt megismerné az open access folyóirat összes információit és árait. Próbálja meg követni a folyóiratot olyan ismert indexelő eszközzel, mint például a Pubmed, Embase vagy Psycinfo. Soha ne siessen a tanulmány közzétételével, hiszen a megfelelő szakértői vizsgálat alatt álló folyóiratnak szigorú áttekintésen kell átesnie.

Mit tehetnének az egyetemek?

Az egyetemeknek nem a közzétett cikkek számát kellene a tudományos teljesítmény mértékének tekinteniük, hanem a minőségre kellene összpontosítaniuk. A kutatóknak és az elismert folyóiratoknak el kellene utasítaniuk a predátor folyóiratokból származó cikkeket. Az akadémiai könyvtárak adatbázisainak ki kell zárniuk az ilyen kiadványok metaadatait. A Scopusnak és a Thomson Reuters Web of Science-nek magasabbra kell tennie az elfogadás mércéjét, kizárva azokat a folyóiratokat és kiadókat, amelyek hibás szakértői felülvizsgálatot alkalmaznak. A kiadók számára szolgáltatást nyújtó vállalatoknak el kell zárkózniuk az ilyen kiadókkal való együttműködéstől. Az egyetemnek nyomon kell követnie az intézmény keretében végzett kutatások valamennyi publikációját.

Das S, Chatterjee SS. Say no to evil: Predatory journals, what we should know. *Asian Journal of Psychiatry* [Internet]. 2017. augusztus [idézi 2019. március 28.];28:161–2. Elérhető: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S1876201817302939>

Predatory Journals

Why is it important for future doctors and pharmacists to learn about predatory publishing?

- Predatory publishing damages the reputation of the biomedical and pharmaceutical fields due to a lack of comprehensive peer review. It helps create a rise in pseudo science and perpetuates bad research.
- Legitimate publishers are committed to preserving published work. Predatory publishers are focused on making money, and do not care about preserving the articles they "publish". Papers can disappear from a journal's website at any time, making it difficult to prove a paper was ever published.
- Predatory publishers often claim their journals are indexed in popular databases such as Scopus, PubMed, or Web of Science, when in fact they are not. It is easy to verify these claims by doing a journal search in these databases.
- Publishing in a predatory journal can harm your reputation, the reputation of your institution, and your career advancement.

Forrás: <https://sheldonemrylibrary.famguardian.org/>

A testi és a lelki egészség ápolása az I. világháborúban

Pogányné Dr. Rózsa Gabriella (PhD)

Magyar Honvédség Egészségügyi Központ VEIG TKLI Tudományos Könyvtár

E-mail: prg1971.05.29@gmail.com

Rezümé

Az Osztrák-Magyar Monarchiában az I. világháború időszakában, illetve Magyarországon egészen 1950-1951-ig természetes volt, hogy a hadseregben és a katona-egészségügyi intézményekben tábori lelkészek is szolgáltak vagy civil lekipásztorok és önkéntesek nyújtottak vallási segítséget az egészséges és beteg katonáknak. Ennek kereteiről béke és háború idejére a hadseregek szabályzatai is rendelkeztek. Magyarországon csak a rendszerváltoztatás után alakult meg újra a Tábori Lelkeszi Szolgálat.

Kulcsszavak

Katona-egészségügy – tábori lelkészi szolgálat – I. világháború

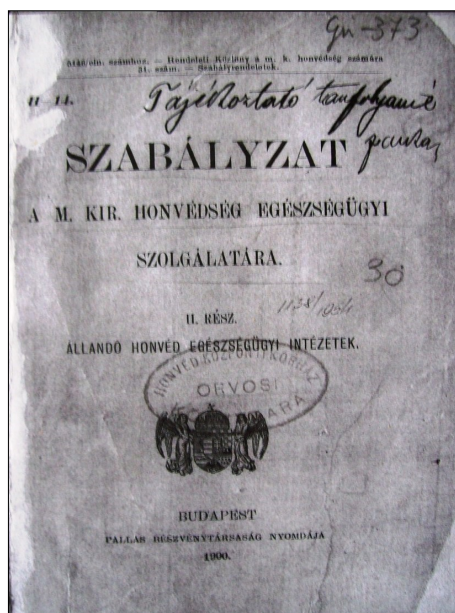
Abstract

During the World War I in the armies, military hospitals and field military health care institutions of the Austro-Hungarian Monarchy there were military chaplains and civil or volunteer chaplains in service for religious support for healthy and sick or wounded soldiers. The regulations of the armies involved the functions and the tasks of military chaplains in time of peace and war. In Hungary clergymen of the armed forces were in service until 1950-1951 and only after 1990 was it possible to reorganize the religious life in the Hungarian Defence Forces.

Keywords

Military medicine – military chaplains – World War I

Az I. világháború időszakára az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregei, úgy a császári és királyi haderő és az osztrák nemzeti hadsereg, a Landwehr, mind a Magyar Királyi Honvédség átfogó és minden feladat ellátására képes stabil egészségügyi intézményrendszerrel és szolgálattal rendelkezett békeidőben és háborús, mozgósítási körülmények között egyaránt. A terület működését a Nagy Háború előtt hivatalos szabályzatokban rendezték, ezek közül a Magyar Királyi Honvédség számára összeállítottak leginkább a megfelelő császári és királyi reglementek alapján készültek, nagyrészt azok fordításai voltak.

A békeidőre a vonatkozó szabályzatok szerint az alábbi egészségügyi hálózat állt a személyi állomány rendelkezésére[1].

A legnagyobb intézmények a helyőrségi kórházak, amelyek a sorozás, az egészségügyi alkalmasság-vizsgálat és a régiójukban legmagasabb szintű gyógyító tevékenység mellett egyrészt képzési feladatokat is elláttak, másrészt pedig felelősségi körükbe tartozott mozgósítás idején a tábori orvosi szolgálat megszervezése, személyi állományának és eszközeinek biztosítása.[2] A császári és királyi helyőrségi kórházak száma 1914-ben Monarchia-szerte összesen 27 volt, közülük 14 működött Magyarország területén[3], mellettük 1898-tól a Magyar Királyi Honvédség 1. számú helyőrségi kórháza szolgált a katonaegészségügyet a budapesti Gyáli út 17. szám alatt.

Hadi műtő az I. világháború alatt a 16. Helyőrségi Kórházban[4]

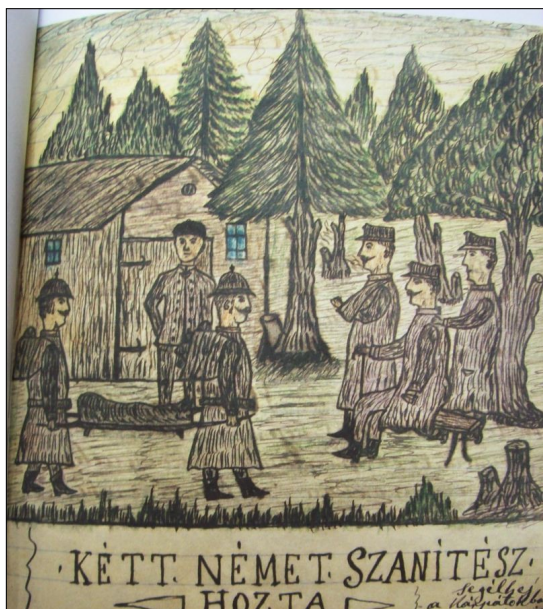
A nem helyőrségi laktanyák orvosi ellátását a közös hadseregben a csapat-, a honvédségnél a honvédkórházak biztosították, illetve ezekkel egyenrangúak voltak az invalidusházak, a már nyugállományú vagy egészségi állapotuk miatt leszerelt rászoruló katonák kezelésére.

Az úgynevezett gyengélkedőházak[5] a 300-500 fős helyőrségekben voltak és a várhatóan rövid idő alatt felgyógyulók, vagy a nem szállítható betegek ellátását célozták, de akár járványok idején is szerveztek ilyen intézményeket az átmeneti időre a jelentősen megnövekedett beteglétszám miatt.

A gyógyvíz-kezelések és részben – a mai fogalmainkkal élve – a rehabilitáció intézményei pedig a katonai gyógyfürdők voltak.

Ezek mellett magától értetődően a katonai iskolák, akadémiák is rendelkeztek kisebb és leginkább az alapszintű orvosi ellátást biztosító gyógyító részlegekkel.

Mozgósítás idején az egészségügyi szolgálat magától értetődően sokkal komplexebb intézményrendszerrel, hadi gyógyintézetekkel és mozgó (mobil) tábori egészségügyi intézményekkel kellett, hogy rendelkezzenek.[6]

Sebesültvivők. Kovács György rajza. In: Mesék a Nagy Háborúból : Kovács György harcéri naplója. Bp. : Nagy Háború Kutatásáért Közhasznú Alapítvány, 2016. p. 35.

A fronton a megsebesült katonák elsődleges ellátása az úgynevezett sebesültgyűjtőállomásokon és kötözőhelyeken történt, ahová a kötszervivők és sebesültszállítók, vagy akár a szintűgy sebesült bajtársak juttatták el katonatársaikat és ahol sebészorvosok, medikusok, vagy legalább képzett felcserek voltak szolgálatban, de szükség esetén maguk a sebesültvivők is tudtak elsősegélyt nyújtani, ápolási feladatokat ellátni.

A gyalogos és lovas hadosztály-, illetve dandár-egészségügyi intézetek alakulataik számára központi kórházak voltak, működésük folyamatosságát a helyőrségi kórházakhoz kötődő anyagszertárak mellett mozgó tábori egészségügyi raktárak, készletraktárak biztosították. A hadosztálykórházak addig ápolták alakulatuk sebesültjeit, amíg át nem tudták adni őket a tábori kórházaknak.

A mozgó tábori kórházak 200 beteg és sebesült gyógyítására voltak felszerelve, élükön törzsorvosi rangú katonaorvos állt, munkáját három további katonaorvos, egy egészségügyi tiszt, egy katonagyógyszerész, egy fő tábori lelkész és gazdasági tiszt segítette, az egész

egészségügyi osztag teljes személyi állománya kb. 100 fő volt. A tábori ispotályok kiegészítésére pedig a stabil gyengélkedőházak mintájára táboriakat is szerveztek.

A sebesültek és betegek számának drasztikus és eddig soha nem tapasztalt mértékű emelkedése miatt stabil és mozgó tartalék- és kisegítő kórházak is létrejöttek részben a hátszágban, részben pedig a frontvonal közelében. Ezek megszervezéséből a civil szféra szintén kivette részét, a Magyar Vöröskereszt által fenntartott lazarettek mellett számos iskola, kolostor, kulturális intézmény épületében ápoltak háborús sérülteket, betegeket, de arisztokraták és közrendű magánszemélyek, vállalkozások is felajánlották ingatlanjaikat a hadsereg, és ezen keresztül a haza javára.

A Nagy Háború katona-egészségügyének fontos elemei voltak a kórház- vagy betegszállító vonatok és hajók. Ezeknek szervezetszerűen rendszeresített személyzete nem volt, a sérültek testi-lelki ellátását gyámolítását az úgynevezett betegkísérő osztagok végezték.

A frontvonalon vagy az mögött, illetve a sérült és beteg katonák hátszágba való szállításának útvonalában szerveződtek meg a mozgó betegnyugvó-állomások ahol az orvosi kezelés mellett átmeneti pihenőre álltak meg a transzportok, azzal a céllal, hogy a katonák „üdítés”-ben, ételben-italban, tisztálkodási lehetőségben részesüljenek, szükség esetén sebekre tiszta kötést kapjanak. Ezek személyzetét nagyrészt úgyszintén a betegkísérő osztagok adták, de a „Labestation”-ok működtetéséből a Vöröskereszt segítsége mellett a hátszág lakossága, leginkább leányai-asszonyai is kivették részüket. (2017-ben jelent meg a temesvári pályaudvaron működtetett üdítőállomás működéséről Niamešsnyé Manasz Margit Villámlik messziről... című kötete[7]; első kiadásban Herczeg Ferenc méltató előszavával látott napvilágot a Pályaudvari Hölgybizottság vezetőjének érdekes és megrázó naplója.)

A Magyar Szent Korona Országai Vörös-kereszt Egylete hadegészségügyi intézményei térképe. 1914. Bp. : Heisler és Kószol, [1914]. [9]

Az I. világháború alatt a hadi egészségügyi hálózat újabb elemmel is gazdagodott: annak érdekében, hogy a beteg katonák ne hurcoljanak be különféle olyan járványokat a hátsz-

szágba, amelyek leginkább a fronton uralkodó nem megfelelő higiéniás állapotokból következtek (pl. tifusz, trachoma, vérhas, kolera, tbc, szexuális úton terjedő megbetegedések stb.), megfigyelő állomások felállítására is sor került, ahol az orvosi ellátás és a betegek, sebesültek megfelelő kórházakba való irányítása, szétosztása mellett fontos feladat volt a karantén biztosítása és a járványok (további) terjedésének megakadályozása. Nusz József magyar királyi honvédségi katonaeorvos már 1892-ben ráirányította a figyelmet a Honvédeorvos című szaklapban közzétett írásában a katonai epidemiológia fontosságára: „Háború idején rendszerint több embert pusztít el a járvány, mint a fegyver.”[8] A megfigyelőállomások a császári és királyi közös hadügyminisztérium rendeletére eleinte a Monarchia seregeinek viszonylatában is magyar fenntartásúak voltak, később azonban néhányat közülük a közös hadsereg vett át. A megfigyelő állomásokat mintegy 5000 fő befogadására katonai vagy polgári épületekben alakították ki, az otlérvőkért saját kísérő sebesültszállító osztaguk felelt.

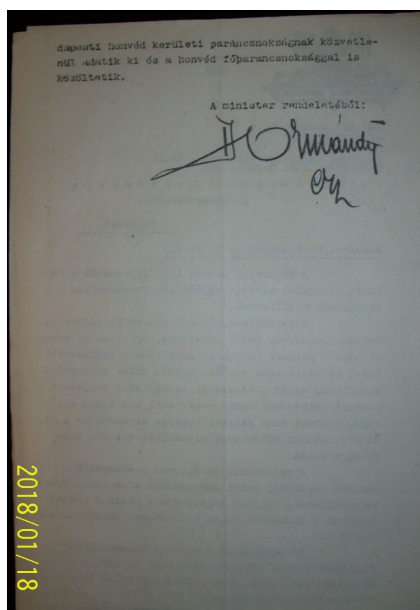
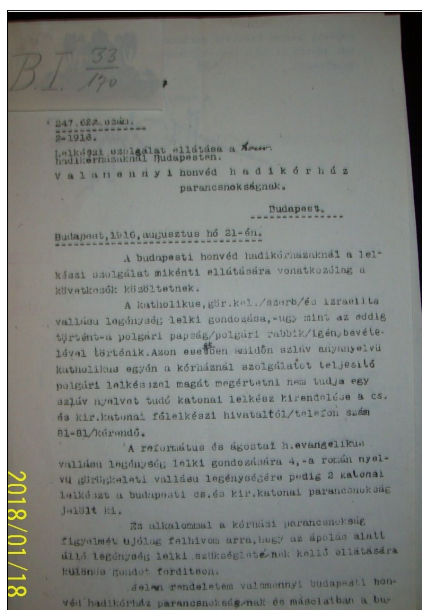
Mindazonáltal a katonák testi épségének megőrzésén, illetve helyreállításán túl (egészen a 1950-es évekig) magától értetődő volt, hogy a hadsereg a személyi állomány lelki egészségével úgyszintén törődött; békében és háborúban kiterjedt tábori lelkészi szolgálat működött a közös haderőben és éppígy a Magyar Királyi Honvédségnél. Így a helyőrségek és az alakulatok parancsnokainak, tisztikarának (erkölcsi) kötelessége volt, hogy a katonák részére a vallásgyakorlást lehetővé tegyék. Plasztikusan érzékelhető ez Arthur Iwanski von Iwanina császári katonatiszt, sokáig a katonai akadémia tanára, illetve maga is parancsnok[10] által 1899-ben első edícióban közzétett, de már korábban íratlan szabályként az ifjú tisztekkel szemben megfogalmazott elvárásokat egybeszerkesztő munkájából.[11] A Nagy Háború előtt és alatt a Monarchia serege, seregei többnemzetiségű és több religióhoz tartozó volt, ezért buzdította Iwanski arra a tiszteket, hogy hitük megtartása és gyakorlása mellett erősítsék alárendeltjeiket saját vallási meggyőződésükben, „mert a hitbuzgó, vallásos ember jó katona is. A ki vallásához hű és abban tántoríthatatlan, a katonai kötelességek teljesítésében is hű és tántoríthatatlan fog lenni.”[12] Ennek érdekében az egészségügyi szolgálati szabályzat rendelkezései szerint „A lelkészi teendőket a honvéd helyőrségi kórházban, valamint a honvéd nevelő és képző intézetek kórházaiban az oda beosztott honvéd lelkészek [a szó itt mindegyik felekezet klérusára vonatkozik – PRG], a többi honvéd egészségügyi intézetekben pedig a honvéd állomásparancsnokság intézkedése alapján, kíségetésképen polgári lelkészek végzik. ... Az istentiszteletet illetőleg a kórház-parancsnok egyetértőleg a honvéd lelkésszel meghatározza annak idejét és ezt, valamint rendelkezéseit is az egészségügyi segédszemélyzetnek és a beteg legénységnek az istentiszteleten való részvételét illetőleg a kórház-parancsnoksági parancsban közzé teszi”.[13]

Az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregeiben szolgáló tábori lelkészek hivatásgyakorlására, jogállásukra azonos szabályok vonatkoztak, „a katonai egyének fölötti egyházi joghatóságot a Bécsben székelő tábori püspökség volt hivatott ellátni. Ennek megfelelően szervezték a tartalékos, majd a póttartalékos tábori lelkészek összeírását. A kiválogatás és a felkésztés során nagy figyelmet fordítottak a megfelelő felkészültség és kiállás mellett a fizikai erőnlétre, de nem kerülték meg azt a gondot sem, hogy a csapatok több nemzetiség katonáiból tevődtek össze, ezért előnyben részesítették a több nyelven beszélőket”.[14]

„Vincés” nővéri habitusba öltöztetett baba az MH EK egyik kórház történeti tárlójában. (Fotó: PRG)

Sőt a tábori papok, lelkészek, pópák és rabbik tevékenysége mellett a katonai kórházakban a betegápolásban (valamint a betegek lelki gondozásában) rendszerszerűen vállaltak nélkülözhetetlen szerepet a szerzetesnővérek, leginkább a „vincés” apácák. Az Irgalmas Nővérek[15] (más néven a Szeretet Leányai) rendjét Páli Szent Vince alapította „a plébániák szegény betegeinek szolgálatára”, de már II. József uralkodása alatt bekapcsolódtak a katonai kórházi ápolásba.[16] Az Iwanskitól idézett szövegrész a laktanyákban szolgálók valódi életére vonatkozott, a (helyőrségi) kórházakban gyógyulók támogatására a nővérek által nyújtott lelki vigasz mellett kórházi lelkészi szolgálat, a rendszeres szentmisék és istentiszteletek rendszere szintén rendelkezésre állt, a kórházi kápolnák, vagy legalább megfelelő imatermek kialakítását a vonatkozó építészeti szabályzat „XII., Az isteni tiszteletre szolgáló helyiség” című fejezete rendezte.[17]

M. Kir. Honvédelmi Minisztérium 247.622. sz. 2-1916. Bp., 1916. október 21. MH HIM Hadtörténelmi Levéltár. I. világháborús gyűjtemény. B.I. 33/170.

Mindazonáltal már a háború első hónapjaiban világossá vált, hogy a békében rendszeresített katonaeorvosi és egészségügyi tiszt, ápolói személyzet mellett a lelkeszi kar sem elegendő a mozgósítással jelentkező feladatok ellátására. A HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltárában őrzött I. világháborús gyűjtemény több vonatkozó és érdekes iratot is tartalmaz.

A sebesültszállítmányok személyzetéhez megfelelő felekezetű és nyelvi felkészültségű lelkes tiszt kellett, hogy rendelkezésre álljon. Így már 1914. októberében intézkedni kellett arra vonatkozóan, hogy a római és görög katolikus, a görög és szerb ortodox, evangélikus, református, zsidó és iszlám lelkeszi szolgálatot kiegészítsék még hozzá a mindenkori szolgálati helynek megfelelő (a magyar és a német mellett cseh, horvát, lengyel, olasz, román, rutén, szerb vagy szlovák) nyelvtudással bíró személyekkel.[18]

A stabil katonai egészségügyi intézmények számára úgyszintén szükség mutatkozott újabb lelkipásztorokra. A budapesti honvéd hadikórházak számára a magyar hadügyminiszter rendelte el, hogy vagy polgári klerikusok bevonásával biztosítsák a betegek lelkigondozását, vagy a közös hadsereg Katonai Főlelkeszi Hivatalától, illetve a budapesti katonai parancsnokságtól kérjenek segítséget. A leiratban Hazai Samu honvédelmi miniszter „a kórházi parancsnokság figyelmét újólal hív[ta] arra, hogy az ápolás alatt álló legénység lelki szükségletének kellő ellátására különös gondot fordítson”. [19]

Érdemes azonban azt is megjegyezni, hogy a Nagy Háború alatt Ferenc Szalvátor főherceg védnöksége alatt működött „Könyvet a harctérre” mozgalom sem feledkezett meg a harcoló, vagy katona-egészségügyi intézményekben betegeskedő, gyógyuló, lábadozó katonák vallási, kegyességi irodalommal való ellátásáról; minden felekezet gondoskodott tagjai részére a megfelelő olvasmányokat, imakönyveket rendelkezésre bocsátani. Sőt többek között az egyházi intézmények, kolostorok, iskolák, de még a templomok is kivették részüket a szükségkórházak szervezéséből, fenntartásából, ha kellett még falai közé befogadásából is.[20]

A katonák háborús egészségügyi ellátásához azonban prognosztizálhatóan magától értetődően nem volt elegendő a hadseregekben béke idején rendelkezésre álló vagy tartalékosként számon tartott egészségügyi személyzet sem, így a tartalékos katonaeorvosok behívására is szükség lett, és a betegápolók kellő számának biztosítására még a béke évei alatt dolgozták ki a megfelelő szabályzatokat, szervezeti kereteket a mozgósításkor önkéntesként szolgálatot vállalók részére.[21]

A vonatkozó szabályrendelet háborús időben számított és épített az önkéntes betegápolói szolgálatra, de ennek igazodnia kellett a hadsereg és az állam által fenntartott, illetve kialakított intézményrendszerhez, működésüket pedig a katona-egészségügyi szabályzatok határozták meg. Az önkéntes szolgálatra szervezetek (pl. Máltai Lovagrend, Vöröskereszt), egyesületek és magánszemélyek jelentkezhetek. Az önkéntesek a fronton vagy a tábori, esetleg hátszói kórházakban vállalhattak szolgálatot, de részt vehettek a kórház, illetve betegszállító vonatok, a megfigyelő- és betegnyugvó-állomások munkájában is.[22]

A katona-egészségügyi szabályrendeletek a betegszállító vonatokon (esetleg hajókon) és egyéb transzportokban szállított sebesültek, betegek testi-lelki gyámolításának elvi és jogi

lehetőségeit megteremtették ugyan, de a kellő számú tábori lelkész biztosítása láthatólag gondot okozott. Dr. Baltazár Dezső, a tiszántúli református egyházkerület püspöke már a világháború kitörésekor kibővítette egyházi vezetői, szervezői feladatrendszerét a hadigondozás szakterületével. Feladatvállalását az 1914. évi egyházkerületi jegyzőkönyv a következőképpen foglalta össze: „Egyházkerületi közgyűlésünk Püspök úr s a református lelkeszi kar áldásos és nagyszabású tevékenységéről, melyet háborús időkben a lelkesítés, s a sebesültek ápolása, lelkigondozása, az itthon maradt családtagok gondozása, vigasztalása, segélyezése körül kifejtettek, jegyzőkönyvében hálásan emlékezik meg.”[23] Maga is kiment a harctérre, ahol ekkor már 42 tábori lelkész teljesített szolgálatot, akik nem élve mentesítésükkel felvállalták a katonaéletet és majd ötvenen, akik ekkor még tábori lelkeszi kinevezésükre vártak, betegápolóként és vonatkísérőként szolgálták a hazát.[24]

Dr. Baltazár Dezső református püspök portréja. In: Czeglédy Sámuel: Dr. Baltazár Dezső református püspök életrajza. Debrecen : Tiszántúli Református Egyházkerület Könyvnyomda-Vállalat, 1931. p. 2.

A debreceni református lelkészek és „hittanhallgatók” önkéntes egészségügyi szolgálatát a püspök ajánlotta fel a Honvédelmi Minisztériumnak és „egyben tudatta, hogy részükre Debreczenben ilyen irányú tanfolyamot létesített”. Az első önkénteseket a HM 1914. december 9-én kelt rendelete alapján vezényelték szolgálatra a nyíregyházi, debreceni, trencsényi, losonci, miskolci, besztercebányai és nyitrai megfigyelő állomásokra, illetve a nagybereznai, máramaros-szigeti, rumai és mitrovicai sebesültszállító osztagokhoz. Az első 35 jelentkező közül 3-4 fő került egy-egy szolgálati helyre „református lelkészjellegű, a betegápolásban képzett személy”-ként, akik „első sorban a sebesülteket szállító vonat kísérő osztagánál a vonat kísérő különítmény tiszt parancsnokának helyettesei gyanánt, még pedig az ezek által adott utasítás szerint s betegápolásban való rendelkezési jogkörrel működnek. A megfigyelő állomásokon ezen felül az újonnan felállított kórházakban az ápolók feletti felügyeleti hatáskörrel is megbízhatók”. Hivatalos megszólításuk „lelkész úr”, ebben is Baltazár püspök azon törekvése nyilvánult meg, hogy a lelkészek, vagy leendő lelkészek a testi ápolás mellett lelkipásztori hivatásukat (is) gyakorolják; viseletük egyenruha jellegű kö-

peny és vöröskeresztes főveg volt.[25] Szolgálatuk katonai megnevezésére a „református lelkész jellegű ápoló”, illetve a „ref. lelkész sebesült szállítmány felügyelő helyettes” terminus technicusokat használták. Az önkéntesek – változó, de végül csökkenő létszámban – 1916-ig maradtak a hadsereg kötelékében, amikor a megfigyelő állomásokat tartalékkórházakká alakították, akkor a püspök rendelkezésére visszabocsátották őket. Ennek oka egyrészt abban kereshető, hogy a tartalékkórházak tábori lelkészi szolgálatának már más szervezeti háttere, szabályzatai voltak, de a program utólagos hivatalos megítélése sem volt minden tekintetben pozitív, hiszen ezek az önkéntesek szándékuk szerint inkább lelkészi feladataikat tartották fontosnak, a betegek testi ellátásában nem mindannyian mutattak kellő motiváltságot. [26]

Összegzésként elmondható, hogy csupán a néhány idézett forrás is bizonyítékkal szolgál arra, hogy a régi századforduló időszakában, valamint a Nagy Háború évei alatt úgy a legfelsőbb katonai vezető szervek, mind az egyházak és maga a társadalom is hivatásának érezte a katona-egészségügyi testi szolgálat mellett a rászorulókat megfelelő hitvallású és nyelvű lelkigondozását. Ez a hozzáállás még a II. világháború alatt és után is változatlanul továbbélt, a magyar haderő 1951-ben maradt tábori lelkészi szolgálat nélkül, a HM-ben a terület utolsó aktív felelőse, Dr. Szenthelyi-Molnár István esperes 1951. április 2-án kapta meg a nyugállományba helyezéséről szóló értesítést, és az 1951. november 1-jétől hatályos állománytábla már nem tartalmazta a HM-ben a lelkészi szolgálatokat.[27]

Források

- [1] Vö. Reglement für den Sanitätsdienst des k. u. k. Heeres. 2. Theil. Wien : Kaiserlich-königliche Staatsdruckerei, 1902. p. 1-2.; Szabályzat a M. Kir. Honvédség egészségügyi szolgálatára. 2. rész. Bp. : Pallas, 1900. p. 20-21.
- [2] Vö. Metzl, Heinrich: Sanitätswesen der k. k. österreichischen Armee. Kremsier : Gusek, 1876. p. 358-359.
- [3] Kapronczay Károly: Magyar katona-egészségügy az első és második világháború éveiben. In: Valóság. 2013, 5. p. 49.
- [4] Ezúton is köszönöm Dr. Nagy László orvos ezredes osztályvezető-helyettes úrnak a képet
- [5] Magyarország az első világháborúban : Lexikon : A-Zs. Főszerk. Szíjj Jolán. Bp. : Petit Real, 2000. p. 216.
- [6] Szabályzat a M. Kir. Honvédség egészségügyi szolgálatára. 4. rész. Bp. : Pallas, 1905. p. 7-10.; Kapronczay Károly: Magyar katona-egészségügy az első és a második világháború éveiben. In: Valóság. 2013, 5. p. 48-55.
- [7] Bp. : Kossuth, 2017., az első kiadás „regény” megnevezéssel jelent meg: Bp. : Singer és Wolfner, 1931.
- [8] Nusz József: A katona-egészségügy rövid története. In: Honvédorvos. 1892, 2. p. 12.
- [9] Ezúton is köszönöm Dr. Kovács László nyugállományú orvos ezredes, osztályvezető főorvos úrnak, hogy e térképet az MH EK Tudományos Könyvtárának ajándékozta
- [10] Vö. Weltkriege. <http://www.weltkriege.at/index.htm> (Letöltés dátuma: 2018. febr. 23.)
- [11] Iwanski von Iwania, Arthur: Applicatorische Besprechungen über das Dienst- und Privatleben des neuernannten Officiers (Cadetten) der Fusstruppen. Wien, 1899. Magyarul:

Iwanski von Iwanina, Arthur: Az újonnan kinevezett gyalogsági tiszt (hadapród) szolgálata és magánélete fölött alkalmazó megbeszélések. Fordította és a M. Kir. Honvédgyalogsági viszonyokhoz átdolgozta és ahhoz alkalmazta László István honvédszázados. Bp., Pesti Könyvnyomda-részvény-társaság, 1901.

[12] Vö. Iwanski von Iwanina, Arthur: Az újonnan kinevezett gyalogsági tiszt ... p. 42-43.

[13] Szabályzat a M. Kir. Honvédség egészségügyi szolgálatára. 2. rész. Bp. : Pallas, 1900. p. 68.

[14] Varga József: A magyar katonalelkészet története a kezdetektől az első világháborúig. In: Honvédségi Szemle. 1991, 1. p. 96.

[15] Vö. Puskely Mária: Keresztény szerzetesség. 1-2. kötet. Bp. : Bencés Kiadó, 1995. p. 388-393., 1077-1078.

[16] Engländerné Brüll Klára: Orvosok és kórházak Pest-Budán. Bp. : Novák, 1930. p. 98.

[17] Útmutatás az újonnan építendő helyőrségi kórházak tervezésére : (a cs. és kir. közös hadsereg részére kiadott „Útmutatás” fordítása). Bp. : Pallas, 1899. p. 21.

[18] Kriegsministerium. Abt. 9. Nr. 12.153. Wien, 1914. október 17. MH HIM Hadtörténelmi Levéltár. I. világháborús gyűjtemény. B.I. 33/5.

[19] M. Kir. Honvédelmi Minisztérium 247.622. sz. 2-1916. Bp., 1916. október 21. MH HIM Hadtörténelmi Levéltár. I. világháborús gyűjtemény. B.I. 33/170.

[20] Vö. Ő cs. és kir. Fensége Ferenc Salvátor főherceg védnöksége alatt álló „Könyvet a harctérre” mozgalom egy évi működésének ismertetése. Bp. : Athenaeum, 1917.; részletebben vö. még: Pogányné Rózsa Gabriella: Olvasó katonák és könyvtáraik az I. világháborúban. In: Könyv és Nevelés. 2013, 3. p. 32-61.

[21] Reglement für den Sanitäts-Dienst des k. k. Heeres. Anhang, Freiwillige Sanitäts-Pflege. Wien : K.k. Hof- und Staatsdruckerei, 1880.; Szabályzat a M. Kir. Honvédség egészségügyi szolgálatára. Független, Önkéntes betegápolás. Bp. : Légrády, 1882.

[22] Reglement für den Sanitäts-Dienst des k. k. Heeres. Anhang., Freiwilliger Sanitäts-Pflege. Wien : K. k. Hof- und Staatsdruckerei, 1880. p. 5-6., 21.

[23] Idézi: Czeglédy Sámuel: Dr. Baltazár Dezső református püspök életrajza. Debrecen : Tiszántúli Református Egyházkerület Könyvnyomda-Vállalat, 1931. p. 35.

[24] Czeglédy Sámuel: Dr. Baltazár Dezső református püspök életrajza. Debrecen : Tiszántúli Református Egyházkerület Könyvnyomda-Vállalat, 1931. p. 35.

[25] Magyar Királyi Honvédelmi Miniszter 183882. sz. Bp. 1914. december 9. MH HIM Hadtörténelmi Levéltár. I. világháborús gyűjtemény.

[26] M. Kir. Honvédelmi Minisztérium. 1. a. osztály. Sebesültszállítmányokat kísérő osztagok. Fogalmazvány. Budapest, [1916?]. MH HIM Hadtörténelmi Levéltár. I. világháborús gyűjtemény. Szám nélkül.

[27] Katonalelkészi szolgálat a Magyar Néphadseregben. Az átmenet időszaka. In: Tábori lelkész – a katonák egyházi hírei.

http://www.taborilelkesz.hu/rovatok/tortenelem/magyar_nephadsereg/info/

„Az orvos személyiségében tükröződnie kell a világ szépségének és a beteg értékének”

Magyar Imre professzor, a regény- és esszéíró orvos

Pogány György

ny. könyvtárigazgató

bibliofil52@gmail.com

Rezümé

Magyar Imre (1910-1984) belgyógyász professzor gyógyító munkája mellett íróként is működött. A cikk esszéit és regényeit ismerteti, figyelmen kívül hagyja 344 orvostudományi publikációját. Esszéíróként főleg az orvoslás etikai kérdéseivel, az orvosok személyiségével foglalkozott, illetve több írásában elemezte a világirodalom orvosi tárgyú regényeit, elbeszélését, így Thomas Mann, Anton Pavlovics Csehov, Roger Martin du Gard, Franz Kafka írásait és Homérosz Iliásának orvosi vonatkozásait. A professzor öt regényt írt, a Judit és a Ruth az ószövetségi történet modern feldolgozása, többi kötete önéletrajzi elemeket is felhasználó korrajz.

Kulcsszavak

Orvosíró – világirodalom orvos alakjai – orvosok műveltsége

Abstract

Imre Magyar (1910-1984) was not only a specialist of internal diseases and professor of medicine, but also writer. He had 344 scientific publications, but this article is about only his essays and novels. In his essays Professor Magyar studied the ethical aspects of medicine, the personality of doctors and analysed the novels and writings of Thomas Mann, Anton Pavlovich Chekhov, Roger Martin du Gard and Franz Kafka having doctors as heroes and medical aspects of Homer's Ilias. Two novels of him elaborate topics of the Old Testament (life of Judith and Ruth), the others are his memories and representations of the history of the 20. century.

Keywords

Doctor as a writer – doctors as heroes of literature – knowledge/literacy of doctors in literature

Magyar Imre professzor egyik írásában különbséget tett az orvos írók és az író orvosok között.[1] Az első csoportba azokat sorolta, akik ugyan orvosi végzettséget szereztek, de nem vagy csak rövid ideig praktizáltak, tevékenységükben az irodalom vált meghatározó-

vá. Számtalan példát említett, *Schillertől* kezdve *Somerset Maughamon* át *Gottfried Ben-nig* és *Alfred Döblin*ig, a magyarok közül *Németh Lászlót* és *Illés Endrét* nevezte meg. Az író orvos velük szemben élete végéig gyógyít, orvosi hivatása a meghatározó, és az irodal-mat szabadidejében mellékesen műveli vagy akkor, ha valamilyen ok miatt nem praktizál-hat. Maga is ebbe csoportba tartozott, hiszen mintegy öt évtizeden át magas szinten művel-te a gyógyítást, tankönyveiből, kézikönyveiből orvosok több nemzedéke tanult, ugyanakkor számon tartja mint író és művész tanulmányok szerzőjét az irodalom világa is. Szépírói és esszéista munkássága mennyiségileg kétségtelenül eltörpül orvostudományi publikációi mögött, magyar és idegen nyelvű szakközleményeinek száma 344 tételt tartalmaz.[2] Ha számszerűen nem is olyan terjedelmes irodalmi életműve, Magyar Imre mégis beírta nevét a magyar irodalomba is regényei és esszéi révén. Gondolatgazdag és jó stílusú, vonzó, gyakran elegánsan ironikus írásaiból egy felelősen gondolkodó, rokonszenves, roppant mű-velt személyiség képe bontakozik ki, egy valódi polihisztoré, aki nemcsak kiváló tudomá-nyos felkészültséggel, de mély empátiával és etikusan próbálta gyógyítani a szenvedő bete-geket. Jelen írás a professzor életútjának ezen, vagyis irodalmi műveit és a gyógyítás álta-lános kérdéseit nem szaktanulmányokban tárgyaló esszéit tekinti át és nem foglalkozik szűken vett orvostudományi közleményeivel.

Magyar Imre (1910-1984) a XX. századi magyar belgyógyászat kiemelkedő személyisége volt. 1934-ben szerezte meg diplomáját, de már egyetemi hallgatóként negyedéves korától a III. számú *Belgyógyászati Klinikán*, a nagy példakép és a szeretve tisztelt professzor, Ko-rányi Sándor intézetében dolgozott.[3] A diploma megszerzése után – a kor pályakezdő gyakorlatának megfelelően – 1936-ig fizetés nélküli gyakornokként működött a klinikán *Hetényi Géza*[4] osztályán, amikor Korányit méltatlan módon nyugdíjba küldték és a klini-kát abban a formájában lényegében megszüntették. Magyar Imre tehát Korányi környezetében ért orvossá és a magyar belgyógyászat talán legnagyobb alakjának szemlélete, világ-látása, humanizmusa egész későbbi életére meghatározták az orvoslásról vallott nézeteit. Amikor 1965-ben kinevezték Korányi egykori klinikájának élére – a külső klinikai tömb-ben, a mai Korányi Sándor utcában elhelyezkedő épület akkor már az I. számú Belgyó-gyászati Klinika volt – azt a légkört kívánta folytatni, melyet ifjan megismert. Tanszékve-zetői beiktatásakor mondott beszédében így vallott mesteréről és az őt ért hatásokról: „*Le nem mérhető az a hatás, melyet Korányi magasztos gondolatvilága a fiatal rajongó lelkére gyakorolt. Több mint harminc éven át titkolt, gyakran felszínre került, máskor reménytele-nül elhallgatott céloim mindig az volt, hogy valaha Korányi Sándor klinikájának és iskolá-jának szellemét őrizhessem és folytathassam.*”[5] Tanszékvezető klinikaigazgató professzor-ként legfontosabb feladatának az orvostanhallgatók oktatását tartotta, vagyis a klinika hármas funkciója – oktatás, gyógyítás, kutatás – közül az oktatásra helyezte a fő hang-súlyt. Orvosi működésében is ez a terület volt igazán maradandó, valódi iskolateremtő mester volt, egyik tanítványa, későbbi munkatársa így emlékezett rá: „*Meg kell mondani őszintén, hogy mint kutató orvos nem hagyott az utókorra nevéhez fűződő nagy felfedezést, de iskolateremtő képessége volt.*”[6] Klinikai vezetőként felülemelkedett a kicsinyes szemé-lyes intrikákon, soha nem ragadta el az indulat, emberhez, orvoshoz, professzorhoz méltat-lan szó, kifejezés soha nem hagyta el ajkát és iparkodott családias, nyílt légkört kialakíta-

ni. Munkatársai véleményüket szabadon kifejthették, ha ésszerűen tudták megindokolni a professzortól eltérő felfogásukat, elfogadta álláspontjukat.[7] A jó légkör megteremtését szolgálták például a klinikán évente megrendezett Mikulás-napi ünnepségek is, melyeken ő is rendszeresen előadta humoros, ironikus, csipkelődő írásait, illetve évente kötetlen találkozóra hívta munkatársait Leányfalura, nyaralójába.

Magyar Imre véleménye a gyógyításról, a belgyógyászatról

Magyar Imre az orvostudomány legfontosabb területének a belgyógyászatot tartotta. Mint írta: „*a belgyógyászat az orvoslásnak az az ága, amely az egész orvostannal és az egész emberrel foglalkozik. A belgyógyász pedig az az orvos, aki az egész orvostannal és az egész emberrel foglalkozik.*”[8] Felfogása szerint a modern gyógyításban szükségszerűen kerülnek előtérbe a specialisták, de ők hajlamosak „csak” a beteg szervet gyógyítani, gyakran kiesik látókörükből és így sokszor mellőzik a beteg embert a maga teljes személyiségében. A belgyógyászatban látta azt a szakterületet, amely képes összefüggéseiben vizsgálni az egészséget, a beteget a maga pszichéjével és az ő feladata az is, hogy koordinálja és integrálja a specialisták működését.[9] Ezt a gondolatot egyébként egy párbeszédese formájú dialógusban is kifejtette. A platoni dialógusok mintájára írt, irodalmi igényű szövegeket kedvelte, számos ilyen műfajú írásban fejtette ki véleményét különféle orvosi vagy tudományos, néhanem közéleti kérdésekről.[10]

A professzor időnként bizonyos szkepszissel viszonyult az új vizsgálati módszerekhez, egyfajta nemes konzervativizmus jellemezte orvosi működését. Egyik egykori tanítványa, utóbb kollégája visszaemlékezése szerint nem rajongott a legmodernebb diagnosztikai eljárásokért, „*Valahogy nem volt nagy véleménnyel az endoscopyról. Kimondva, kimondatlanul nem tartotta nagy művészetnek, hogy a fekélybetegséget a beteg gyomrába belenézve átlapítsuk meg. A gyógyítás hagyományos művészete volt az igazi.*”[11] A tradicionális fizikális diagnosztikai eljárásokat részben azért is tartotta fontosnak, mert például a kopogtatás során a vizsgáló orvosnak lehetősége van a páciens egész személyiségét is megismerni, vagyis nem volt nagy híve a gyakori, a beteg fizikumát sokszor erősen megterhelő különböző műszeres és laboratóriumi, néhanem kellően indokolt vizsgálatoknak. A fizikális diagnosztikai eljárások azonban megritkultak, ennek okát abban látta, hogy az átlagorvos ilyen jellegű diagnosztikus készsége meggyengült, és az oktatás során sem kapnak kellő hangsúlyt ezek a módszerek, egyre inkább mint a régmúlt ma már enyhén megmosolyogtató emlékei kerülnek tárgyalásra.[12] Ugyanakkor felismerte az új diagnosztikai eljárások jelentőségét és az ezeket végző munkatársait támogatta, az esetleges támadásoktól megvédte. Sáfrány László írja a professzorra emlékezve, hogy az 1960-as évek végén egy kongresszuson a biopszia eljárását ismertette: „*A jelenlevő miniszterhelyettes (nevét megtartom magamnak) ezt a 'Mengele módszereit felülmúló viviszekciót' azonnali működési tilalommal szándékozta megbüntetni. Magyar professzor kelt védelmemre, és órákig tartó meggyőző érveléssel mentett meg, mondván, hogy ezeket az értékes vizsgálatokat az ő jóváhagyásával és hozzájárulásával végzem.*”[13]

A gyógyítás során roppant nagy hangsúlyt fektetett az orvos személyiségére és a pszichikumra, vallotta, hogy az egész ember részt vesz a gyógyítás folyamatában.[14] Magyar Imre tisztában volt saját személyiségének hatásával, karizmatikus egyéniségével. Pontosan tudta, hogy képes hatni a betegekre, könnyen megtalálja azt a viselkedésmódot, ami a betegek számára a legelfogadhatóbb. Több írásában is kifejtette, hogy azonos kezelés, gyógyszer használata mellett is különböző lehet a betegek gyógyulási aránya, aminek okát részben abban látta, hogy más és más a gyógyító orvos személyisége, alkata. A betegekkel való megfelelő kapcsolat kialakításához adott számára segítséget a *„szépirodalom, a sok könyv, regény, vers, melyeket összeolvastam és változatlanul összeolvasok, és amelyeknek szereplőit mindig azonosítani tudtam egy-egy beteg személyével úgy, hogy az már eleve ismerős volt és eleve tudtam, hogyan és miről beszéljek vele”*[15] – mint írta. Hogy milyen személyiségjegyek szükségesek az orvosnak, véleménye szerint általánosan nem adható meg, más és más tulajdonságok kellenek a sebésznek, a nőgyógyásznak, a kutató orvosnak, vagyis a különböző szakterületeken praktizálóknak. Mégis néhány elem felsorolható, *„olyan személyiség számíthat leginkább a gyógyításban sikerre, akinek érzelmi életében viszatükröződik a világ tartalmassága és szépsége és az ember értékének tudata. Az érzelmi reakciók mélysége, a fantázia tág lehetősége, az intuíció, mely lényegében tapasztalatokon és nem tudatos gyors asszociációkon alapul, egyaránt jellemzi az ilyen személyt.”*[16] A lélektani alapú betegellátást egyébként annyira fontosnak tartotta, hogy a klinikán pszichológusi állást létesített, így az I. Belklinikán kezdődött a krónikus betegek pszichés gondozása.[17]

Több alkalommal bírálta az egyetemi felvételi rendjét. Felvetése szerint az értelmi képességek és alkalmasság mellett a jelentkezők személyiségét – alkati, érzelmi, morális – is vizsgálni kellene, bár elismerte annak nehézségét, hogy 18 éves ifjakról nagyon nehéz megállapítani, hogy később orvosként milyenek lesznek.

Az orvos fontos személyiségjegyei között tartotta számon a gyógyító általános műveltségét. Ez a kérdés Magyar Imre egyik állandó, több írásában kifejtett gondolata volt.

Magyar Imre nézetei a műveltségről

Gondolatmenetében fontos szempont volt a mind jobban terjedő szakbarbárság elutasítása. Mint megállapította, régebben a kifejezés egyértelműen negatív konnotációjú volt, újabban azonban sajnálatos módon ideállá kezd válni. (A helyzetkép az 1960-as, 1970-es évekre vonatkozik.)[18] Írásában hitet tett amellett, hogy minden szakembernek, de főleg azoknak, akik emberekkel foglalkoznak, elengedhetetlenül szükséges a magas szintű általános műveltség. Az általános műveltség alatt azt a képességet értette, hogy valaki összefüggéseiben látja a világ legkülönbözőbb elemeit, otthonos a humán-, természet- és társadalomtudományok, valamint a technika világában és ismeretei alapján képes véleményt formálni az őt körülvevő világról. Az orvos értelemszerűen szakmailag művelt, még hozzá alapvetően természettudományos jellegű szakismeretekkel rendelkezik. Ebből következően a gyógyító orvos általános műveltségének elsősorban humanisztikus jellegűnek kell lenni. Írásában a professzor kísérletet tett az általános műveltség tartalmának meghatározására, részeleme-

inek felsorolására. Nélkülözhetetlenek tartotta a latin nyelv és irodalom bizonyos szintű birtoklását. Nemcsak azért, mert ismerete szükséges az orvosi nyelv magabiztos használatához, hanem azért, mert a latin klasszikusok olvasása hozzájárulhat a tudományos stílus és a tiszta, világos kifejezésforma elsajátításához, valamint megkönnyítheti élő idegen nyelvek tanulását. Magyar Imre némileg sajnálta, hogy a görög teljesen kiszorult az oktatásból, pedig – mint írta – az orvosi kifejezések egy tekintélyes része nem is latin, hanem görög eredetű. Az általános műveltségbe tartozónak tekintette az anyanyelv tökéletes birtoklását. A zavaros, nem kellően világos fogalmazás mindig zavaros gondolatokat takar – írta. Magyar Imre elvárta munkatársaitól is a magyar nyelv szabatos és kifejező használatát, megkövetelte például a zárójelentések gondos, stilisztikailag is igényes megírását. A magyaros stílus elsajátítása csak a magyar írók folyamatos és rendszeres olvasásával lehetséges – fejtette ki több alkalommal is.

Az orvos általános műveltségébe tartozónak tekintette az orvostudomány történetét. Nem is annyira speciális szakmunkák olvasását tartotta fontosnak, hanem példaképnek tekinthető nagy orvosok életrajzának beható tanulmányozását. Részben azt kívánta a fiatal orvosok számára tudatosítani, hogy az igazán jelentős orvosok milyen széles körű általános műveltséggel rendelkeztek és sokan foglalkoztak a művészetek valamely ágával. Ennél a pontnál tért át a szépirodalom olvasására, ismeretére. A szépirodalom véleménye szerint nem is csak az általános műveltség szempontjából fontos, hanem az ember megismerését segítheti. Az irodalom ismerete azonban még nem elég. Csak az lehet igazán jó orvos, aki képes gyönyörködni az élet szépségében, vagyis az orvosnak ismerni kell a képzőművészetek és a zeneirodalom legfontosabb műveit.[19]

Magyar Imre a jó, meggyőző példát tartotta a leghatásosabb nevelőeszköznek. Maga kivételes általános műveltséggel rendelkezett és a művészetek közül az irodalom és a zene állt hozzá a legközelebb. Az irodalmat maga is művelte és a zenével is bensőséges kapcsolatot tartott, jól hegedült, egyetemista korában mint másodhegedűs tagja volt a Medikus Zenekarnak és az együttessel többször fellépett a *Zeneakadémián*. [20] Későbbi életében az aktív zenélés némileg háttérbe szorult, azt a zene passzív élvezete váltotta fel. Támogatta az orvosok kamarazenélését, a zene jelentette számára a megnyugvást, a szellemi feltöltődést. Amikor 1983-ban megalakult gyakorló orvosokból a Semmelweis Vonósnégyes, Magyar Imre már halálos beteg volt. 1984 májusában megkérte az együttest, hogy lakásán adjanak koncertet számára. A vonósnégyes természetesen eleget tett a kérésnek, Haydn- és Mozart- műveket játszottak. „*A betegségtől oly törekennyé vált alakját soha nem fogjuk elfelejteni* – írta Székely György, az együttes tagja. – *Egy nappal később tudtuk meg, hogy ez a koncert utolsó estéje volt otthon. Másnap kórházba vonult, s tudta, hogy onnan nem fog többé hazatérni. 'Szép búcsú volt' mondta aznap este feleségének.*” [21] Magyar Imre néhány nap múlva, május 24-én elhunyt.

Magyar Imre egyik legnagyobb vihart kiváltó közleménye a *Negyedéves orvostanhallgatók általános műveltségének vizsgálata* című felmérés volt. A Valóságban megjelent vizsgálat a folyóirat 1971. évi 1. számában jelent meg rövidítve (26-38. p.), a csonkítatlan szöveg a szerző *Stílusgyakorlat* című kötetében (Medicina, 1971., 46-124. p.) látott napvilágot. A

professzor 52 kérdést tartalmazó műveltségi tesztet állított össze és a negyedéves hallgatókkal végeztette el a vizsgálatot, összesen 128 egyetemista vett részt a felmérésben. A kérdéseket Magyar Imre úgy állította össze, hogy azok felöleljék az általa több írásban is kifejtett általános műveltség tartalmát. Vagyis idegen szavak értelmének meghatározását, egy rövid mondat tetszőleges, a hallgató által választható idegen nyelvre fordítását kérte, az emberi szellem és a világirodalom nagy alakjainak kilétéről faggatta őket, a következő csoportban a görög mitológia három közkeletű kifejezése jelentésének ismeretére volt kíváncsi, ezután azt tudakolta, hogy a világirodalomból milyen jeles orvos hősöket ismernek. A kérdések újabb halmaza nagy írók kilétére, műveiknek olvasottságára vagy legalább ismeretségére vonatkozott. Ezután zenei vonatkozású tesztekre válaszolhattak a hallgatók, majd a képzőművészetekre vonatkozó ismereteiket kísérelte meg feltérképezni. Néhány, a történelmi tudást firtató kérdést követően földrajzi és természettudományi jellegűek következtek. A teszt befejezéséül két közkeletű technikai eszköz működési elvének ismeretére volt kíváncsi.

Magyar Imre végkövetkeztetése meglehetősen lesújtó volt. A helyes válaszok alapján mindössze 14 hallgatót talált olyannak, akiket műveltnek lehetett tekinteni és 23 olyan egyetemista vett részt a vizsgálatban, akiket viszont kénytelen volt „*egészen műveletlen*”-nek tekinteni. Problematikusnak tartotta a fennmaradó 91 főt, akik meglátása szerint műveltség szempontjából homogén, szürke, jellegtelen csoportot alkotnak. A humán műveltség lehangoló ismerete mellett aggasztónak tartotta az elszomorító technikai és természettudományi tudatlanságot is. „*Vajon az intenzív szaktudás kiegyenlíti az általános ismeretek e megdöbbentő hiányát? – tette fel összegzésében a kérdést. – Törekednünk kell-e az általános műveltség bővítésére vagy bele kell nyugodnunk abba, hogy jó szakbarbárokat képezünk. Az orvosi hivatás teljesítésére alkalmas ifjak és lányok megítélésében – érzésem szerint – semmiképpen sem helyes e belenyugvás.*”[22] A közlemény megjelenése után a folyóiratban több hozzászólás volt olvasható, amelyek támadták Magyar Imrét, egyfajta szellemi arisztokratizmussal vádolták, illetve azzal, hogy módszertanilag elhibázott a felmérés, nem lehet általános következtetéseket levonni az egyáltalán nem reprezentatív felmérésből, és a kérdések egyébként is nem a kreatív képességekre, hanem lexikális ismeretekre vonatkoztak.[23] Mint látható, a professzor vizsgálata azokat a kérdéseket érintette, amelyek ma is állandóan vissza-visszatérő vitákat váltanak ki az oktatásügyben és a mindennapi életben. Magyar Imre felfogása a tárgyi tudást illetően egyébként az volt, hogy „*Az alapvető adatok ismeretének hiányában azonban az ítéletalkotás lehetetlen, és a mindennapi munkához szükséges tételeket feltétlenül ismerni kell ahhoz, hogy megfelelően cselekedjünk.*”[24]

Magyar Imre irodalmi esszéi

Magyar Imre esszéi közül néhány irodalmi kérdést tárgyal. A kortárs magyar írók közül különös kapcsolat fűzte *Kodolányi János*hoz. Az író eredetileg betegként ismerte meg és a klinika esti, éjjeli csendjében unatkozó Kodolányinak Magyar Imre odaadta Tanulságos utazás című regényének kéziratát. Az író több helyen javított a szövegen és a professzor tudta nélkül juttatta el személyes ajánlásával a Magvető Könyvkiadónak.[25] Ezt követően

további regényeit is megmutatta Kodolányinak, így a *Ruthot*, amelyet az író szintén elküldött a kiadónak – ám ezúttal már nem javított bele a szövegbe. Magyar harmadik munkája, az 1944-es év tragikus eseményeit regénnyé formáló *Tisztítótűz* (később *Oly korban élttem én...* címen jelent meg) viszont annyira megrázta az író, hogy abbahagyta olvasását. [26] Bizonyos értelemben tehát Kodolányinak köszönhető Magyar Imre első két szépirodalmi munkájának megjelenése és a professzor íróvá válása.

Kodolányi 1969-es halála után szép esszében búcsúzott az írótól. Írásában az akkori hivatalos irodalompolitikával szemben helyét a legnagyobbak között jelölte ki, a magyar történelmet taglaló könyveit „*a mindmáig legszebb magyar történelmi regényeknek*” nevezte, a Gilgames-mondát feldolgozó műveit pedig úgy jellemezte, hogy a hivatalos irodalom ítéletével szemben „*Kodolányinak éppen ezek a regényei lesznek maradandóak.*” Életműve legnagyobb hatású alkotásának a Mózesről szóló *Égő csipkebokor* című regényt vélte. [27]

Magyar Imre irodalmi vonatkozású esszéi sorában viszonylag nagy számban találhatók az orvoslást és az irodalmat egyaránt tárgyaló szövegek, vagyis több írásban elemezte a világirodalom nagy és jelentős orvos alakjait. Szép esszében ismertette a végzettségére nézve szintén orvos *Csehov Unalmas történet* című elbeszélését (a novella eredeti címe *A nevem és én volt*). [28] A főhős Nyikolaj Sztjepanovics, az anatómia professzora, aki sikerei csúcsán készít számvetést kiüresedett életéről. Magyar Imre aprólékosan elemzi a novella orvosi vonatkozásait és véleménye szerint mintaszerű Csehov leírása a professzor tantermi előadásáról, olyannyira, hogy „*tanulmányként ajánlható és alkalmazható mindenki számára, aki előadás tartására vállalkozik.*” [29] Terjedelmes tanulmányban elemezte *Roger Martin du Gard* monumentális családregegyét, a *Thibault család* orvos főhősének, *Antoine Thibault* orvosi és emberi fejlődését. A regény egyik mozzanata kapcsán fejti ki Magyar Imre véleményét az euthanasiáról. Antoine apja halálos beteg és ő vívódik, hogy a szenvedésektől megváltó morfiuminjekciót beadja-e, miután minden lehetőséget megpróbált a szenvedő fájdalmainak enyhítésére. Antoine végül beadja a megváltó injekciót, Magyar Imre szerint tételesen ugyan törvénytelenséget követ el, de „*megértjük, és nem kárhozzátjuk, sőt úgy érezzük, hogy helyesen cselekedett*”. [30] A professzor szerint az euthanasiát tiltó jogszabályok elvileg helyesek és még nincs itt az ideje revíziójuknak, de bizonyos adott esetekben az egyénnek joga van saját lelkiismerete alapján megszegni ezeket a törvényeket.

Kiemelkedik az orvos hősokeket bemutató írásai közül *Thomas Mann Varázshegyének* orvosi szempontú elemzése. Magyar Imre szerint a főhős *Hans Castorp* fejlődésében *Behrens* udvari tanácsosnak, a szanatórium vezető főorvosának is fontos szerepe volt, ha nem is akkora, mint a regény más szereplőinek, de „*egyik legtisztább és legfontosabb alakja a Varázshegynek, és egyike azoknak az irodalomban szereplő orvosoknak, akiknek emléke tartósabb, mint számos valóban élt orvosé. [...] és igazat kell adnunk azoknak, akik A varázshegy legnagyobb írói bravúrral megkomponált alakjának Mynheer Peeperkornt, a hollandust és dr. Behrenst, az orvost tarják.*” [31] A terjedelmes, több mint 30 oldalas és roppant alapos tanulmányban Magyar Imre feltérképezte egyrészt *Thomas Mann* orvosi műveltségének forrásait, megállapítása szerint „*Egyetlen téves kifejezés, téves orvosi fogalom nem akad az egész Varázshegyben*” [32], másrészt megkísérelte felderíteni azokat a valóságos

orvosokat, akiknek alakjából megformálta Behrens doktort. Magyar Imre ezen kérdéseken kívül ismertette a regény megjelenése után a német orvosi sajtóban megjelent ellenséges vélekedéseket a szanatóriumban ábrázolt jelenségekről és érintette a tuberkulózis irodalmi ábrázolását is, azokat a műveket, amelyek bizonyos értelemben Thomas Mann regénye előzményeinek tekinthetők.

Magyar Imre írt még néhány további elegáns és műves esszét az irodalmi alkotásokban szereplő orvosokról, így *Bovary*ről [33], *Kafka* falusi orvosáról [34] és alapos írásban tárgyalta *Homérosz Iliászának* orvosi vonatkozásait. [35] Érezhetően nagy kedvvel és élvezettel írta ezeket a munkáit, élete két nagy szenvedélyének – a gyógyításnak és az irodalomnak – metszéspontjában, amelyekben megcsillogtathatta széles műveltségét, ugyanakkor a gyakorló orvos ismeretei birtokában foglalhatott állást az irodalomban tárgyalt orvosi kérdésekről.

Magyar Imre regényei

Magyar Imre – korábban szó volt róla – meghatározása szerint az író orvosok az irodalmat szabadidejükben mellékesen művelik vagy akkor, ha valamilyen ok miatt nem praktizálhatnak. A tétel a professzor irodalmi működésére is igaz. Magyar Imrének összesen öt szépirodalmi kötete jelent meg, ám ezek egy részét évtizedekkel a megjelenés előtt írta, akkor, amikor különböző okok miatt nem praktizálhatott, így íróvá, kötettel rendelkező íróvá már neves professzorként vált. Első regénye keletkezését egyik emlékező írásában idézte fel, eszerint 1940 szeptemberében munkaszolgálatra hívták be – és mint írta – „*legnagyobb elképedésemre a betegágyak, könyvek, zenék, hasznos tevékenységek köréből hirtelen belekerültem egy sötét világba, amelynek nem is a rosszindulat volt akkor még a fő jellemzője, hanem a képtelen, feneketlen ostobaság.*” [36] Három hónap múlva szabadult, ismét orvosi munkát végzett és az éjszakai ügyeletek óráit arra használta fel, hogy megírja visszontagságai történetét. Így született meg ezerkilencszáznegyvenegy márciusára első regényének a *Tanulságos utazásnak* kézírata, pontosabban gépirata. A szöveget többször próbálta megjelentetni; a kiadókkal való csatározásairól és a lektori vélemények időnkénti komolytalanságáról is hírt adott ironikus írásában. Sőt, a kiadói munkáról és a lektorálási folyamatról meglehetősen rossz véleménnyel volt, önálló esszében bírálta egyes lektorok tevékenységét. [37] A regény végül – szó volt róla – Kodolányi János támogatásának köszönhetően látott napvilágot 1969-ben a Magvető kiadásában. A kötetet Magyar Imre 1944-ben meggyilkolt édesapja, *dr. Magyar Izsó* emlékének szentelte és szándéka szerint a három hónapnak nem annyira eseménytörténetét kívánta elmondani, hanem a hangulatot akarta érzékeltetni, az embertelenség, megaláztatás, de mindenekelőtt a „*feneketlen butaság hangulatát, emlékeztetőül mindazok számára, akik – akár aktív, akár passzív szerepet vittek – már elfeledték.*” [38]

Következő regénye a *Ruth* volt. Az *Ószövecség*ben található bájos történet – *Goethe* az *Ószövecség* legszebb prózai elbeszélésének nevezte [39] – már iskolás korában, a hittanórák alatt megragadta fantáziáját. [40] A regényt újabb munkaszolgálatos megpróbáltatása alatt

írta, amikor 1943-ban egy szerb munkásszázadhoz vezényelték orvosnak. A korrupt parancsnok megvesztegetése után viszonylag tűrhető körülmények közé került, egy faluban bérelhetett lakást és mivel nem sok orvosi teendője volt, könyvtárnyi könyvet olvasott el. Így találkozott újra Ruth történetével. A fiatalon özvegyen maradó és anyósa, *Naomi* mellett kitartó, annak támaszává váló Ruth története a család iránti hűség, az áldozatkészség, illetve az Isten gondviselésébe vetett bizalom példázata. *Boáz* pedig azzal, hogy elveszi feleségül Ruthot, az Isteni akaratot teljesíti be és ezáltal lesznek ősei a legnagyobb zsidó királynak, *Dávid*nak. Magyar Imre természetesen követi az ószövetségi elbeszélést, de új motívumokkal ki is egészíti. Így a sánta rabszolga, az „*értelem embere*”, *Hillél* vonzódása úrnőjéhez, Ruthoz egy fura, gátlásos szerelem ironikus elmesélése és egyúttal hitvallás a szépség, az esztétikum mellett.

A regény szintén Kodolányi Jánosnak köszönhetően jelent meg 1971-ben a *Magvető* kiadásában. A tetszetős kötetet *Gyulai Líviusz* nagyszerű rajzai díszítik. Magyar Imre könyveit a kritika nem kényeztette el, gyakorlatilag érdemi ismertetés nem jelent meg róluk. Ugyanakkor mind a Tanulságos utazás, mind a Ruth nagy olvasói sikert aratott, a példányok igen rövid idő alatt elfogytak.[41]

1956 őszén a forradalom alatt hetekig nem tudott bemenni a klinikára, a kényszerű szünet alatt határozta el, hogy megírja gyermekkorát, élete első tíz évének történetét. A regényes visszaemlékezés *Az évszázad gyermeke* címen jelent meg 1980-ban a Szépirodalmi Könyvkiadó gondozásában. Magyar Imre ezt a munkáját tartotta legjobb könyvének.[] Megkapó és szép írás egy asszimiláns zsidó értelmiségi család első világháború körüli életéről és az érzékeny fiúcska, a kis Imre érzelmi és értelmi fejlődéséről. Különösen tanulságosak a kötet azok a részei, amelyekben Magyar Imre a későbbi műveltségét megalapozó olvasmányélményeit taglalja, valamint a szerető, összetartó, művelt család érzékletes ábrázolása. A professzor 1921-ig meséli el életét és nem zárta ki, hogy később folytatja az önéletírást, de ennek csak egy része készült el, az orvossá válását tárgyaló írás.[43]

Judit című regénye 1973-ban hagyta el a sajtót *Szántó Piroska* kifejező illusztrációival. Ez az első olyan szépirodalmi munkája, amelyet nem a fiatalember, hanem a meglett professzor írt és ennek a könyvnek a megjelenése gyakorlatilag nem húzódott el: a megírás után három évvel látott napvilágot, ez az akkori könyvkiadási viszonyokat figyelembe véve szinte azonnali megjelenés volt. Szintén Ószövetségi történetet dolgozott fel Magyar Imre, igaz, *Judit* története az úgynevezett deuterokanonikus könyvek közé tartozik, vagyis héber nyelvű eredetije nem maradt fenn, ezért sem a zsidó, sem a protestáns Biblia nem veszi fel a kanonizált könyvek közé. A katolikus viszont igen, annak idején ugyanis a latin nyelvű Vulgatában szerepelt néhány más irattal együtt. Ha nem is tekintette sem a zsidóság, sem a protestantizmus Isten által sugalmazott szövegnek, az idők során nagyon népszerűek voltak a deuterokanonikus könyvek, így *Judit* története is. Magyar Imre ennél a regénynél is értelemszerűen követi forrását, de a zsidókat megmentő *Judit* históriájában nemcsak az önfeláldozó hazaszeretetet példázatait olvashatjuk, hanem egy modern, ironikus csavarással a szerelemre sóvárgó gyönyörű nő bosszúját figyelhetjük meg *Holofernes* meggyilkolásában. Hiszen *Judit* nemcsak áldozatot hozni készül szerelme odaadásával népe megmenté-

séért, hanem özvegyi megtartóztatásában kívánja is a daliás hadvezért, aki azonban részegen elalszik. A dühödt és őrjöngő Judit azonban végső soron Isten akaratának eszköze lesz.

Magyar Imre 1944 vészterhes napjaiban kezdte írni Tisztítótűz című regényét, melyet a következő évben fejezett be. Ez a regény – mint korábban szó volt róla – „Oly korban éltem én...” címen jelent meg, még hozzá posztumusz műként, a professzor halálának évében, 1984-ben adta ki a Szépirodalmi Könyvkiadó. Több alkalommal is megpróbálta megjeleníteni, 1970-ben már tervbe is vette a kiadó a közlést, de végül elállt a kiadástól. Az önélet-rajzi elemeket is felhasználó regény a budapesti zsidóság megpróbáltatásairól, a gettóbeli megpróbáltatásokról és az óvóhelyeken kényszerűségből összezárt emberek szinte elviselhetetlen gyötrelmeiről, az állandó rettegésről, a nyilasok razziáiról és a komor háttérben egy szép szerelem kibontakozásáról szól hiteles portrék megrajzolásával.

Magyar Imre professzor kötetben megjelent regényein kívül hírt adott kéziratban maradt műveiről is. Írt *A megalkuvó* címmel egy orvosregényt és egy könnyed görögországi utazás történetét is papírra vetette *Hellasban Júliával* címmel.[44] Továbbá tervezte, hogy az Ószövetség két nőalakja mellé megírja Eszter történetét – de ez a terv nem valósult meg. Magyar Imre professzor mint író a magyar irodalom figyelemre méltó alkotója volt és egyik legjelesebb író orvosaink között, bár a hazai orvostársadalom némi fenntartással kezelte írói tevékenységét. A rá jellemző derűs iróniával mondta Szállási Árpád orvostörténésznek: „Azt, ha rendszeresen lóversenyre járna, vagy bárzongorista lenne egy lebujban, a kollégák legalábbis megbocsáthatónak tartanák, de szépirodalommal kacérkodni az I. Számú Belgyógyászati Klinika igazgatójának valóságos szentségtörés, és a szakma lejáratását jelenti.”[45]

Jó lenne, ha kéziratban maradt művei nyilvánosságra kerülnének.

Források

- [1] Magyar Imre: A nevem és én. In: Magyar Imre: A kérdés. Budapest : Szépirodalmi Könyvkiadó, 1984. p. 352.
- [2] Magyar Imre főbb szakirodalmi művei. In: Magyar Imre : centenáriumi emlékkönyv / szerk. Honti József. Budapest : Medicina Könyvkiadó, 2010. p. 267-287.
- [3] Korányi Sándorról számos írásában emlékezett meg, sőt önálló kötetben is feldolgozta munkásságát: Magyar Imre : Korányi Sándor. Budapest : Akadémiai, 1970. 239 p.
- [4] Hetényi Gézát is mesterének tartotta: Magyar Imre : Hetényi Géza. In: Magyar Imre : Kozmikus sértődés. Budapest : Medicina, 1968. p. 253-257.
- [5] Magyar Imre : A belgyógyászat : Tanszékfoglaló előadás 1965. szept. 13-án. In: Magyar Imre : Kozmikus sértődés, i.m. p. 15-16.
- [6] Köves Péter : Magyar Imre professzor emberközelből. In: Magyar Imre : centenáriumi emlékkönyv, i.m. p.
- [7] Lehoczky Dezső : Emlékezés dr. Magyar Imre belgyógyász professzor halálának tizedik évfordulóján. In: Magyar Imre : centenáriumi emlékkönyv, i.m. p. 13.

- [8] Magyar Imre : A belgyógyászat : Tanszékfoglaló előadás 1965. szeptember 13-án. In: Magyar Imre : Kozmikus sértődés, i.m. p. 9.
- [9] U.o., p. 13-14.
- [10] Magyar Imre : A bagdadi iskola. In: Magyar Imre : Kozmikus sértődés, i.m. p. 25-38.
- [11] Papp János : Magyar Imre – ahogy én látom 30 év múlva. In: Magyar Imre : centenáriumi emlékkönyv, i.m. p. 227.
- [12] Magyar Imre : Az orvos és a beteg. Budapest : Medicina Könyvkiadó, 1983. p. 48-49.
- [13] Sáfrány László: Belklinikai emlékeim – Magyar Imre klinikája. In: Magyar Imre : centenáriumi emlékkönyv, i.m. p. 232.
- [14] Hardi István : A tanítvány, a barát és az olvasó. In: Magyar Imre : centenáriumi emlékkönyv, i.m. p. 170.
- [15] Magyar Imre : Így lettem orvos. In: Magyar Imre : centenáriumi emlékkönyv, i.m. p. 124-125. Ezt a gondolatot egyébként több alkalommal is kifejtette, például Psychés foglalkozás a betegekkel. In: Magyar Imre : Kozmikus sértődés, i.m. p. 107.
- [16] Magyar Imre : Az orvos és a beteg, i.m. p. 37.
- [17] Kiss Eszter: Magyar Imre igazán professzor úr volt. In: Magyar Imre : centenáriumi emlékkönyv, i.m. p. 191.
- [18] Magyar Imre: Az orvos és a műveltség. In: Magyar Imre: Stílusgyakorlat. Budapest : Medicina Könyvkiadó, 1971. p. 30.
- [19] U.o., p. 34-45.
- [20] Magyar Imre : Így lettem orvos. In: Magyar Imre : centenáriumi emlékkönyv, i.m. p. 106-109.
- [21] Székely György : A zene számára az élet csodája volt. In: Magyar Imre : centenáriumi emlékkönyv, i.m. p. 244.
- [22] Magyar Imre : Negyedéves orvostanhallgatók általános műveltségének vizsgálata. In: Magyar Imre : Stílusgyakorlat, i.m. p. 124.
- [23] Tráser László: Hozzászólás Magyar Imre cikkéhez. In: Valóság, 1971. 4. p. 96-98., Székely Julianna : Tudja, mi az általános műveltség. In: Valóság, 1971. 4. p. 93-96., Lázár István: Közbeszólás. In: Valóság, 1971. 4. p. 98-100., Magyar Imre levele. In: Valóság, 1971. 6. p. 91.
- [24] Magyar Imre : Szükségünk van a humán műveltségre. In: Magyar Imre : A kérdés, i.m. p. 95..
- [25] Magyar Imre : Írói pályám emlékezete. In: Magyar Imre : Behrens doktor és társai. Budapest : Gondolat, 1980. p. 153.
- [26] U.o. p. 153.
- [27] Magyar Imre : Kodolányi János. In: Magyar Imre : Stílusgyakorlat, i.m. p. 238-240.
- [28] Magyar Imre : A nevem és én. In: Magyar Imre : A kérdés, i.m. p. 352-370.
- [29] U.o., p. 361.
- [30] Magyar Imre : Doktor Thibault. In: Magyar Imre : A kérdés, i.m. p. 390.
- [31] Magyar Imre : Doktor Behrens udvari tanácsos. In: Magyar Imre : Behrens doktor és társai, i-m- p. 191. p.
- [32] U.o., p. 181.
- [33] Magyar Imre : Bovary doktor. In: Magyar Imre : Behrens doktor és társai, i.m. p. 192-203.
- [34] Magyar Imre : A falusi orvos. In: Magyar Imre : Behrens doktor és társai, i.m. p. 204-214.
- [35] Magyar Imre : Orvosi vonatkozások Homérosz Iliász-ában. In: Magyar Imre : A kérdés, i.m. p. 396-411.

- [36] Magyar Imre : Írói pályám emlékezete. In: Magyar Imre : Behrens doktor és társai, i.m. p. 141-156., az idézet: p. 143.
- [37] Magyar Imre : A lektorok és a lektorálás. In: Magyar Imre : A kérdés, i.m. p. 475-481.
- [38] Magyar Imre : Tanulságos utazás. Budapest : Magvető, 1969. p. 5.
- [39] Bibliaismereti kézikönyv / szerk. Pecsuk Ottó. Budapest : Kálvin János Kiadó, 2008. p. 114.
- [40] Magyar Imre : Az évszázad gyermeke. Budapest . Szépirodalmi Könyvkiadó, 1980. p. 290.
- [41] Magyar Imre : Írói pályám emlékezete, i.m. p. 152-153.
- [42] Magyar Imre : Írói pályám emlékezete, i.m. p. 151.
- [43] Magyar Imre : Így lettem orvos, i.m. p. 77-138. Az emlékezés első alkalommal Magyar Imre A kérdés című kötetében jelent meg, i.m. p. 9-86.
- [44] Magyar Imre : Írói pályám emlékezete, i.m. p. 155.
- [45] Szállási Árpád: Magyar Imre (1910-1984) a szépíró orvos. In: Orvosi Hetilap, 2005. 44. sz. p. 2274-2277.

„...Többnyire a nyári vakációt töltöm írással. Néha pedig valamilyen rendkívüli esemény – lehet, hogy ez kissé furcsán hangzik, de például háború alatt a munkaszolgálatos évek – nyújtottak erre lehetőséget. Egy szerb századhoz kerültem, ahol én kezeltem a parancsnokot, s így megengedte, hogy a faluban kivegyek egy szobát. Itt kedvemre olvashattam, írhattam, mást amúgy sem lehetett volna, hiszen a szobát nem hagyhattam el.”

Kép és szöveg: Korda Ágnes: Dr. Magyar Imre. Ország-Világ. 1974. 18. évf. 27. sz. 20.

„Tedd, hogy éljek!”
Életrajzi jegyzet Kosztolányi utolsó éveiről

Dr. Arany Zsuzsanna

Pannon Egyetem, Veszprém

E-mail: aranyzs@gmail.com

Kosztolányi 1933 júniusának elején vette észre a bal alsó ínyén, két hiányzó foga helyén azt a szilvamag nagyságú, bíborvörös érzékeny foltot, ami már egy rosszindulatú szájüregi daganat tünete volt. Fölkereste fogorvosát, aki betömte egyik fogát s kamillateás öblögetést ajánlott az érzékeny területre. Miután nem történt változás – sőt, még állkapcsát is fájlalta –, további specialistákhoz fordult, akik pokolkőégetést, a nyálkahártya izgatásának kerülését, illetve meleg borogatást javasoltak. Bár kezdetől fogva aggasztotta az első látásra jelentéktelennek tűnő probléma, zavartalanul dolgozott tovább: ekkor írja a *Hajnali részegség* és az *Ének a semmiről* című költeményeit, de ebben az időszakban jelenik meg Babits kritikája is az *Esti Kornél*ről, valamint a részben erre válaszoló *Esti Kornél éneke a Pesti Napló*ban. Kosztolányi hajszoltsága ellenben egyre feltűnőbbé válik, alvászavarokkal küzd. Az aggasztó jelek láttán az író többször is figyelmeztette felesége, hogy ne igyon annyi feketét és ne szívjon annyi cigarettát.

Július közepére Kosztolányi egészségi állapotára hivatkozva kénytelen lemondani a Dubrovnikban megrendezett PEN-kongresszuson való részvételt, ahol Schöpflin Aladár és Radó Antal képviselik a magyar tagozatot. Döntéséhez hozzájárulhatott a nemzetközi írószervezet korábbi botránya, illetve azok a cikkek, melyek azzal vádolták, miszerint tiltakozott a francia delegációnál a hazai küldöttség fogadása ellen. Családjával inkább Tát-raszéplakra utazik, ahol vizsgálatokat végeznek rajta Guhr Mihály szanatóriumában, s belgyógyászatilag mindent rendben találnak. Élményeiről tárcát írt a szabadkai *Napló*, illetve a *Színház Élet* számára, a tátrai hangulatot Thomas Mann *A varázshegy* című regényének világához hasonlítva. Hazafelé menet feleségével bejárják a felvidéki városokat, ellátogatnak Nemeskosztolányba is, ahol megnézik Kosztolányi őseinek egykori rezidenciáját és a családi kriptát.

A következő hónapokban – a szájsebészeti klinika szakorvosainak tanácsára – Kosztolányi egy fogász tanársegédhez jár, aki egész alsó fogsorára aranyhidat tesz a rágóterhelés eloszlatására, de közben fájdalomcsillapítókra szorul, panaszai pedig nem enyhülnek. Ősszel fölkeresi Ádám Lajos professzort, a III. számú Sebészeti Klinika igazgatóját, aki a beteg megnyugtatóján túl azt is említi: nem ártana a gyanús területet kivágni. Két héttel később a fiatal szájsebész és sztomatológus tanár, Simon Béla már műtétet ajánl, s konzíliumot hív össze. Ádám tanár azonban ellenezte az operációt, mindössze a dohányzás elhagyására, valamint a dohányfüstös helyiségek kerülésére biztatta Kosztolányit. Simon Béla időközben leszerelte az aranyhidat, és hámszaporulatot fedezett föl az íny korábban eltakart részén. Talán a nem múltó fájdalom is hozzájárult az író droghasználatához – felesége előtt

legalábbis ekkor vált nyilvánvalóvá, hogy „ártalmas méreggel” él –, de nem zárható ki, hogy a húszas évek elejétől folyamatosan fogyasztott kokaint vagy más szert, a betegség elhatalmasodásával pedig egyre többször morfinhoz is nyúlt.

1933 telén Török Lajos, a korszak egyik legtapasztaltabb bőrgyógyász professzora a Poliklinikán végzett vizsgálat eredményeként próbametszést ajánlott, s karácsonyra már egyértelműen kiderült: a nyálkahártyarák egyik legveszedelmesebb fajtája okozza a nem múló panaszokat. A korabeli orvostikának megfelelően azonban nem árulták el a pontos diagnózist sem az írónak, sem családtagjainak, hanem helyette epulisről beszéltek, aminek az eltávolítását javasolták. Bár ez nem feltétlen győzte meg Kosztolányit, nem is tiltakozott a diagnózis ellen. Kosztolányi Dezsőné jóval később értesült arról, hogy az egyik Budapesten tartózkodó bécsi tanár már ekkor az azonnali állkapocs-eltávolításban látta a megoldást.

Az ünnepeket az író testvérééknél töltötte Ludaspusztán, ahol még nagy étvággyal végigette a karácsonyi ebédeket, vacsorákat, sokat tréfálkozott, tivolit játszott. Szilveszterre feleségével hazautaztak, vízkeresztkor pedig Maxim Beaufort-ék várták őket vendégségbe. A korábban megígért kisebb beavatkozás időpontja ugyanerre a napra volt kitűzve, így délelőtt tizenegy órára a házaspár Ádám Lajoshoz igyekezett, aki helyi érzéstelenítéssel ki-metszette és elektrokauterrel kiégette a kóros szöveteket, a regionális nyirokmirigyekhez azonban nem nyúlt. Noha a beavatkozás „egy cseppet sem fájt”, az írónál pár óra múltán egyre nagyobb fájdalmak és rosszullétek jelentkeztek, így le kellett mondaniuk az esti programot. Három nappal később Kosztolányit mentőkocsin kellett a Fásor Szanatóriumba vinni. Mihelyt azonban jobban lett, tréfálkozott a körötte lévőkkal, s udvarolt az ápolónőknek. Ebben az időszakban veti papírra – több más írástervvel együtt – az *Esti Kornél kalandjai* zárónovellájának alapötletét: „Mindig lidércnyomás. Ismeretlen szobában felolvasásra készülök, de nem találom a felső termet.”

Kosztolányi állapota aztán olyannyira javult, hogy január végén már hazatérhetett. Tavasszal erdélyi felolvasókörrútra indult, ám Marosvásárhelyen ismét rosszul lett. Czákó József megvizsgálta – szállása egyébként is az ő Köteles Sámuel utcai szanatóriumában volt –, s megállapította: páciensének szarkómája van az állkapcsoson és a nyakon. Mindezt tudatta is az íróval, majd azonnali műtétet javasolt, amit Koleszár doktor hajtott végre Kolozsvárott. A hazatérés után ellenben Kosztolányi még egy operációnak volt kénytelen alávetni magát: ezúttal az érzéstelenítő nem hatott megfelelően, pedig már csontot is égettek, részleges mandibula-rezekciót hajtottak végre. Ezt követően újabb két hétre került szanatóriumba, miközben a fővárosban terjedtek a pletykák állapota menthetetlenségéről.

Bár 1934 júniusában az orvosok kielégítőnek találták állapotát, nem sokkal korábban egyöntetűen úgy határoztak: szükség van az áttétek besugárzására, ezért erre specializálódott külföldi intézetbe küldik. A fennmaradt dokumentumok tanúsága szerint először a párizsi Rádium Intézetben (Institut du Radium de l'Université de Paris) való kezelés lehetősége merült föl, ahol a kapcsolatfölvételhez az író a francia külügyi szervek közbenjárására szorult. Végül azonban nem Párizsba, hanem a stockholmi Rádiumhemmetbe ment kezelésre, talán a francia bürokrácia késlekedése miatt. Füst Milánnénak azt is elmesélte, hogy fölkeresett egy jóst, aki megmondta neki: „karácsonyra minden rendbe jön északon”. Kosz-

tolányit összesen háromszor kezelték a Radiumhemmet intézetben. Noha nehezen bírta a kezeléseket, napközben a várost járta, minden iránt érdeklődött, sőt feleségével sakkot is vettek, s azzal játszottak.

Az első utazást követően, 1934 szeptemberében tárcát közölt tapasztalatairól a *Pesti Hírlapban*, „szinte tudósi pontossággal” rögzítve a rádium történetét – annak kémiai és biológiai hatásaival egyetemben –, az intézet készletével kapcsolatos tudnivalókat, valamint a betegek kezelési és gondozási rendjét. Elis Berven doktorról – aki kezelőorvosa és az intézet igazgatója is volt – szintén szót ejtett. Cikke zárlatában azonban már a beteg ember életvágya ütközik a halálvággyal, megszelídíteni próbálván az elmúlás rettenetét.

1935 áprilisában Kosztolányi egyedül nyaralt Jugoszláviában, ahonnan sorra küldte élménybeszámolóit feleségének. Ezt követően újabb vakációra indult, ezúttal az asszony társaságában. Az író ekkor, az Újságírók Szanatórium Egyesületének visegrádi Rákosi Jenő-üdülőházában ismerkedett össze Papp Oszkárné Radákovich Máriával, akibe azonnal bele szeretett. Kortársainak többsége a halál előtti utolsó föllángolásnak tartotta a szerelmet, a fennmaradt dokumentumok azonban jóval mélyebb, a személyiséget alapjaiban érintő érzelmekről árulkodnak.

A házaspárnak augusztus elsejével letelt a vakációja. Kosztolányi az utolsó napok egyikén rosszul lett, s felesége állítása szerint kétségbeesésében látni akarta Radákovichot. A fiatal nő emlékei alapján ellenben a férfi nagyon sokáig titkolta előtte állapotát, s nem akarta, hogy szenvedni lássa. Visegrádi rosszulletekor azonban az ő melegítőpárnáján fektült, mert az üdülőben tartózkodó egyik asszony segíteni akart Kosztolányiéknak, így kölcsönkérte a termofort. Az író hajón utazott haza. Otthonában még tovább betegeskedett, de mihelyt kezdte magát jobban érezni, már írt is szerelmének. Füst Milánt és feleségét kezdettől fogva beavatta az ügybe, a segítségüket kérve, hogy közvetítsenek közte és Radákovich Mária között.

A Budapestre érkezés utáni első pár levélváltást követően Kosztolányit az Üllői úti Herzog-klinikára szállították, tifusz gyanújával. Szájüregi rákos daganata ekkor már áttétet képezett a nyaki nyirokmirigyekben, amivel orvosai is tisztában voltak (sőt, felesége szintén sejtette), de miután titkolták előtte állapotát, szívizomgyulladást, valamint Pfeiffer-féle mirigykórt diagnosztizáltak. Mindezt Kosztolányi kétkedve fogadta, aki régóta érezhette, hogy menthetetlen az állapota. Kórházi betegágyához bejárt a Füst házaspár, akik ezekben a napokban is segítették a szerelmesek érintkezését, de hamar lebuktak a feleség előtt, akinek feltűnt zavart viselkedésük.

Kosztolányi állapota gyorsan javult, így aztán pár nap múltán kiengedték a klinikáról. Máriával folyamatosan leveleznek vagy telefonon érintkeznek egymással, miután a fiatal-asszony egészen szeptemberig Visegrádon maradt. Az író időközben egyre hevesebb érzelmekről vall, s a kapcsolattartás csatornáit is tovább szervezi, bevonva Radákovich Mária unokanővérét, valamint saját titkárát, Varga Antalt. Nem sokkal később, 1935 augusztusának utolsó napjaira az írónak sikerült visszautaznia Visegrádra. Kosztolányi Dezsőné – akit időközben a titkos levelezésről és telefonálgatásról is tájékoztattak még a nyaralóhe-

lyen lévő barátnők – ugyanis taktikát váltott: hagyta szabadon kibontakozni a szerelmet, hátha férje kiábrándul, s így hamarabb véget ér a románc.

A második visegrádi találkozásnak köszönhetően azonban csak tovább fokozódott a szenvedély. Mária tisztasága, gyermeklelkűsége és erős vallásossága, valamint Kosztolányi halálos betegségének olykor saját maga előtt is tagadott, mégis folyton jelen lévő tudata egyaránt hozzájárult a szerelem erősödéséhez. Az író új életet akart kezdeni, s abban reménykedett, karácsonyra rendeződik az életük. Egyre több nehézséggel kellett azonban szembenéznie: nemcsak egészségének rohamos romlása, hanem Kosztolányi Dezsőné viselkedése is problémát okozott. A feleség ugyanis levélben fordult férje szeretőjéhez, kemény szavakkal megfenyegette, s ezzel párhuzamosan értesítette Radákovich Mária házastársát is a történekről. A botrány odáig fajult, hogy az idősebb Papp Oszkár nemcsak tiltakozott s ripacsnak nevezte Kosztolányit, hanem párbajra is kihívta.

Kosztolányi Dezsőné szerint férje egészségi állapotának romlása volt az oka, hogy az ünnepek előtt, 1935 decemberének elején Tátraszéplakra utaztak. Radákovich Mária emlékei alapján azonban a javaslatot tevő kezelőorvosnak a feleség adta az ötletet, hogy az író ezt által is távol tartsa szerelmétől. Mindezek ellenére betegsége valóban egyre előrehaladottabb stádiumba jutott – a rosszindulatú daganat visszaszorításában föltehetően a magánéleti válsággal járó zaklatott lelkiállapot sem segített –, így mindenképp szüksége lehetett pihenésre. Radákovich Mária ekkor már tudhatta, hogy Kosztolányi állapota – bármennyire is egészségesnek érezte ő magát olykor – menthetetlen. Az író egy idő után már nem akart titkolózni, elmondta betegségét, de ennek ellenére a fiatalasszony bízott a csodában, imádkozott és kedvesét is imádságra biztatta.

1936 vízkeresztjén Kosztolányit újra Stockholmba küldik, ahol feleségével közel egy hónapig maradnak. Hazatértük után a Városmajor utcai János Szanatóriumba szállítják, Radákovich Mária itt még meglátogatja. Később az Új Szent János Kórházba kerül, ahol Hauber László több operációt végez rajta. A fiatal orvost, Manninger professzor adjunktusát Máraiék ajánlották Kosztolányiék figyelmébe. Tavasztól újabb műtétek következnek, Kosztolányi egyre rosszabb állapotba kerül. 1936. augusztus 8-án olyan fuldoklási roham kapta el – sipoly támadt a nyelőcsővében –, hogy csak gégemetszéssel lehetett megmenteni az életét. Ettől az időponttól kezdve az Új Szent János Kórház fertőző sebészeti osztálya „B” pavilonjában lévő, II. emeleti 111-es szobában haldoklik, közel három hónapon keresztül. Az egészségügyi intézménynek ezen a részlegén a végstádiumban lévő rákos betegeket, valamint a tébécében szenvedőket helyezték el.

Radákovich Mária ekkortól fogva már nem tudta és nem is akarta szeretőjét meglátogatni. Egyrészt Kosztolányi nem üzent neki – amiért mind az állapota, mind a közvetítők okolhatók –, másrészt Kosztolányi Dezsőné gyakran bent tartózkodott a kórházban. Azt sem zárhatjuk ki, hogy Mária – a feleségtől függetlenül is – félt szembesülni a haldokló férfi látványával, mert az író még ekkor sem feledkezett meg szerelméről. A fiatalasszony névnapjára például hatalmas rózsacsokrot küldetett, s mindvégig magánál akart tartani egy medált, amit tőle kapott ajándékba.

Kosztolányi haldoklási folyamatáról azok a beszélgetőlapok nyújtják a leghitelesebb képet, amelyeket kórházi ágyán rögzített. Hangja csak rövid időszakokra tért vissza – akkor is suttogott –, ezért írásban fejezte ki magát. Külön füzetekbe, tömbökbe jegyezte föl, ha rosszul volt, ha fájdalomcsillapítót (általában kevert port) kért, ha éhes volt, de ugyanígy társalgott feleségével és a szorgalmasan bejáró cselédnővel, valamint barátaival is, akik közül sokan látogatták. Többször rosszulletek közepette, olykor morfinszármazékok hatása alatt, betegágyában fekvébe vetette papírra sorait, sőt egyes szöveghelyek és a hozzájuk tartozó írásképek arra engednek következtetni, hogy az orrszondán keresztül, mesterséges táplálás során szintén rögzítette kéréseit vagy panaszait. Jobb periódusaiban irodalmi ügyeit is próbálta intézni: ekkor készült például az *Édes Anna* színpadi változata, amit már nem tudott befejezni, ezért feleségét kérte közreműködésre. Emellett olvasott is a kórházban könyveket (kedvenceit, Arany János és Shakespeare munkáit), illetve folyóiratokat.

Az utolsó három hónap agóniája során Kosztolányi számtalanszor félrebeszélte vagy rémeket látott, rettegett a sötétségtől (az éjjeli óráktól), folyamatosan halálfélelemmel küzdve. Szenvedett és irtózott a mesterséges táplálástól is – főleg a Katzenstein-féle csepegőklizmától, amivel a folyadékvesztést pótolták –, ezért gyakran indulatosan viselkedett. Különösen nehezen tűrte azt a hormonkezelést, amivel Manninger professzor kívánságára kísérleteztek. Rosszabb periódusaiban haragudott is az orvosokra, amiért például túl sok altatót adtak neki („megmérgeztek / agyonverem / Nem igaz! / Tömött altatókkal”), vagy éjszakánként, ha csöngetett értük, nem mentek azonnal. A legmegrázóbb beszámolóval Ascher Oszkár szolgál, aki mind a *Nyugat* 1936. decemberi számában, mind *Az Est* hasábjain közölt megemlékezést. Amikor az egyik utolsó estén a fiatal színésszel együtt Karinthy Frigyes is elment a kórházba, megállt a küszöbön, mert nem volt képes közelebb lépni szenvedő barátjához.

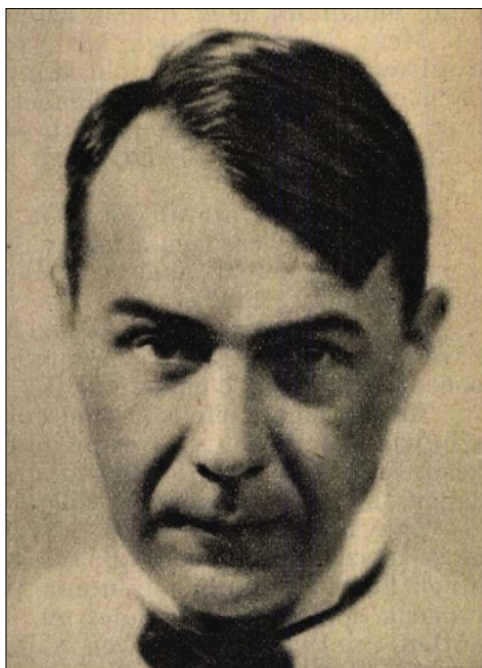
Kosztolányi Dezső 1936. november 3-án délelőtt halt meg. Mindenszentekkor még erősen szorongatta Ascher kezét, halottak napján már nyugodt volt és derűs. A visszaemlékezések szerint mikor Hauber az ágya fölé hajolt, hogy megkérdezze, miben segíthetne, Kosztolányi mindössze ennyit válaszolt: „Tedd, hogy éljek!” Halálának közvetlen oka fulladás volt: gócos tüdőgyulladással kínlódva hirtelen köhögési rohamot kapott, minek következtében megnyílt egy tüdőtályog, ami áttört a mellüregbe. Munk Artúr szerint a nagybeteg író már a kezdet kezdetén végre kellett volna hajtani egy komolyabb műtétet, de kezelőorvosai nem akarták elcsúfítani az arcát. Hittek a rádiumban, Hauber László özvegyének állítása szerint azonban Kosztolányi épp a rádium okozta szövetelhalások következtében hunyt el.

A vitás kérdésben a legmegbízhatóbb információkkal a részleges boncolásról szóló jegyzőkönyv szolgál, amit november 4-ei dátummal állítottak ki. Ez alapján az író szervezetében nem találtak rákos sejteket, a műtétekkel és a rádiumbesugárzásokkal tehát sikerült a daganatos elváltozásokat eltávolítani. Afelől azonban csak találgathatunk, hogy a rosszindulatú elváltozás eredetileg az ínyből indult-e ki, vagy a gége, a nyelőcső, illetve a légcső környékéről. A leírásból kiderül, hogy az író szervezetében többször lezajlott a tüdőgyulla-

dás folyamata a kórházi tartózkodás ideje alatt, illetve nemcsak a tüdőlebenyekben találtak tályogot, hanem gennyes hörgő- és hörgőcskegyulladást is megállapított a boncolás. A mesterséges táplálás és a sok ágyban fekvés következtében szervezete alaposan legyengült, a nyaki szövetek elhalása a légutak és a tüdők gyulladását okozhatták. Aortái és szívkoszorúerei meszesek voltak, ami leginkább az erős dohányzás következménye lehetett, a szívizom fibrózisa és a szívkamrák izomzatának túltengése (szívmegnagyobbodás) pedig egy kezeletlen magas vérnyomás betegség következménye volt.

Felhasznált irodalom

- Arany Zsuzsanna: *Kosztolányi Dezső élete*. Budapest, 2017, Osiris.
- Boncolási jegyzőkönyv. 498/1548. B sebészet. Kosztolányi Dezső. Szent János Kórház Múzeuma. Közlését lásd Arany Zsuzsanna – Gulyás Gabriella: Újabb dokumentumok Kosztolányi betegségről és haláláról. *MediArt*, 2012/1. 14–19. p.
- Füst Milán: *Teljes napló*. 2. köt. S. a. r.: Szilágyi Judit. Budapest, 1999, Fekete Sas.
- Kosztolányi Dezső: *Levelek – Naplók*. Szerk.: Réz Pál. Budapest, 1998, Osiris.
- Kosztolányi Dezsőné: *Kosztolányi Dezső*. Budapest, 1938, Révai.
- „most elmondom, mint veszttem el”. *Kosztolányi Dezső betegségének és halálának dokumentumai*. Szerk.: Arany Zsuzsanna. Pozsony, 2010, Kalligram.
- Munk Artúr: *Köszönöm addig is... Egy orvos életregénye*. Újvidék, 1953, Testvériség-Egység.
- Vargha Balázs interjúja Radákovich Máriával, 1974. PIM Hangtár, K03010/3.
- Vargha Balázs interjúja Radákovich Máriával és Füst Milánnéval, 1974. PIM Hangtár, K03008/1.

„Különös miliőben zajlott le ez a beszélgetés: Kosztolányi Dezső fogorvosánál. Tulajdonképpen nem is a fogfájás, hanem valami költőinek látszó betegség vitte a nagy lírikust erre a helyre: dentin érzékenységre szenved. Furcsa fájdalom az, amely látszólag ok nélkül lepi meg az egészséges fogakat és aztán ok nélkül mulik el...”

Kép és szöveg forrása: Pán I.: *A vers és a csók*. Színházi Élet. 1935. 17. sz. 135.

Időszaki kiadványok repertóriumai

Borsos Attila

E-mail: borsososzka@gmail.com

Miért készít(ett) valaki repertóriumokat? – tehetnénk fel a kérdést, így mindjárt a történetünk elején, mikor is a repertórium-készítés korántsem teljesen magától értetődő ösvényére lépünk. Ennek oka lehet kalandvágy, egy korszak megismerése az újságok rovatain keresztül, lehet szakdolgozat készítésének kiegészítése, lehet nyugdíj-kiegészítés (lásd Galambos), esetleg kötetelés helyett, vagy egyszerűen csak a Hírlapolvasóban eltöltött végteleen számú órák kitöltése valamivel...

Mi a repertóriumok haszna? – kérdésre talán egyszerűbb a válasz, ami *A magyar időszaki kiadványok repertóriumai II.* fűlszövegén található: „Mai felgyorsult világunkban nincs időnk végigböngészni a lapok régebbi évfolyamait – ha van az adott lapnak repertórium, percekben belül megtudjuk, hogy az általunk keresett cikk melyik évfolyam, melyik számában érhető el. A repertórium egyszerűbbé, gyorsabbá teszi a felhasználó számára a könyvtári hírlap- és folyóirat-állomány használatát, a bennük rejlő információk megszerzését.”

		<p>[szerk.] Borsos Attila</p> <p>Időszaki kiadványok repertóriumai</p> <p>Katalógusok, bibliográfiák/Szakk bibliográfiák (bibliográfia, időszaki kiadvány, repertórium, folyóirat, sajtó)</p>													
SZERZŐI JOGOK		<p>"2062. VILÁG (Bp. 1910-1926.) BORSOS Attila, LAKATOS Éva: Világ repertórium, 1915. Annotált bibliográfia. Bp. 2017. OSZK. - OSZK Hírlapolvasó"</p>				FÜLSZÖVEG									
KATALÓGUS-CÉDULA		<p>MEGTEKINTHETŐ VERZIÓK: súgó</p> <table border="1"> <tr> <td>HTML 930 kbyte</td> <td>Word 2147 kbyte</td> <td>RTF 3829 kbyte</td> <td>PDF 1128 kbyte</td> <td>PRC</td> <td>DjVu</td> </tr> </table>						HTML 930 kbyte	Word 2147 kbyte	RTF 3829 kbyte	PDF 1128 kbyte	PRC	DjVu	OLVASÓI VÉLEMÉNYEK	
HTML 930 kbyte	Word 2147 kbyte	RTF 3829 kbyte	PDF 1128 kbyte	PRC	DjVu										
KERESÉS A MEK-BEN		<p>ZIP-PEL CSOMAGOLT VERZIÓK: súgó</p> <table border="1"> <tr> <td>HTML 179 kbyte</td> <td>Word 406 kbyte</td> <td>RTF 314 kbyte</td> <td>PDF 1023 kbyte</td> <td>XML</td> <td>Egyéb</td> </tr> </table>						HTML 179 kbyte	Word 406 kbyte	RTF 314 kbyte	PDF 1023 kbyte	XML	Egyéb	KAPCSOLÓDÓ OLDALAK	
HTML 179 kbyte	Word 406 kbyte	RTF 314 kbyte	PDF 1023 kbyte	XML	Egyéb										
KÖNYVKERESÉS		INFORMÁCIÓ		2019-02-27		FORRÁS		SZÁMLÁLÓ: 726							
hátra		<p>URL: http://mek.oszk.hu/19100/19117 URN: http://nbn.urn.hu/N2L?urn:nbn:hu-153334</p>						előre							
1% felajánlás		Adomány		Megosztás		Kindle-re küldés		Mobil QR-kód							

Folyóirat-repertóriumok készítése (időszaki kiadványok közleményeinek címadatairól tájékoztató összeállítása), mint minden a hírlapfeldolgozások körül, id. Szinnyei József nevéhez fűződik, aki a „Vasárnapi Újságban” (1854-1921) már közölt mutatókat. Szinnyei, a „Gőzhangya”, az élet nagy kihívásait, az idő kérlelhetetlen múlását próbálta a maga egyszerű eszközeivel kicselezni, feledtetni. Schöpflin Aladár írja róla a „Nyugatban”, a Sziny-

nyei bácsi halálára – című cikkében: „Az az aprólékos adatgyűjtő munka, amely másnak száraz, lélek nélkül való, neki az egész élete volt. Repertóriumokat összeállítani, könyvekből, újságcikkekből, kézírásokból adatokat kijegyzetelni kis cédulákra, ezeket a cédulákat pedáns rendben tartani, hogy bármelyiket bármikor meg lehessen találni, – ez be is tud tölteni egy életet. Szinnyei bácsi ezt szépnek találta és ezért szép volt neki az élet is.”

1974-ben a KMK (ezzel a jelzetrövidítéssel találkozhatunk ebben a kiadványban, ahogy utódjával, a KSZK-val is), a Könyvtártudományi és Módszertani Központ kezdeményezte a repertóriumok retrospektív bibliográfiájának az elkészítését, vagyis az eddig elkészített repertóriumok jegyzékbe vételét.

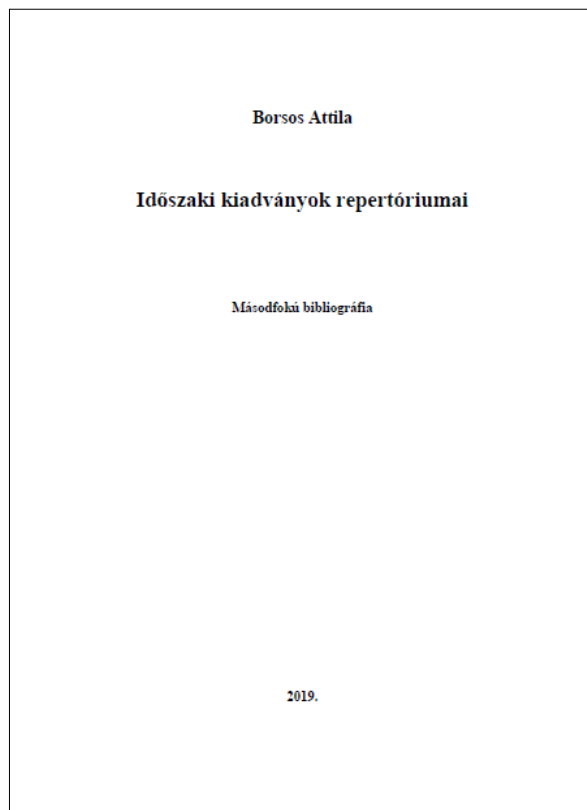
Kertész Gyula ezt a felhívást meghallgatva, hallgatói gyűjtése segítségével, 1977-ben kiadott egy 372 tételt tartalmazó repertóriumjegyzéket, ezzel megtéve az első merítést egy addig ismeretlen óceánban. Közel 10 év alatt gyűjteményét majd' megháromszorozta, 838-ra növelte, és ezzel az annotált bibliográfiával nagy lépést tett a repertóriumok feldolgozása terén. Kertész Gyula *A magyar időszaki kiadványok egyedi repertóriumai*, 1990-ben megjelent munkája volt az első jelentős vállalkozás a repertóriumok feltárása történetében, hiszen ez a másodfokú bibliográfia adta meg a lehetőségét annak, hogy a repertóriumok ismeretlen területéről áttekintést kapjunk.

Az Ő vállalkozását folytatva jelent meg 2008-ban a fent említett munkám, *A magyar időszaki kiadványok repertóriumai II.*, mely újabb 490 repertóriumot tartalmazott, amely az elmúlt 20 év során keletkezett mutatókat regisztrálta, és ebben ismertetésre kerültek a Kertész által fel nem dolgozott közös repertóriumok is, mivel ezeket is nagy haszonnal tudják forgatni a felhasználók. Ennek a kötetnek a létrejöttében nagy szerep jutott Lakatos Évának és az OSZK Hírlapcsoportjának, akik meghatározó szerepet játszottak az anyag összegyűjtésében.

Már ekkor felmerült az ötlet, hogy később (Kertész Gyuláné hozzájárulásával) a két kötetet egybefűszölve jelentessük meg. A munka Rohács Iván számítógépes programja alapján került feldolgozásra, az annotált részeket elhagytuk, csak maguk a cíMLEÍRÁSOK találhatók meg, és ahol tudtuk, ott feltüntettük a lelőhelyeket, jelzettel együtt. A fentieket, és az új repertóriumokat is bemutató munkám az *1938 (plusz – mínusz egy repertórium)* 2015-ben került fel a MEK-be, kiegészítve a Katalisten megjelenő felhívásomra küldött repertóriumokkal. A jelenlegi, 2104 tételes *Időszaki kiadványok repertóriumai* az eddigieket, és az azóta általam fellelt összes repertóriumot, több mint 20 év gyűjtését, és sok-sok Kolléga segítségét tartalmazza, és ezzel úgy érzem, hogy a történet végére értünk, itt és most kell ab-bahagynunk, már csak az idő, és a repertóriumok fogyása okán is.

A bibliográfia készítése során bepillantottam a repertóriumok szerkesztőinek alázatos, nagy türelmet és felkészültséget igénylő munkájába. Ők vállalkoztak arra, hogy egyes lapok köte-teit számról-számra, oldalról-oldalra átolvassák, és az annotált cíMLEÍRÁSOK végte-len sorát egy adott, célszerű rendszerbe foglalják, személy- és testületi név, földrajzi név, tárgyszó stb. mu-ta-tókkal ellátva, hogy ne kelljen magukat a lapokat, vagy az éves tartalomjegyzékeket végig-nézni. Egy-egy repertóriummal a kézben az olvasó/használó nemcsak

időt nyer, hanem – és ez igen fontos állományvédelmi szempont – megkíméli a könyvtárost/raktárost az évfolyamok végtelen sorának felesleges megmozgatásától.

A 21. század lehetőségei megszüntették a korábbi időszakok kézműves módszereit, hiszen a számítógép tévedhetetlen logikával, pontossággal, rendszerezve tárja fel az elektronikus folyó-iratokban rejlő információkat, mellőzve az eddig nyomtatott formában megjelenő repertóriumok mutatóiban való keresgélést. A jelenlegi kiadvány ezer sebtől vérzik, mégis úgy érzem, hogy most kell megjelentetni, mert az utolsó pillanatban vagyunk, amikor érdemes és kell repertóriumokkal foglalkoznunk, hiszen most még a felhasználók is igénylik azokat.

Ezen bibliográfia teljes mértékben könyvtárszakmai kiadvány, amelyet praktikusán lehet használni mindazoknak, akik a hírlapok, folyóiratok és évkönyvek tartalma iránt érdeklődnek, akik a bennük fellelhető cikkek, tanulmányok, képek, irodalmi szövegek megjelenési helyét mutató repertóriumokról kívánnak információkat szerezni.

A fenti kötet a MEK-ben az alábbi címen olvasható:

<http://mek.oszk.hu/19100/19117/>

Nem csak kollégák – 35 éve együtt a Tolna Megyei Balassa János Kórház Könyvtára kollégái

Biró Beáta

Tolna Megyei Balassa János Kórház Orvosi Könyvtár

E-mail: konyvtar@tmkorhaz.hu

Volt egyszer, hol nem volt...

1926, amikor az akkori igazgató főorvos – dr. Tanárky Árpád úgy döntött, hogy könyvtárat alapít a kórházunkban. Aztán érkezett 1983-amikor újonnan érkezett könyvtárosként beleszőpöntem egy 3 főből álló kollektívába, melynek vezetője akkoriban Beniczky Gáborné volt. Majd 5 év múlva új könyvtárvezetőnk lett: Dr. Szilágyiné Demeter Erzsébet. Az ő nyugdíjba meneteléig- 1996-ig hárman dolgoztunk könyvtárosként, ő, Beier Matthiasné Márti és én.

Nagyszerű kollégákkal dolgozhattam! A meglévő állomány teljes rendbe tétele, a papír alapú katalógus építése, szakfolyóiratok cikkeinek betáplálása saját adatbázisba, majd később az internet és az elektronikus adatbázisok adta másfajta lehetőségek, a teljes állományunk számítógépes katalógusba vitele töltötte ki a napjainkat. Jártak hozzánk orvosok, orvosok, nővérek, gyógytornászok, szinte minden területéről a kórházunknak azok, akikben volt szakmai ambíció, akik továbbtanultak, továbbképződtek. Sokat segítettünk külsős olvasóknak is szakdolgozatokhoz irodalom keresésében, orvosainknak témafigyelésben, irodalom-kutatásban.

Közben eltelt 35 év, tanultunk mi is, továbbképződtünk, barátok lettünk, unokáink születtek. 2015-ben egyedül maradtam részmunkaidőben a könyvtárban, de az időközben nyugdíjassá vált kollégáimmal a mai napig aktív kapcsolatot ápolunk. A legutóbbi együttlétkor készült kedves képpel szeretnék nekik köszönetet mondani az együtt töltött szép évtizedekért és további jó egészséget kívánni!

Nacska Kálmán

Szakreferens, orvostudomány

Szakreferensi Osztály

Szegedi Tudományegyetem

Klebelsberg Kuno Könyvtára

E-mail: kalman.nacska@ek.szte.hu

2008-ban szereztem biológus kutató diplomát Szegeden, majd 2010-től az MTA ÖK Balatoni Limnológiai Intézet (Tihany) és a Pécsi Tudományegyetem együttműködésében végeztem PhD kutatásaimat, csiga idegtudomány témában, Prof. Elekes Károly és Dr. Serfőző Zoltán vezetésével. Reményeim szerint ebben az évben a fokozatszerzés is révbe ér. 2014-től visszatérhettem feleségemhez Szegedre ahol az AOK-TTIK Sejtbiológia és Molekuláris Medicina Tanszéken végeztem oktató és kutató munkát.

Szakreferensi munkámat ez év februárjában kezdtem el, és bár viszonylag új világ számomra a könyvtár, mint munkahely, valójában nem áll távol tőlem. Már kora gyermekkorom óta nagyon szeretem a könyveket és a tudományt, első olvasmányaim Durrell és Attenborough könyvei voltak, otthoni könyvgyűjteményünk pedig csak egyre terebélyesedik. Hallgatóként, majd később oktató és kutató munkám kapcsán is sokszor használtam a könyvtárak szolgáltatásait, akár nyomtatott, akár elektronikus dokumentumok elérésére, természetesen a tudásmetria és az MTMT sem idegen számomra. A felhasználói oldalon szerzett tapasztalataimat és szemléletemet most a könyvtárosi oldalon is nagyon jól kamatoztathatom. Töreksem jó szakmai kapcsolatok kialakítására, valamint ismereteimmel mind a könyvtáros kollégáim mind a felhasználók segítségére lenni.

Remélem, hatékonyan tudom majd segíteni az Általános Orvostudományi Kar és az Egészségtudományi és Szociális Képzési Kar dolgozóinak és hallgatóinak munkáját. Nagyon köszönöm a megtisztelő lehetőséget a bemutatkozásra.

In memoriam Percze Eszter (1940-2019)

*„Nem múlnak ők el, kik szívünkben élnek,
Hiába szállnak árnyak, álmok, évek.”
(Juhász Gyula)*

Március 4-én elhunyt Percze Lajosné, Pálos Eszter szeretett főnöknőnk, akitől rengeteget tanulhattunk nem csak a szakmáról, hanem emberségből is. Mi, a munkatársai egy kicsit a gyerekei is voltunk. Nem volt olyan probléma, amivel nem fordulhattunk volna hozzá. És természetesen mindig segített! Sok időt töltöttünk vele a munkaidőn kívül is. Nyugdíjazása után is rendszeresen tartottuk a kapcsolatot.

Elkötelezett könyvtáros volt, akinek mindig az olvasó, a felhasználó kérésének maradéktalan és gyors teljesítése volt az első. Lenyűgöző volt szervezőkészsége, kedvessége, intelligenciája.

Nevéhez fűződik az ESZTIK (Eü. Min. Szervezési, Tervezési és Információs Központ) könyvtár kialakítása az Egészségügyi Minisztérium épületében (V., Arany János u. 6-8.).

1982-től nyugdíjazásáig – 1995-ig - ezt a könyvtárat vezette, melyet 1987-ben az Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtárhoz (OOIIK) csatoltak.

Tehetségesen zongorázott, jól futott, így több pályalehetőség is nyílt előtte, de ő mégis a könyvtárosi hivatást választotta. Nem túlzás az Ő esetében hivatásról beszélni!

Nyugdíjas éveiben önkéntesként segítette lakóhelye önkormányzatát, könyvtárakat felügyelt. Bármikor felhívtuk, mindig kérdezett a munkahelyi helyzetünkről, kollégákról.

Minden iránt érdeklődött, szeretett minden témában naprakész információkkal rendelkezni.

Nagyon szeretett utazni, szívesen töltött el egy-egy hetet valamelyik tengerparton. Imádta a Balatont, Csopakon töltötte a nyarak nagy részét. Rendszeresen járt színházba, operába, hangversenyre.

Jó pár könyvtárosi közös külföldi utazásra emlékezünk, Csopakon is többször vendégül láttott bennünket. Messze többet jelentett nekünk, mint kolléga.

Köszönjük, hogy velünk voltál és figyelemmel kísértél minket ennyi éven át.

Eszti! Emlékedet őrizzük!

Palotai Marika és Kovács Bea (Beuska)

A folyóirat célja:

Az Orvosi Könyvtárak folyóirat célja aktuális orvosi könyvtárosi, könyvtárszakmai és egészségügyi témájú információk közzétele. Ezen belül megjelentet eredeti és összefoglaló közleményeket, beszámolókat, híradást ad szakmai képzési lehetőségekről, úti jelentéseket, MOKSZ tagkönyvtárakat érintő híreket közöl, valamint az orvos és könyvtáros szakma képző intézményeinek hallgatói számára publikálási lehetőséget biztosít, közli a hallgatók írásait, illetve azok kivonatát. A kéziratok elbírálásának, illetve elfogadásának joga a szerkesztőséget illeti. Az eredeti közlemények elbírálása peer-review rendszerben történik.

Kéziratok beküldése:

A kéziratokat a szerkesztőség a gracza.tunde@lib.pte.hu e-mail címen fogadja. Az eredeti közlemények Orvosi Könyvtárakban való publikálásának feltétele, hogy a cikk korábban még nem jelent meg és az Orvosi Könyvtárakhoz való benyújtással egy időben máshova még nem került beadásra, valamint a kézirat benyújtását valamennyi szerző jóváhagyta és a közlemény a Helsinki deklaráció (1975, revízió 2008) előírásainak megfelel.

Az eredeti közlemények szerkezete:

A címdoldalon magyar és angol nyelvű cím, szerző(k) neve és munkahelye(i) (a szerző neve mellett felső indexszel jelölve); magyar és angol nyelvű összefoglaló max. 80-80 szó terjedelemben, megfogalmazásában a közlemény lényegét megragadó és annak szerkezetét követő; magyar és angol nyelvű kulcsszavak (max. 4-4); rövidítések jegyzéke (angol nyelvű rövidítések lehetőség szerinti lefordításával); szöveg (bevezetés, cél, módszer, eredmények, discussio/megbeszélés); irodalomjegyzék (Vancouver stílus); táblázatok, ábrák; táblázatok és ábrák jegyzéke; levelező szerző elérhetősége.

A folyóiratban megjelent közlemények a Creative Commons 4.0 nemzetközi licenc feltételeinek megfelelően használhatóak fel. (<https://creativecommons.org>)

A Szerkesztőség címe: 7624 Pécs, Szigeti út 12.

A megjelent közlemények tartalmáért a szerzők felelnek.

For the content of the articles the authors are responsible.

Készítette és fotózta: Kárpáti Zoltánné Tölgyesi Ágnes

Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének
negyedévenként megjelenő hivatalos lapja
ISSN 2061-036X (nyomtatott)
ISSN 2061-0378 (online)
Honlap: <http://moks.org>
Facebook: <https://www.facebook.com/orvosikvtarak>
Kiadja: A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége
1125 Budapest, Diós árok 3.
Tel: +36 30 5888203
Lapigazgató:
Szluka Péter – MOKSZ elnök
E-mail: moks.orvosikonyvtarak@gmail.com
Szerkesztőbizottság:
Dr. Gracza Tünde
E-mail: gracza.tunde@lib.pte.hu
Kárpáti Zoltánné Tölgyesi Ágnes
E-mail: tolgyag@bmkk.eu
Pogányné Dr. Rózsa Gabriella
E-mail: prg1971.05.29@gmail.com
Szerkesztőség címe:
7624 Pécs, Szigeti út 12.
E-mail: gracza.tunde@lib.pte.hu
Adószám: 18230082-1-42
Nyomtatásban megjelenik 50 példányban
DOI: 10.18424/OK.2019.2

